ଚିତ୍ତରଂଜନ ଦାସଙ୍କ ଆଲୋଚନା ସହିତ

ଅନାମ ଛନ୍ଦ

କୁମାର ମହାନ୍ତି

ଅନାମ ଛନ୍ଦ

‘ଅନାମ ଛନ୍ଦ’ ସଂପର୍କରେ ଅଭିମତ

ଗତ ଶତାବ୍ଦୀର ଷଷ୍ଠ ଦଶକରେ ଓଡ଼ିଆ କବିତା ଯେତେବେଳେ ନିଜେ ଖୋଳିଥିବା ଗାତରେ ପଡ଼ି ପଥହରା, ଠିକ୍ ସେତିକି ବେଳେ କୁମାର ମହାନ୍ତି ଏକ ବିକଳ୍ପ ପଥର ସଂଧାନ ଦେଇଥିଲେ ଓଡ଼ିଆ କବିତାରେ। କବିତାର ଶିଳ୍ପରେ ନୂଆ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟର ବାହକ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା କୁମାରଙ୍କ କବିତା। ‘ଅନାମ ଛନ୍ଦ’ ଓଡ଼ିଆ କବିତାର ସେଇ ପ୍ରଥମ ନୂଆ ଧୂନ୍। ଓଡ଼ିଆ ପାଠକେ କବିତାରୁ ମୁହଁ ବୁଲେଇ ଫେରି ଯାଉଯାଉ ପୁଣି ଫେରିପଡ଼ି କାନ ତରାଟି ଘେନିଥିଲେ ଅନାମ ଛନ୍ଦର ଏ ତାଜା ସ୍ୱରକୁ।

– ହୃଷୀକେଶ ମଲ୍ଲିକ

ବରିଷ୍ଠ କବି, ସଂପାଦକ ଓ ବରିଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାପକ

‘ଅନାମ’ କେବଳ ଏକ କାବ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ନୁହେଁ, ବରଂ ଏହା ‘ନାମବାଲା’ଙ୍କୁ ନାମହୀନ କରେଇବା ଓ ନାଁ ନଥିବାବାଲାଙ୍କୁ ଗୋଟେ ନାଁ ଦେବାର ପ୍ରୟାସ ଥିଲା। ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଗର୍ଭ ବେଦନାଠାରୁ ଦୂରରେ ରହି ‘ଅନାମ’ ଭୂମିର ଐତିହ୍ୟ ଓ ଆତ୍ମାକୁ ଖୋଜିବାର ପ୍ରୟାସ କରିଥିଲା ଓ ଆପଣାର ନିଜସ୍ୱ ଛନ୍ଦରେ ମଣିଷକୁ ମଣିଷ ସହିତ ଯୋଡ଼ିବାର ଉଦ୍ୟମ କରିଥିଲା। ସେଥିପାଇଁ ‘ଅନାମ’ ହିଁ ସର୍ବଦା ସମଷ୍ଟିର ବର୍ତ୍ତା ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ଉନ୍ମୁଖ ହୋଇଥାଏ।

– ଗୌତମ ଜେନା

ବରିଷ୍ଠ କବି, ସମାଲୋଚକ ଓ ଅଧ୍ୟାପକ

କୁମାର ମହାନ୍ତିଙ୍କ କବିତା ସଂକଳନ ‘ଅନାମ ଛନ୍ଦ’ର କବିତାଗୁଡ଼ିକ ବଡ଼ ଭାବଉଦ୍ଦୀପକ। କବିତାଗୁଡ଼ିକରେ ରହିଛି କୋମଳଭାବ; ସ୍ୱପ୍ନାଚ୍ଛନ୍ନ ମନର ସହଜ ସାବଲୀଳ ପରିପ୍ରକାଶ। ସମଗ୍ର ଓଡ଼ିଶାର ସାହିତ୍ୟିକ, ଗବେଷକ, ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଓ ବୁଦ୍ଧିଜିବୀ ଏ ସଂପର୍କରେ ଗଭୀର ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବା ଦରକାର। ଏକ ବିରଳ କବି ପ୍ରତିଭା ଶ୍ରୀ କୁମାର ମହାନ୍ତି। ତାଙ୍କ କବିତାରେ ରହିଛି ଛାତିକୁ ଉଖାରିଦେବାର ଭାବ, ରହିଛି ଅପୂର୍ବ ଜୀବନୀଶକ୍ତି ଓ ଅଭୂତପୂର୍ବ କାବ୍ୟିକ ପ୍ରେରଣା।

– ଡଃ ଶୁକମୁନି ମେହେର

ପ୍ରଫେସର, ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ

‘ଅନାମ ଛନ୍ଦ’ର କବିତାଗୁଡ଼ିକ ମାନବିକ ସଂପ୍ରୀତି ଓ ଆବେଦନରେ ଭରା। ଯେଉଁଠି କବି ଲୋକଜୀବନର କଥା ଓ ବ୍ୟଥାକୁ ପରସିଛନ୍ତି ଲୋକଶୈଳୀ ଆଧାରରେ। ଏହା ପଢ଼ିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ, ଆପେ ପଢ଼ି ହୋଇଯାଏ। ତେବେ ଏହି କବିତା ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କଲାପରେ ଆପଣ ମଣିଷ ଓ ମଣିଷପଣିଆକୁ ଯେ ଭେଟିବେ, ଏହା ନିଃସନ୍ଦେହ।

– ଡଃ ଦେବାଶିଷ ପାତ୍ର

ସହଯୋଗୀ ପ୍ରଫେସର, ଫକୀରମୋହନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ

ଅନାମ ଏକ ଛନ୍ଦ। ଚିରାଚରିତ ସୀମାବଦ୍ଧତାର ଗଡ୍ଡାଳିକା ପ୍ରବାହରୁ ବିଚ୍ୟୁତ ହେବାର ଛନ୍ଦ। ଏ ଛନ୍ଦ ଭାଙ୍ଗିବାର ବେଳାତଟରେ ଯେତିକି ତାଣ୍ଡବାୟିତ ଗଢ଼ିବାର ବେଳାତଟରେ ମଧ୍ୟ

ସେତିକି ଲାସ୍ୟାୟିତ । ଏ ଛନ୍ଦ ସାମାଜିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ବହିର୍ଭୂତ ପ୍ରଶ୍ନଶୀଳତାକୁ ନେଇ ଅଜସ୍ର ଜର୍ଜରତା ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଜୀବନର ବହୁ ଅନାବିଷ୍କୃତ ପରିତଳୀୟ ସମ୍ଭାବନାରେ ସଜୀବ ଏବଂ ସଚଳ । ଅତଏବ ଅନାମ ଏକ ନବୀନ ପରମ୍ପରା । ଏଇ ପରମ୍ପରାର ଜଣେ ଅଫ୍‌ବିଟ୍ ବାହକ ଭାବରେ ଅନାମ ବାୟା କୁମାର ମହାନ୍ତିଙ୍କ କାବ୍ୟିକ ସମ୍ପୃକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଧାରାର ପରିଚାୟକ ।

– ଡଃ ରବୀନ୍ଦ୍ର କୁମାର ଦାସ

ସହାୟକ ପ୍ରଫେସର, ବିଶ୍ୱଭାରତୀ, ଶାନ୍ତିନିକେତନ

ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ସତୁରି ଦଶକରେ ସ୍ୱାଧୀନୋତ୍ତର ସ୍ୱପ୍ନଭଙ୍ଗ ଓ ଜରୁରୀକାଳିନ ପରିସ୍ଥିତି ଭିତରେ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରୟୋଗବାଦୀ କାବ୍ୟପରମ୍ପରାର ଅନ୍ୟତମ ନୀରବ ପ୍ରବହମାନ କାବ୍ୟଧାରାଟି ହେଉଛି ଅନାମ କାବ୍ୟସ୍ୱର । ଏହି କାବ୍ୟଧାରାର ବହୁଲେଖା ଆଜି ଅନୁପଲବ୍ଧ ଥିଲେ ବି ଏହାର ପୁରଧା 'କୁମାର ମହାନ୍ତି'ଙ୍କ ସମସ୍ତ ଲେଖାକୁ ଉଭୟ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଶ୍ରମରୁ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିବାରୁ ଅନାମ କବି ମନୁ ଦାଶଙ୍କୁ ମୁଁ ସାଧୁବାଦ ଜଣାଉଛି । ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟାକାଶରେ ଭିନ୍ନ ଏକ ଦର୍ଶନ ଓ ଆଙ୍ଗିକତାକୁ ବହନ କରୁଥିବା ଭଳି ଅନୁମେୟ ହେଉଥିବା ଏହି କାବ୍ୟସ୍ୱରର ସଫଳ ଆଲୋଚନା ହେଲେ ଏହାର ଅନେକ ଦିଗ ଆଗକୁ ଉନ୍ମୋଚନ ହେବ ।

– ଡଃ ରୁଦ୍ରନାରାୟଣ ମହାପାତ୍ର

ସହାୟକ ପ୍ରଫେସର, ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ

କୁମାର ମହାନ୍ତି ଅନାମ ଆନ୍ଦୋଳନର ସର୍ଦ୍ଦାର । ଇଏ ଥିଲେ ଏମିତି ସର୍ଦ୍ଦାର ଯିଏ, ସବୁ ମଠ ଓ ସବୁ ପରମ୍ପରାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି କବିର ପ୍ରତିବାଦୀ ସତ୍ତାକୁ ଗୋଟେ ନୂଆ ପରିଚୟ ଦେଲେ । ସେ ଯାଏ ଆମେ ପ୍ରତିବାଦୀ କବିତାକୁ ସାମ୍ୟବାଦୀ ବା ପ୍ରଗତିବାଦୀ ବୋଲି କହି ଆସୁଥିଲେ । କୁମାର ମହାନ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରତିବାଦ ଥିଲା ଲୋକଛନ୍ଦରେ ଲୋକମାନଙ୍କର ପ୍ରତିବାଦ । ତାଙ୍କ କବିତାରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଚେତନା ଓ ପୁରୀର ଚିତ୍ର ରହିଲା, ହେଲେ ସେ ଚିତ୍ରରେ ସମତା ହେଲା ପ୍ରମୁଖ ସ୍ୱର । ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ସମତାର ପ୍ରତୀକ ଏବଂ ପୁରୀକୁ ଆଦିବାସୀ ଜୀବନର ସମାଗମ ବୋଲି ସେ କହିଥିଲେ ।

– କେଦାର ମିଶ୍ର

କବି, ସଂପାଦକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ କାର୍ଯ୍ୟକର୍ତ୍ତା

'ଅନାମ ଛନ୍ଦ'ର କବିତାଗୁଡ଼ିକ ଉପଭୋକ୍ତାବାଦ, ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଅବକ୍ଷୟ ପୁଣି ରାଷ୍ଟ୍ରତନ୍ତ୍ରର ନିପୀଡ଼ନ ବିରୁଦ୍ଧରେ କ୍ଷୋଭର ସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗ । ଦୃଶ୍ୟମାନ ଦ୍ରୋହ ତଳେ କିନ୍ତୁ ପ୍ରବାହିତ ହୁଏ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଅନ୍ତଃସ୍ରୋତ । କବିତାଗୁଡ଼ିକର ଛନ୍ଦମୟ ଆଙ୍ଗିକ ଯୋଗାଯୋଗକ୍ଷମ ଓ ମୌଳିକ ଓଡ଼ିଆତ୍ୱର ଲକ୍ଷଣ ।

– ପବିତ୍ର ମୋହନ ଦାଶ

କବି ଓ ଅଧ୍ୟାପକ, ଶାସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ମୃତି ଡିଗ୍ରୀ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ପୁରୀ

ଚିତ୍ତରଂଜନ ଦାସଙ୍କ ଆଲୋଚନା ସହିତ

ଅନାମ ଛନ୍ଦ

କୁମାର ମହାନ୍ତି

DHAULI BOOKS

ଧଉଳି ବୁକ୍ସ
୮୧୮/୨୫୦୨, ଗୋବିନ୍ଦେଶ୍ୱର ରୋଡ, ଓଲ୍ଡ ଟାଉନ
ଭୁବନେଶ୍ୱର, ଓଡ଼ିଶା ୭୫୧୦୦୨

ଅନାମ ଛନ୍ଦ
(କବିତା ସଂକଳନ)

ଲେଖକ: କୁମାର ମହାନ୍ତି

ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶନ ୨୦୨୦

ପ୍ରଚ୍ଛଦ: ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମହାନ୍ତି

ଅକ୍ଷର ସଂଯୋଜନା: ପ୍ରଥମ ବହି, କଟକ, ଓଡ଼ିଶା

ମୁଦ୍ରଣ: ଥମ୍‌ସନ୍ ପ୍ରେସ୍ (ଇଣ୍ଡିଆ) ଲିମିଟେଡ୍, ନୂଆ ଦିଲ୍ଲୀ

ଧଉଳି ବୁକ୍ସ ତରଫରୁ ମନୁ ଦାଶଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ

ଆଇ.ଏସ୍.ବି.ଏନ୍. ୯୭୮-୯୩-୮୯୩୮୨-୩୫-୮
ମୂଲ୍ୟ: ₹ ୨୯୫/-

Dhauli Books
(an imprint of Dhauli Review Trust)
Plot 818/2502, Gobindeswar Road, Old Town
Bhubaneswar 751002, Odisha, India
email: contactdhaulibooks@gmail.com
manmohan_dash@yahoo.com

Anama Chhanda
(collection of poems)

Author: Kumar Mohanty

First published in 2020

Cover: Prafulla Mohanty

Typeset by Pratham Bahi, Cuttack, Odisha

Printed and bound by Thomson Press (India) Ltd., New Delhi

Published by Manu Dash for Dhauli Books

ISBN 978-93-89382-35-8
Price : ₹ 295/-

କିଛି କହିବାର ଅଛି

'ଅନାମ ଛନ୍ଦ' କୁମାର ମହାନ୍ତିଙ୍କର ଦ୍ୱିତୀୟ କବିତା ସଂକଳନ ଯାହା ୧୯୯୪ ମସିହାରେ ପୁରୀର ପ୍ରକାଶନ ସଂସ୍ଥା 'ପ୍ରଜ୍ଞାଲୋକ' ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା। ଏବେ ବହିଟି ପ୍ରାୟତଃ ବଜାରରେ ଅନୁପଲବ୍ଧ।

ତେବେ ଏ କବିତା ବହି ଛପାଇବାର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ରେୟ କେବଳ ଜଣକୁ ଦିଆଯିବ: ଡଃ ବିବୁଧରଂଜନ। ସେ ଜଣେ ମୁଖର ସ୍ତମ୍ଭକାର, କଥାକାର, ଚିତ୍ରଶିଳ୍ପୀ ଓ ଅନାମ କାବ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ମୂଳରୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଆସୁଥିବା ଶୁଭେଚ୍ଛୁ। କୁମାର ମହାନ୍ତି ଜଣେ ସମ୍ବେଦନଶୀଳ କବି ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନିଜ କବିତାର ପ୍ରସାର ଓ ସଂରକ୍ଷଣ ପାଇଁ ସବୁବେଳେ ଥିଲେ ଉଦାସୀନ। ଯଦି ପ୍ରଥମ କବିତା ବହିର ପ୍ରକାଶନ ପରେ ବିବୁଧ ରଂଜନ ଭାଇ, କୁମାର ଭାଇଙ୍କ ଠାରୁ ବାଧ କରି ଏଇ ପାଣ୍ଡୁଲିପିଟି ଆଣି ଛାପି ନଥା'ନ୍ତେ ତେବେ 'ଅନାମ କବିତା'ର ଏକ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ସଂକଳନ ଲୋକଲୋଚନ ଠାରୁ ବହୁ ଦୂରକୁ ଚାଲି ଯାଇଥା'ନ୍ତା। ତେଣୁ ବିବୁଧରଂଜନ ଭାଇଙ୍କ ପାଖରେ ଜଣେ ଅନାମ ଭାବେ ଓ ଏହାର ପୁନଃ ମୁଦ୍ରଣ ପାଇଁ ଉତ୍ସାହିତ କରିଥିବା ଯୋଗୁଁ ମୁଁ କୃତଜ୍ଞ।

ପ୍ରାୟ ୪୦ ବର୍ଷ ତଳେ ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଛାତ୍ର ଥିଲି, ମୋର ଅଧ୍ୟାପକ କବିତାର ସଂଜ୍ଞା ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ଯାଇ କ୍ଲାସ୍‌ରୁମ୍‌ରେ ଟିପାଖାତାରୁ ଇଲିଅଟ୍, ୱାର୍ଡସ୍‌ୱାର୍ଥ, ଶେଲି, ବାଇରନ୍, ମାକ୍‌ଲିସ୍ ଆଦିଙ୍କ ଉଦ୍ଧୃତି ଦେଉଥିଲେ। ଅଥଚ ଇଂରାଜି ଶବ୍ଦକୁ ଠିକ୍‌ଭାବେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ନଥିଲା ତାଙ୍କର। ଜଣେ ଅଧ୍ୟାପକ 'ପେରୁଜାଲ୍'(Perusal)କୁ ବାରମ୍ବାର

'ପରସୁଆଲ୍' କହି ଉପହସିତ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ କେବେ ବି କାଳିଦାସ, ଭବଭୂତି, ବାଣଭଟ୍ଟ ଅଥବା ସାରଳା ଦାସ, ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ, ମାନସିଂ, ଗଡ଼ନାୟକ ଅଥବା ସଚ୍ଚି ରାଉତରାୟଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧୃତ କରୁ ନଥିଲେ। ହୀନମନ୍ୟତା ସେତେବେଳେ ଥିଲା, ଏବେ ବି ଅଛି।

'ହୀନମନ୍ୟତା'ର ଆଉ ଏକ ଉଦାହରଣ ଦେବି। ଚଳିତ ବର୍ଷ (୨୦୨୦) ଲୁଇ ଗ୍ଲୁକ୍ (Louise Glück)ଙ୍କୁ କବିତା ପାଇଁ ନୋବେଲ୍ ପୁରସ୍କାର ଦିଆଗଲା। ପୁରସ୍କାର ପାଇବା ଆଗରୁ ତାଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଅଧିକାଂଶ ଲେଖକଙ୍କୁ ଜଣା ନଥିଲା। ତାଙ୍କ କବିତା ନିମ୍ନମାନର ଅର୍ଥାତ୍ ସେ ନୋବେଲ ପୁରସ୍କାର ପାଇବାକୁ ହକ୍‌ଦାର ନୁହଁନ୍ତି ବୋଲି ଭାରତ ତଥା ଓଡ଼ିଶାର ଅନେକ କବି ସେମାନଙ୍କ ଫେସ୍‌ବୁକ୍‌ରେ ଏବେ ମତାମତ ଦେଲେ। ଉକ୍ତ କବିମାନଙ୍କ ମତାମତକୁ ବିରୋଧ କରି ଆଉ କିଛି କବି ଓ ସମାଲୋଚକ ଲୁଇ ଗ୍ଲୁକ୍‌ଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ କରି ଲେଖିବା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ। କିଛିଦିନ ବାକ୍‌ଯୁଦ୍ଧରେ ଫେସ୍‌ବୁକ୍ ପ୍ରାଙ୍ଗଣଟି ପ୍ରକମ୍ପିତ ହେଲା। କିନ୍ତୁ ଠିକ୍ ସେଇ ସମୟରେ ମାତ୍ର ମାସକତଳେ ଜ୍ଞାନପୀଠ ପୁରସ୍କାର ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ମାଲାୟଲମ୍ କବି ଅକିଥମ୍ ଅଚ୍ୟୁତନ୍ ନମ୍ବୁଥିରିଙ୍କ ଦେହାନ୍ତ ହୋଇଗଲା। ଅଥଚ କେହି ଜଣେ ବି ତାଙ୍କ ଫେସ୍‌ବୁକ୍ ପୃଷ୍ଠାରେ ତାଙ୍କ ସାହିତ୍ୟକୃତି ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ତ ଦୂରର କଥା, ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ବାଢ଼ିଲେ ନାହିଁ। ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ କବି ଓ ଦାର୍ଶନିକମାନଙ୍କୁ ପଢ଼ି ନିଜ ଜ୍ଞାନର ଦିଗ୍‌ବଳୟକୁ ପ୍ରସାରିତ କରିବାରେ ଆପତ୍ତି ନାହିଁ। ମାତ୍ର ନିଜ ମାଟିର ବାସ୍ନାକୁ ଆହୁରି ରସସିକ୍ତ କରିଥିବା କବି ଓ ଲେଖକଙ୍କୁ ଭୁଲିଯିବା ଏକ ପ୍ରକାରର ଅପରାଧ ଓ ରଗ୍‌ଣ ମାନସିକତା।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଟି.ଏସ୍. ଇଲିୟଟ୍‌ଙ୍କୁ ନେଇ କବି ଓ ସମାଲୋଚକମାନେ ଯେତିକି ଆଲୋଚନା କରନ୍ତି, ପାଶ୍ଚାତ୍ୟରେ ସେତିକି ଆଲୋଚନା ହୁଏ ନାହିଁ। ଆମେରିକାରେ ଜନ୍ମ ହେଇଥିବାରୁ ବିଲାତରେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଏତେଟା ଅନୁରକ୍ତି ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ ଏବଂ ବିଲାତର କବି ହୋଇଥିବାରୁ ଆମେରିକାରେ ସେ ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ଆଲୋଚିତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ। ମାତ୍ର ଓଡ଼ିଶାରେ ? ନିଜ ଚେରକୁ ହତାଦର କରି ମଲାଙ୍ଗ ହେଇ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଓଡ଼ିଶାର କବିକୁଳଙ୍କ ଭିତରେ ଖାସ୍ ପ୍ରତିଯୋଗିତା। ସେଇ ଅସୂୟାସଂକ୍ରମିତ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟକୁ ନିଜ ଚେର ପାଖକୁ ଟାଣି ଆଣିବାର ପ୍ରୟାସ କରିଥିଲେ କୁମାର ମହାନ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟ 'ଅନାମମାନେ'।

କୁମାର ମହାନ୍ତିଙ୍କ କବିତାରେ କେବଳ ଜଗନ୍ନାଥ ତତ୍ତ୍ୱର ବଖାଣ ଓ ପ୍ରତିବାଦର ସ୍ୱର ରହିଛି ବୋଲି ହାଲ୍‌କା ମନ୍ତବ୍ୟମାନ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଥାଏ। ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କ କବିତା ପଢ଼ିଛନ୍ତି ଓ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିଛନ୍ତି ସେମାନେ ଏ ପ୍ରକାର ପ୍ରଳାପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖନ୍ତିନି।

ନିଜ ସମୟଠାରୁ କୁମାର ମହାନ୍ତି ଥିଲେ ଅନେକ ଆଗରେ। ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଉତ୍ତର-ଆଧୁନିକତା(?)ର ଅନୁପ୍ରବେଶର ଅନେକ ଆଗରୁ ସେ ଆମ 'ସ୍ଥାନୀୟତା' ପ୍ରତି ମାଡ଼ି ଆସୁଥିବା ଆସନ୍ନ ବିପତ୍ତିରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାଲାଗି ସ୍ୱ-ସଂସ୍କୃତିର ଯେଉଁ ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟ ଶୁଣାଇଥିଲେ, ତା'ର ହୁଁ କାରରେ ଅଥର୍ବ ଓଡ଼ିଆ ବୁଦ୍ଧିଜିବୀର ଚେତନା ତ ଚହଲି ଯାଇଥିଲା, ମାତ୍ର ମୋତେ-ଯେତେ-ମାଠିବୁ-ମାଠ ନ୍ୟାୟରେ ପୁଣି ଦୀର୍ଘନିଦ୍ରାକୁ ହିଁ ସ୍ୱାଗତ କଲା। ଉତ୍ତର-ଆଧୁନିକତା ଡିନୋସାରର ସବୁଠୁ ପ୍ରିୟ ଖାଦ୍ୟ ଥିଲା ଆମ ଲୋକଗୀତ, ଲୋକନୃତ୍ୟ, ଲୋକକଥା ଯାହା ଏବେ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ପ୍ରାୟ।

ଏବେ 'ଅନାମ ଛନ୍ଦ' ସଂପର୍କରେ କିଛି କହେ।

'ଅନାମ ଛନ୍ଦ' ବହିରେ ସ୍ଥାନିତ କବିତାଗୁଡ଼ିକ ୧୯୭୪-୧୯୯୪ ମଧ୍ୟରେ ଲେଖା ଯାଇଥିଲା। କାରଣ ୧୯୭୪ ଶେଷ ଭାଗରେ ମୁଁ 'ଅନାମ କାବ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ'ରେ ଯୋଗଦେବା ପରେ ପ୍ରାୟ ଏଇ ସବୁ କବିତା ପଢ଼ିଥିଲି। ଏଥିରେ ସ୍ଥାନିତ ଅନେକ କବିତାର ପ୍ରଥମ ଶ୍ରୋତା ହେବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ମୋତେ ମିଳିଥିଲା। ଏପରିକି କବିତାଟି କେଉଁ ପରିସ୍ଥିତିରେ କୁମାର ଭାଇ ଲେଖିଥିଲେ ଏହା ସ୍ମୃତିରେ ଏବେ ବି ସତେଜ।

୧୯୯୬ରେ କୁମାର ଭାଇଙ୍କର ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ବିୟୋଗ ପରେ ପରେ ତାଙ୍କ ଘରୁ ଅଧ୍ୟାପକ ସଞ୍ଜୟ ଶତପଥୀ ଅନେକ ଅପ୍ରକାଶିତ କବିତା, ଡାଏରୀ ଏବଂ କାଗଜପତ୍ର ନେଇ ଯାଇଛନ୍ତି ବୋଲି ସଞ୍ଜୟ ମୋତେ କିଛିଦିନ ତଳେ କହିଲେ। ଯା ଭିତରେ ୨୫ ବର୍ଷ ବିତି ଯାଇଥିଲେ ବି – ଦୁଃଖ, କ୍ଷୋଭ ଓ ସଂଶୟ ସହିତ କହିବାକୁ ପଡୁଛି – ସଞ୍ଜୟ ତାକୁ ପ୍ରକାଶିତ କରି ନାହାନ୍ତି। ଯଦି ସଞ୍ଜୟ ସେ ସବୁ ଆମକୁ ଦେବେ, ତେବେ ସେ ସବୁକୁ ଭବିଷ୍ୟତରେ ପ୍ରକାଶ କରିବା ଲାଗି ଉଦ୍ୟମ କରିବୁ।

ବହିର ନାମକରଣରୁ ଜଣେ ସ୍ପଷ୍ଟ ହେଇଯିବା ଉଚିତ୍ ଯେ ଏଥିରେ ସ୍ଥାନିତ ସବୁ କବିତା କେବଳ ଛନ୍ଦଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ, ଏସବୁ ହିଁ 'ଅନାମ' ଛନ୍ଦ। ସବୁ କଥା, ନଥା, ଘଟଣା, ଚରିତ୍ର, ପ୍ରକୃତି ଓ ପଞ୍ଚଭୂତର ନିଜସ୍ୱ ଛନ୍ଦ ଅଛି। କବି ଜନ୍ ବର୍ନସାଇଡଙ୍କ

କଥା ମନେପଡୁଛି: 'ମୋ ଚାରିପଟ ପୃଥିବୀର ଛନ୍ଦ ହିଁ ମୋତେ ଲେଖିବାକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିଛି। କେବଳ ଭାଷା ନୁହେଁ, ବରଂ ମାଟି, ପବନ, ଅକାଶ ଓ ଅନ୍ୟ ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କ ଛନ୍ଦ ବି। ଶବ୍ଦ ଆସିବା ଆଗରୁ ପହଞ୍ଚିଯାଏ ଛନ୍ଦ ଏବଂ ତାହା ହିଁ ମୋତେ ସବୁକିଛିର ନିର୍ଯ୍ୟାସ ପରି ମନେହୁଏ।' (What makes me write is the rhythm of the world around me – the rhythms of the language, of course, but also of the land the wind, the sky, other lives. Before the words comes the rhythm – that seems to me to be of the essense." – John Burnside)

ଏତେ ବର୍ଷ ପରେ ଏ ବହି ଛପାଇଲା ବେଳେ ମୋ ସାମ୍ନାରେ ସେ ସମୟର ଚିତ୍ରସବୁ ଭାସି ଯାଉଛନ୍ତି। ସେ ସମୟ ବି ଥିଲା ଭ୍ରଷ୍ଟାଚାର, ଜାତିଆଣ ବିଦ୍ୱେଷ, ଅନ୍ୟାୟ, ପ୍ରତାରଣା ଓ ଦେଶଦ୍ରୋହର ସ୍ୱର ଯାହା ଏବେ ବି ରହିଛି ଆହୁରି ତୀବ୍ର ଭାବରେ। ବେଳେବେଳେ ଲାଗେ କୁମାର ମହାନ୍ତି ତାଙ୍କ ସମୟର କେବଳ ବାର୍ତ୍ତାବହ ନଥିଲେ ବରଂ ସର୍ବକାଳୀନ ତାଙ୍କର ସ୍ୱର ଓ ପ୍ରତିବାଦ। ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଭିତରେ ବି ସେ ବିପ୍ଳବର ବୀଜ ବପନ କରିଥିଲେ। ତାଙ୍କର ଏଇ ସର୍ବକାଳୀନ ସ୍ୱର ଆଗାମୀ ସମୟର ପାଠକ ଓ ଗବେଷକଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରାସଂଗିକ ହେଇ ରହିବ ଯେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସତ କହି ଗୁମର ଫିଟାଇ ଦେଇଥିବା ଲୋକଟିକୁ ହାତକଡ଼ି ପିନ୍ଧାଇ ଦିଆଯାଉଥିବ, ପାଟି ଖୋଲିଦେଲେ କବିକୁ ଦଣ୍ଡ ଦେବାଲାଗି ସମୟ ଟାକି ବସିଥିବ – ସେତେଦିନ ଯାଏ କୁମାର ମହାନ୍ତିଙ୍କ କବିତା ପ୍ରାସଂଗିକ ହୋଇ ଏ ମାଟିରେ ବଞ୍ଚିଥିବ।

ଏଇ କ୍ଷୁଦ୍ର ଉପକ୍ରମଣିକାଟି ଲେଖିଲାବେଳେ ମନକୁ ଭିକ୍ଟର ହ୍ୟୁଗୋଙ୍କ ସୁବିଖ୍ୟାତ ଉପନ୍ୟାସ 'ଲା ମିଜରେବଲ୍' ମନକୁ ଆସୁଛି। ୧୮୬୨ରେ ପ୍ରକାଶିତ ଏଇ ଐତିହାସିକ ଫ୍ରେଞ୍ଚ୍ ଉପନ୍ୟାସଟିର ଶବ୍ଦ ସଂଖ୍ୟାଥିଲା ୬୫୫,୪୭୮। ମାତ୍ର ଏଇ ବିପୁଳ ତଥା ଲୋକପ୍ରିୟ ଉପନ୍ୟାସର ମୁଖବଂଧ ଥିଲା ମାତ୍ର ୧୦୯ ଶବ୍ଦ ସମ୍ବଳିତ। ଏଇ କ୍ଷୁଦ୍ର ମୁଖବଂଧ ଏବେ ବି ସବୁ ଉଚ୍ଚାଙ୍ଗ ସାହିତ୍ୟର ଆୟୁଷର ମାପକାଠି ପରି ମନେହୁଏ: ଯେତେଦିନ ଯାଏ ପରମ୍ପରା ଏବଂ ଆଇନ ବଳରେ, ସଭ୍ୟତା ସାମ୍ନାରେ ଗୋଟେ ସାମାଜିକ କୁତ୍ସା କୃତ୍ରିମ ଉପାୟରେ ପୃଥିବୀକୁ ନର୍କରେ ପରିଣତ କରୁଥିବ ଏବଂ ମଣିଷର ବିପତ୍ତିକୁ ତା'ର ଭାଗ୍ୟ ବୋଲି ସଂଶୟ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବ; ଯେତେଦିନ ଯାଏ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଯୋଗୁଁ ମଣିଷ ଅଧଃପତନ, କ୍ଷୁଧା ଯୋଗୁଁ ନାରୀର ବିନାଶ, ଭୌତିକ

ତଥା ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ନିସଂଗତା ଯୋଗୁଁ ଶୈଶବକୁ ବାମନ ପରି କ୍ଷୁଦ୍ର କରୁଥିବା ଆଦି ତିନୋଟିଯାକ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ନ ହେଇଛି; ଯେତେଦିନ ଯାଏ, କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ, ପ୍ରକାରାନ୍ତରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଏବଂ ଟିକିଏ ଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଭାବିଲେ, ସାମାଜିକ ଶ୍ୱାସରୁଦ୍ଧ ଅବସ୍ଥା ଏବେ ବି ବଳବତ୍ତର ରହିଛି; ଯେତେଦିନ ଯାଏ, ଏ ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠରେ ଅଜ୍ଞତା ଓ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ରାଜତ୍ୱ କରୁଛି – ଏଭଳି ବହି କଦାପି ତା'ର ପ୍ରାସଂଗିକତା ହରାଇବ ନାହିଁ।' (So long as there shall exist, by reason of law and custom, a social condemnation, which, in the face of civilization, artificially creates hells on earth, and complicates a destiny that is divine, with human fatality; so long as the three problems of the age—the degradation of man by poverty, the ruin of women by starvation, and the dwarfing of childhood by physical and spiritual night—are not solved; so long as, in certain regions, social asphyxia shall be possible; in other words, and from a yet more extended point of view, so long as ignorance and misery remain on earth, books like this cannot be useless.)

ମୋର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ, କବିତା ସବୁ ପଢ଼ିଲାବେଳେ ସୁଧୀ ପାଠକେ ଏ କଥାର ଝଲକ ବି ପାଇବେ।

ମନୁ ଦାଶ

କବିତାର ପ୍ରଥମ ଧାଡ଼ି

ଦୁଃଖ ଦର କେତେ କହ ସାହୁକାର
ସୁଖ ଦର କେତେ କହ
ଜୀବନ ମରଣ ଦର ତ କଷିଲ
ପରମର ଦର କହ
ସାହୁକାର
ସର୍ଜନାର ଦର କହ ।।

କେତେ ଦରେ ତୋର
ଶୂନ୍ୟରୁ ଅଙ୍କୁର
ପିତା ରେତ ଦର କହ
କେତେ ଦରେ କିଣା
ମାତା ଗର୍ଭଶୂଳ
କୁଆଁରାବ ଦର କହ
ସାହୁକାର
ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାର ଦର କହ ।।

ପୃଥ୍ୱୀ ଦର କେତେ
କହ ସାହୁକାର
ଜାତି ଦର କେତେ କହ
ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର
ଦର ତ କଷିଲ
କୈବଲ୍ୟର ଦର କହ
ସାହୁକାର
ବିଶ୍ୱାସର ଦର କହ ।।

ଭରସାର ଦର
ଅଭାବେ ସଂସାରେ
ଅନୁଭୂତି ଦର କହ
କବିଙ୍କ ଅକ୍ଷର
ଦର କଷିଦେଲ
ଅଣାକ୍ଷର ଦର କହ
ସାହୁକାର
ଅଣଚାଶ ଦର କହ ।।

ଅଣଚାଶ ଦର କହ ସାହୁକାର
ମହାକାଳ ଦର କହ
ଦୁଃଖ ଦର କେତେ କହ ସାହୁକାର
ସୁଖ ଦର କେତେ କହ ।।

ଝଡ଼ିଆ ପବନ   ମୁଣ୍ଡିଆ ତଳ
ମେଘ ଟିପି ଟିପି   ଚୁମୁଛି ଡାଳ
ଅଗିଲା ଡାଳରେ   କୁଆଁରୀ ଫୁଲ
ଫୁଲରୁ ଝରୁଛି   ମହୁର ଧାର
ଭଅଁରର ଗୀତ କାଇଁ
ବାବୁଧନ
ପାଣି ମାରିଗଲା ଝାଇଁ ।।

କାଳିଆ ଭଅଁର   କାଳିଆ କାଉ
କାଉ ଖୋଜିଲାନି   ଫୁଲରୁ ମହୁ
ମହୁ ଖୋଜିଲାନି   ମହୁମାଛି କି
ଯାହା ସଞ୍ଚିବୁ ତା   ମାଟି ଘଟି କି
ମାଟିରେ ଜୀବନ କାଇଁ
ବାବୁଧନ
ପାଣି ମାରିଗଲା ଜାଇଁ ।।

ଜୀବନ ପାଇଁକି   ମରଣ ପାଇଁ
ଚାତୁରୀ ଯେତେକ   ଗାଦିର ଠାଇଁ
ଗାଦି କି ସମ୍ପତ୍ତି   ମାପ ବିହୀନ
କେତେ ଜମି ଜମା   କେତେ ବିହନ
ଗାଦିର ଖଜଣା କାଇଁ
ବାବୁଧନ
ପାଣି ମାରିଗଲା ଝାଇଁ ।।

ଗାଦି ଚଉକି କି ମଣିଷ ମୂଲ
ପୋଲା ପୋଲାଙ୍ଗରେ କାହୁଁ ବା ତେଲ
ଗାଆଁ ହେଲେ ଦୂର ଲୋକ କି ଦୂର
ସଂଜ ବୁଡ଼ିଗଲେ ଫେରିବ ଘର

ଭଲ ଲୋକଟିଏ କାଇଁ
ବାବୁଧନ
ପାଣି ମାରିଗଲା ଝାଇଁ ।।

ବେଳ ରତ ରତ
ଖସିଯାଏ ଖୋସା
ଉଚ୍ଛନ୍ନ ରତିରେ

କଅଁଳି ଜହ୍ନ
ଫୁଲ ଉଚ୍ଛନ
ନାହିଁ ନା ଚିହ୍ନ
ମୂଷା ରଙ୍ଗିଗଲା ଭୂଇଁ
ଅନାମରେ
ଭାଙ୍ଗିବାର ବେଳା ଏଇ ।।

ଭାଙ୍ଗଇ କିଏ ସେ
ଗଢ଼ିବା ଭାଙ୍ଗିବା
ଛଇ କଢ଼ା ଲୋକ

କିଏ ଯୋଡ଼ଇ
କାଳର ଛଇ
ଖୋଜୁଛି ଛାଇ
ଛାଇ ପଛେ ପଛେ ଧାଇଁ
ଅନାମରେ
ଭାଙ୍ଗିବାର ବେଳା ଏଇ ।।

ଧାଇଁବା ଘୋଡ଼ାକୁ
ମଣିଷ ଝୁଣିଲା
ଲୋଭ ଚାଟିଗଲା

କାହିଁ ସଇସ
ନିଜ ମାଉଁସ
ଜୁଇ ପାଉଁଶ
ପାଉଁଶ ଧରମ ନୋହି
ଅନାମରେ
ଭାଙ୍ଗିବାର ବେଳା ଏଇ ।।

ଧରମ ଭରମ		ନବୁଝେ କେହି
ଶୂନ୍ୟ ବୁଝାମଣା		ଶୂନ୍ୟରେ ଥାଇ
କାହୁଁ ଫେଡ଼ିଲେ		ତା' ଶୂନ୍ୟ ହୁଅଇ
ଶୂନ୍ୟକୁ ନ ଚିହ୍ନୁ ଶୋଇ
ଅନାମରେ
ଭାଙ୍ଗିବାର ବେଳା ଏଇ ॥

ଦୁଃଖିର ସଂଗାତ ତୁହି
ଦୁଃଖି ମୋ ଜୀବନ
ମନ ବନସ୍ତରେ ନିଆଁ
ଜାଳଇ ଶ୍ରାବଣ ।।
ମୋ ଦାଣ୍ଡେ ଶ୍ରାବଣ ହେଲେ
ତୋ ଆଖିରେ ମେଘ
ମୋ ବାଡ଼ିରେ ଫୁଲ ଥିଲେ
ତୋ ଗଭାରେ ଲୋଭ
ମୁଁ ଯାହା ଥିଲି ଅଛି ସେଇତ ମୋ ପ୍ରେମ
କଷଣ ବଢ଼ାଇ ଖାଲି ଖୋଜୁ କି ପ୍ରମାଣ ।।

କଉଡ଼ି ଗଣି ସରବେ
ପୁହାଇଲେ ରାତି
ଚୋର ଘେନି ଖସିଗଲା
ତୋ କଜଳପାତି
ସାଉଁଟି ସାଇତିବାକୁ କେତେ ବା ଜୀବନ
ମଣିଷ ପାଗଳ ସିନା ଜୀବନ ଜୀବନ ।।

ସବୁ ଏଠି ପାଣିଫଟା
ପାହାନ୍ତା ଆକାଶ
ସବୁ ଉଡ଼ା ଧଳା ମେଘ
ସରନ୍ତା ବତାସ
କାହାଟାଳେ ଆମ୍ବଡାଳ କା ଦୁଆରେ ନିମ
ବାହା ବେଦୀ ଭାଳଇ କି ମଶାଣିର ନାମ ।।
ମଶାଣିର ପରେ କହ
କି ରଙ୍ଗ ତୋହର
ସର୍ଜନାର କିବା ରଙ୍ଗ
କି ରଙ୍ଗ ସ୍ରଷ୍ଟାର
କେତେ ରଙ୍ଗ କରୁ ଏଠି ରଙ୍ଗ କେତେ ଭିନ୍ନ
କଳା ଧଳା ନାଲି ତିନି ନ ବୁଝିଲା ମନ ।।
ଉବୁଟୁବୁ କେତେ କାଳ
ଆରେ ବାଳଖିଲ୍ୟ
ଓଲଟ ଗଛର ଡାଳେ
ଆକାଶରେ ଚେର
ଆକାଶ ଚିରିଲି ହାତେ ଅନ୍ଧାରୀ ଭଜନ
ଟୋପା ଟୋପା ଅନ୍ଧାରକୁ ଏକା କରେ ପାନ ।।

କହନା କଥା, କହନା କଥା
କହିଲେ ଫିଟିବ ଅଡୁଆ ସୂତା
ଫିଟିଲେ ଗୁମର ସବୁତ ପିତା
ଲାଗିବ ପାଲା
ବାନ୍ଧି ନେଇଯିବେ ପୁଲିସି ବାଲାରେ
ପୁଲିସି ବାଲା ।।

କଥା କହିବିନି କିପରି
ଜନମ କାଳର କୂଆଁରାବ ଠାରୁ
କଥା ଯାଏ ନଇ ପହଁରି ।
ମାଲିକ ଦଲାଲ ମେଳି ହୋଇଲେ
ପିଲା ମୁହୁଁ କ୍ଷୀର ଲୁଟ କଲେ
କୁଲି ଠିକାଦାର ଏବେ ଦେଖୁଛି
ପଖାଳ ହାଣ୍ଡି ବି ଛଡ଼େଇ ନେଲେ
କିପରି ରହିବି ଚୁପଚୁ ଭଲା
ନେଲେ ନଉ ବାନ୍ଧି ପୁଲିସି ବାଲାରେ
ପୁଲିସି ବାଲା ।।

ଚୁଟି ଧରିବି ନା ଚଟି ଚାଟିବି
ଏଇ ଗୋଟିଏ କଥା ପଚାରିଛୁ
ଆଉ କିଛି କଥା ନାହିଁ ।

ବାକୀ ସବୁକଥା ବତୀ ପେଲିଆ
ମାଛ ଦେଖାନାହିଁ ପାଣି ଗୋଳିଆ
ଭଉଁରୀ ଭିତରେ ନାଆ ଘୂରୁ ଅଛି
କାତମାରି ହେଲା ହାତ ହାଲିଆ
ହାଲିଆ ହାତରେ ମାରିଲେ ଠେଲା
ବାନ୍ଧି ନେଇଯିବେ ପୁଲିସି ବାଲାରେ
ପୁଲିସି ବାଲା ॥

ହାଲିଆ ହାତ ନାଁ ହାଲିଆ ମଥା
ମିତ ବସି ନାହୁଁ ବୋଲି ସିନା ଆମେ
ଚରଣ ଚୁଟିଆ ମାରନ୍ତି ଜୋତା ।
ଦିହୁଡ଼ି ଜଳୁଛି ଆଖି କୋଣରେ
କରତ ଚାଲିଛି ଛାତି ଭିତରେ
ଏଥର ଚାଲିବା ଏକା ବାଟରେ
ତାଙ୍କ କଥା ଗଡୁ ହାଟ ବାଟରେ
ଘାଟରେ ପଡ଼ିଲେ ସବୁତ ଖୋଲା
ବାନ୍ଧିବ କିପରି ପୁଲିସ ବାଲାରେ
ପୁଲିସି ବାଲା ॥

ବତୀ ଲିଭେଇଲେ ପୁଅ
ପୋଷି ପାରିବାର ବଳ ନାହିଁ ବୋଲି
ଏନ୍ତୁଡ଼ିକୁ ମାରୁ ଝିଅ !
ପୀରତି ଦଉଡ଼ି ଯାଉଛି ଛିଡ଼ି
ଭାଙ୍ଗୁ ନାହିଁ କା'ର ହାତରୁ ଚୁଡ଼ି
କା ଘରେ ଶୁଭୁଛି ହେଷ୍ଟାଳ ରଡ଼ି
ସାଧବ ପୁଅକୁ ଖାଏ କଉଡ଼ି
କଉଡ଼ି ମୂଲକୁ ନାହିଁ ତ ତାଲା
ଖୋଲି ନେଇଯିବେ ପୁଲିସି ବାଲାରେ
ପୁଲିସି ବାଲା ॥

ମୁଁ ତ ବଳି ବେଳା ଗଳା ମାଳ
କିଏରେ କାଙ୍ଗାଳ ପେଟ ବିକଳରେ
ବଜାରେ କରୁ ମୋ ମୂଲ ?

ଯା ମନ ଭୂତ ତାକୁ ଖାଇଲା
ମୋ ନାମେ କଳଙ୍କ ମିଛେ ରଟିଲା
ହାରିଲା କୁମର ତା ଜୀବନେ ସିନା
ମିତ ବସିବା ତ ଆରମ୍ଭ ହେଲା

ମିତ ବସିଲେ ତ କଥା ସରିଲା
ବାନ୍ଧି ପାରିବେନି ପୁଲିସି ବାଲାରେ
ପୁଲିସି ବାଲା ।।

ଜମିର ମୂଲ
କୋଠାର ମୂଲ
ସୂନାର ମୂଲ ଅଛି
ଏଠି
ମଣିଷର ମୂଲ ନାହିଁ କିଛି ॥

ଚଉକି ମୂଲ
ଭେଳିକି ମୂଲ
ଚାମ୍‌ଚା ମୂଲ ଅଛି
ଏଠି
ଜୀବନର ମୂଲ ନାହିଁ କିଛି ॥

ମତା ପିତା ହେଲେ ମାଟି ଆକାଶ
ରଜ ବୀର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ତହୁଁ ପ୍ରକାଶ
ଋତୁରେ ପଡ଼ିଲେ
ତୋ ମୋ ଜନମ
ଉଜାଣିରେ ସାରାପାଣି ଖଲାସ ॥

ଗୋଲାମୀ କରିବୁ କାହା ପାଇଁକି
ବାପ ବୁଝି ନାହିଁ ନିଜ ମାଟିକି
ମାଟି ମା ସଢୁଛି ଅବହେଳାରେ

ଭାଇ ତ ନାହାନ୍ତି ଭଗାରୀ ପଲେ
ସ୍ତିରୀଏ ଭଜନ୍ତି
ବାବା ନାମ ତାଙ୍କ
ପୁଅ ଝିଅ ନାମ କାନ୍ଥ ବାଡ଼ରେ ।।

ଭାଷଇ ଗୋଲାମ ଦାସ ତେଢ଼ିଣ
ଚରକିର ସିନା ଯା' ସନମାନ
ଚଉକି ନଥିଲେ ଚାମ୍‌ଚା ହେବି
ବିନା ପାଣିରେ ବାଳିଆ ପିଟିବି
ନୋହିଲେ ବାବାଙ୍କ
ବିଭୂତି ଅଛି
ଗୁଣୀ କିଛି ନୁହେଁ ମୁଣିରେ ଅଛି
ଗୋଲାମ ପରଖି ମୂଲ କରିଛି
ଏଠି
ମଣିଷର ମୂଲ ନାହିଁ କିଛି ।।

ବନ୍ଧକ ଦେଲି କୋଠାବାଡ଼ି
ଘଣ୍ଟି ଘାଘୁଡ଼ି ସୂନା ଚୁଡ଼ି
ବନ୍ଧକ ଦେଲି ଜମିବାଡ଼ି
ଗାଈ ବଳଦ କାଳି ବିରାଡ଼ି
ସାଧବ ସବୁ ରଖିଲା
ଶେଷେ କହିଲି ହାତ ଯୋଡ଼ି
ପାଦତଳେ ତା' ଗଡ଼ିଗଡ଼ି
ସାଧବ ହେ ! ସବୁ ସଇଲା ।।

ଏଥର ରଖେ ବନ୍ଧକି ମତେ
ଅଣ୍ଟା ପିଠିରୁ ବଳ ଭାଜିଲା
ତୋ ମୋ ଜୀବନ କେତେ ମାତର
ଆଜି ଅଛି ତ କାଲି ବାହାର

କାହା ପାଇଁ କରୁ ସମ୍ପତ୍ତି ଠୁଳ
କି ନେଇ ଯିବୁରେ ସରଗ ଦ୍ୱାର ?

ସାଧବ ହସିଲା ନିଶ ଆଉଁସି
ପଇସାର ନାହିଁ କେହି ମାଉସୀ
ସାଧବ ପରଖି ମୂଲ କରିଛି
ଏଠି
ଜୀବନର ମୂଲ ନାହିଁ କିଛି ।

ହଅନ୍ତା ହଅନ୍ତା ସଂସାର ପାଗଳ
ଜୀଅନ୍ତା ଜୀଅନ୍ତା ବଳିର ଛାଗଳ
କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛେ ଜାଣୁନେ କେହି
ଜୀବନ କି ଖାଲି ଉଦର ପାଇଁ ?
ମଣିଷ କି ଖାଲି ଗୋଲାମ ହେବ
ସାଧବ କି ଖାଲି ବନ୍ଧକି ନେବ ?
ଭଲ ପାଇବା କି ନିଜେ ନିଜକୁ
ବାକୀ ଲୋକ ଯେତେ ଚୁଲି ମୁହଁକୁ ।

କହ କାଳିଆ ତୁ ବୁଝି ବିଚାରୀ
କି ବଣି ପୋଷା ଯେ
ଝିଣ୍ଟିକା ମାରି ।।
ଭଣଇ କାଳିଆ କାଳର ଗୀର
କଳିରେ ମାଲିକ ଅଛି ଯା ବଳ
ନିଜ ବଳେ ଯଦି ଭରସା ଏତେ
ବଳୁଆ କଳୁଆ ଡରେ କେମନ୍ତେ ?
ସଂସାରେ ଧରମ ଯେ ରଖି ପାରେ
ସେ କାହା ଶରଣ ଖୋଜି କି ବୁଲେ ?

ଏଥିରୁ କୁମ୍ଭର ସବୁ ବୁଝିଛି
ଆଜି ଯେ ଗାଦିରେ
କାଲି ଖସିଛି
ସଂସାର ପରଖି ମୂଲ କରିଛି
ଏଠି
ମାଲିକର ମୂଲ ନାହିଁ କିଛି ।

ମଣିଷର ମୂଳ ଅଛି ଅନାମରେ !
ଜୀବନର ମୂଳ ଥାଇ
ସପନର ମୂଳ କାହିଁ ଅଛି କହ
ଦେ ତୁ ବାଟ ବତେଇ ।।

ବାଟରେ ଥୋଇଲି ପାଦ ଅନାମିକା
କଣ୍ଟା ଶୋଷଇ ରକତ
ସପନର ନାମେ ନିଜ ଛବି ବିକା
କିଏ କି ଦେଖାଏ ବାଟ ?

ପାଣିକି ମାଇଲି ନାତ ଅନାମରେ
ଛିଟିକି ମୁହଁରେ ପାଣି
କୋଉ ଛବି କେତେ ବେଉସା ହୁଏରେ
ମଠ କି ପଇସା ବୁଣି ?

ଶୁଆ ଗାଇଗଲା ଗୀତ ଅନାମିକା
ଶାରୀ ନ ବୁଝିଲା କିଛି
ଭଗତି ମଉଛା ମଠ ଉଛୁଳେ ଲୋ
ଚେଲା ଦେ ଗୋଟେ ଖୋଜି ।

ପାଲିଙ୍କିରେ ବର ବିଜେ ଅନାମରେ
ରୋଷଣିଆ ଆଗେ ଆଗେ
ଚେଲା ରୋଷଣିଆ ଏକା କଥା କିରେ
କାହାର କିଏ କି ଲାଗେ ?

କାଳିସୀ ଲାଗିଛି ହୁରି ଅନାମିକା
ଗାଆଁ ଦାଣ୍ଡ ହେଲା ଖାଲି
ଘଡ଼ିଏ ବିତିଲେ ଠାକୁରାଣୀ ବିଦା
କାଳିସୀ ତ ଗାଆଁ ମାଳି ।।

ତା' ବେକେ ରୁଦ୍ରାକ୍ଷ ମାଳି ଅନାମରେ
କିଏ ହେଲା ଜଟାଧାରୀ
ସଂହତି ଆସିବ କେଉଁଠୁ କହରେ
ମଣିଷର ପୂଜା କରି ?

ମଣିଷର ପୂଜା ଛାଡ଼ ଅନାମିକା
କାଳ-କାଳିଆ ଅମର
କ୍ଷୀର ସାଗର ତୋ ଦୁଆର ଚୁମୁଛି
ଖୋଜୁଛି ଝରଣା ଛାର ।।

ଏକା ପାଣି ପିଆ ବନ୍ଧୁ ଅନାମରେ
ଭିନ୍ନ ପାଣି ହେଲେ ଗୋଳ
ଚାତକ ଚାହିଁବ ବରଷା ଧାରକୁ
କୁକୁର ବାଛେ କି ଜଳ ?

ସବୁ ତ ବୁଝୁଛୁ ଆଲୋ ଅନାମିକା
ଅବୁଝା ଋତୁ ବିତୁଛି
ସପନର ମୂଳ ସଂହତିରେ ଥାଏ
କୁମର ଏକା ନୋହିଛି ।।

ଦୁନିଆଁ ଦୁନିଆଁ କହିବାକୁ
ଦୁଇ ନିଆଁ ମଝି ଝରଣାକୁ
ଝରଣା ସୁଅରେ ଜଳିଯାଏ ମନ
ନିଆଁ ଖୋଜେ ବସି ପାଉଁଶକୁ ।।

ମନର ମୂଲ କି କିଛି ନୁହେଁ
ଟିକିଏ ଦରଦ ତୁଲ ନୁହେଁ
ହାତ ପାଆନ୍ତାକୁ ମଣୁ ମାଟି ତୁଲ
ନ ମିଳିବା ମୂଲ ସୁବର୍ଣ୍ଣକୁ
ଦୁନିଆଁ ଦୁନିଆଁ କହିବାକୁ ।।

ଭିଜା ଋତୁ ଶୁଏ ମନ ମାରି
ନୀରବ ସଭାରେ ଶ୍ୱାସ ପରି
ସବୁ କାହାଣୀରେ ଲୁହ ଢ଼ୋକ ଢ଼ୋକ
ଝୁରିବା କେବଳ କପାଳକୁ
ଦୁନିଆଁ ଦୁନିଆଁ କହିବାକୁ ।।

ଦୂତ ହେଲେ ମେଘମାଳା ଯେତେ
ଆପଣା ଭୋକରେ ହାତ ପାତେ
ବରଷିବା ଲାଗି ବାଛିବେ କିପରି
କେଉଁ ଛାତ କେଉଁ ଅଗଣାକୁ
ଦୁନିଆଁ ଦୁନିଆଁ କହିବାକୁ ।।

ପ୍ରତି ପଦ ପାତେ ଝୁଣ୍ଟିଛି ମୁଁ
ଝୁଣ୍ଟି ଉଠିବା କି ଶିଖିଛି ମୁଁ

ମୋ ନାମେ ବାଜିଲେ ଦୁର୍ନାମ ଡେଙ୍ଗୁରା
ଭୁଲିବେ କି କେହି ତୋ ନାମକୁ
ଦୁନିଆଁ ଦୁନିଆଁ କହିବାକୁ ।।

କି କଥା କହିବି କହ
ମୋର କଥା ଅଛି ଅସୁମାରି
ନ କହିଲେ କଥା ରଖେଇ ଦବନି
କହିଲେ ଗଲି ମୁଁ ସରି ।।

ନିରିଦୋଷୀ ମୁହିଁ ନିରିବଲୁଆ
ମିଛକୁ ମାଇଲେ କାଠ ଫାଳିଆ
ମଥା ଫାଟି ବୁହେ ରକତ ଧାର
କହିଲେ ମାଟିକୁ କଲୁ ଅଳିଆ
ଏ କେଉଁ ଦେଶର କେଉଁ ନିଶାପ
କହିବ ବୁଝି ବିଚାରୀ
ମୋର କଥା ଅଛି ଅସୁମାରି ।।

କଟୁଆଳ ସବୁ ଭୁଆ ବାବାଜୀ
ଗାଦି ଥିଲା ଯାଏ କେବଳ ହାଁ ଜୀ
ସଲାମ ତତେ ନା ସଲାମ ମତେ
ଖାତରେ ପଡ଼ିଲେ ହେ ଜଗନ୍ନାଥେ
କାଳିଆ ମତେ ତା କଟୁଆଳ କରି
ବିବେକ ଦେଲା ଉଝାଳି
ମୋର କଥା ଅଛି ଅସୁମାରି ।।

ରାଜା ପରଜା ମୁଁ କିଛି ମାନେନି
ଜାତି ଅଜାତିର କଥା ବୁଝେନି
ସିଂହଦୁଆରର ଦୁଃଖି ପତିତ
ଗରୁଡ଼ ଖୁମ୍ବ ମୋ ମନର କାତ
ବାଇଶି ପାହାଚ ଚଢ଼ିବାକୁ ଅଛି
ପାଦରେ ଝୁଲେ ଶିକୁଳି
ମୋର କଥା ଅଛି ଅସୁମାରି ।।

ଓଡ଼ିଆଏ ଆଜି ଦେଢ଼ ଗୋଡ଼ିଆ
ମୁଣ୍ଡ ବିକିବାକୁ କେତେ କଜିଆ
ହାତ ନ ଉଠୁଣୁ କାନି ପତାଅନ୍ତି
ଲୋକେ କହନ୍ତି କରମ କୋଢ଼ିଆ
ବିବେକକୁ ବିକି କି ଜିଆଁ ଜୀଇଁବା
ବେଳ ତ ଯାଉଛି ସରି
ମୋର କଥା ଅଛି ଅସୁମାରି ।।

ନୀଡ଼ର ଚଢ଼େଇ ନୀଡ଼ ଖୋଜୁଛୁ
ନଈରେ ଆବାସ ଶୋଷିଲା ଅଛୁ
ଭିଟାମାଟି ଦେଖି ଦୁନିଆଁ ଚକିତ
ଦାରୀ ଘରେ ଆମେ ଠାବ ଖୋଜୁଛୁ
ଅନ୍ଧକୁ ଅନ୍ଧ ହିଁ ବାଟ କଢ଼ାଅନ୍ତି
କହିଲେ ହେଲୁ ଅଇରୀ
ମୋର କଥା ଅଛି ଅସୁମାରି ।।

କିଏ ସେ କାହାକୁ ମାରେ କୋଉଠି
କିଏ ବା କାହାର ଦୀପ ବଇଠି
ନ ମାଗୁଣୁ ଯେବେ ଶରଣ ମିଳେ
ଜୀବନ ପାଇଁ କି ଲୋଭ କାହିଁକି
ଯେଉଁ ପଞ୍ଜୁରୀରୁ ଉଡ଼ିଲୁ କୁମର
ଫେରନ୍ତେ ସେଇ ପଞ୍ଜୁରୀ
ମୋର କଥା ଅଛି ଅସୁମାରି ।।

ଆମେ ସବୁ
ଏକା ଏକା ଲୋକ
ଏକା ଆସୁ ଏକା ଫେରୁ
ଏକା ଏକା
ହଜିଯିବା ଲୋକ ।
ଦେହ ଦେଉଳେ ଗୁଞ୍ଜଇ
ମହାକାଳ ସ୍ୱର
ଶବଦରେ ଜମିଦାରୀ
କାହା ଅଧିକାର
କିଏ ବୁଣେ କିଏ କାଟେ
ଖାଏ କୋଉ ଲୋକ
ଆମେ ତୁଚ୍ଛା ଭେଳିକି ମାଲିକ !

ତୋଓର ମୋଓର ମୋହ
ଅନ୍ଧ ଜଗତର
ଅନ୍ଧାରୀ ଗଳିରୁ ଖୋଜୁ
ଆଲୁଅର ଘର
ଘର ଚିହ୍ନେଇବା ପାଇଁ
କାହାନ୍ତି ସେ ଲୋକ
ଆମେ ଖୋଜୁ ରାଜପଥ ଯାକ

ରାଜପଥ ଗହଳିରେ
　　　　　　ଲୋକର ବୋବାଳି
ଲୋକଙ୍କ ବାହାନା ଦେଇ
　　　　　　ଖୋଜେ ନିଜ ପାଳି
ଭଣ୍ଡିବାକୁ ଜାତି ଦେଶ
ଧରମର ଭେକ
　　　　　　କହ ଆମେ କୋଉ ଦେଶ ଲୋକ !
　　　　　　ଏକା ଆସୁ ଏକା ଫେରୁ
　　　　　　ଏକା ଏକା ହଜିଯିବା ଲୋକ ।

ଭଲା ଦେଶେ ଆମେ ବାନ୍ଧିଲୁ ଚାଳ
ଜବାବ ମିଳେନି ଖାଲି ସୁଆଲ
କହ କାଳିଆ ଯେ କି କାରବାର
ସୁଆଲ ଉପରେ ଖାଲି ସୁଆଲ ।।

ମନ ମନ୍ଦିର ମନ ବଇଁଶୀ
ମନରୁ ଶବ୍‌ଦ ପଡୁଛି ଖସି
ଶବ୍‌ଦ ବାନ୍ଧିବ କେ ଜନମିଛି
କଡ଼ି ବେଡ଼ି ସିନା ଶୂନ୍ୟେ ଉଡୁଛି
କହିଲୁ ମରୁଛ ମୁହଁ ତ ଖୋଲ
ଲୋକେ କିଳିଦେଲେ ଦାଣ୍ଡ ଦୁଆର ।।

ତୁଣ୍ଡ ନ ଖୋଲିଲେ ପ୍ରାଣ ବାହାର
ମନ ବୁଝିବାକୁ ପେଟ ଚାକର
ଲୋକଙ୍କ ମୁହଁରେ ଫୁସୁରୁ ଫାସର
ଜୀବନର ଆନ ନାମ ହିଁ ଡର
ନିରିବୁଦ୍ଧିଆଙ୍କ ମାଲିକ ଭଲ କି
ବୁଦ୍ଧିଆ ଲୋକର ଗୋଲାମ ଭଲ ।।

ଚାଲିଛି ଭେଦାରେ ଆସୁଛି ଚାନ୍ଦା
ଚାନ୍ଦା ମାଗୁଛନ୍ତି ପାଞ୍ଚ ପିଆଦା
ମାଟିର ପିଆଦା ମାଟିର ଭେଦା
ଭେଦା ନ ଜାଣିଲେ ଜୀବନ ଅଧା
ଜୀବନ ପାଇଁ କି ଯାହା ବା ଡର
କେତେ ଦୂରେ କହ ସରଗଦ୍ୱାର ॥

ବେଳ କାଟିବ କେ ହାତ ଧୋଇଣ
ଆଧାର ଆସିଛି ଭୋକି ପାଶେଣ
ମୁଁ ଭୋକିଲା ସିନା ସରଗ ଦ୍ୱାରେ
ତୋ ଦୁର୍ନାମ ରଟେ ସାରା ମାଟିରେ
କୁମର ମାଗୁଛି ମୂଲ ମଣିଷର
ନୋହିଲେ ତୋ ମୋ କିବା କନ୍ଦଳ ॥

ସଲାମ୍ କର ରାଇଜ ବାସୀ
ତାଙ୍କ ସ୍ମରଣେ ଆଜି
ହାରିଲେ ଯିଏ ନିଜ ଜୀବନ
ଆମ ଭବିଷ୍ୟ ହେଜି

ସଲାମ୍ କର ରାଇଜ ବାସୀ
ସଲାମ୍ କର ଆଜି ।।

ନଥିଲା ତାଙ୍କ ଲୋଭ ବହପ
ନଥିଲା ହିଂସା ମିଛ ଗରବ
ଚଉକି ପାଇଁ ନଥିଲା ଭୋକ
ନଥିଲା ପର ଆପଣା ଭାବ

ଥିଲା କେବଳ ଏକ ସପନ
ମଣିଷର ମୂଲ ଖୋଜି ।।

ମଣିଷର ମୂଲ ଖୋଜୁ ଖୋଜୁ
ସିଏ ହଜିଗଲେ କେଉଁ ଠାବେ
ରକତେ ଲେଖା ସପନ ତାଙ୍କ
ତିରଙ୍ଗା ଉଡ଼ିଲା ଗଉରବେ

ଗଉରବର କାହିଁ ଦାୟାଦ
କାହିଁ ରଖୁଆଳ କାଜୀ ?

କୁଳ ମଣ୍ଡିବେ ଯେ ଆସିଲେନି
ଆମେ ଖୋଜୁ କାହିଁ ମଥାମଣି
ଗୋଟି ଗୋଟି ସବୁ ହଜିଗଲେ
ଆମେ ପାଦ ରଖୁ ଗଣି ଗଣି
    ଘର ତଳେ ଏବେ ଚୋରା ବାଲି
    ପାରିବ କେ ଏ ଗାତ ବୁଜି ॥

କେତେ କେତେ ଖାତ ଏ ଜାତିର
ଭରିଛି କାଳର ପାରାବାର
ହାରିନାହିଁ ମାଟି ଭାରତର
ଇତିହାସ ଯୁଗ ଯୁଗାନ୍ତର
    ଆମେ ସପନ ବିକାଳୀ ଦଳ
    ସପନ କି ଯାଏ ହଜି ?

ସୁଜନଙ୍କ ଦୁନିଆଁରେ
　　　　କେତେ ଋତୁ ଯାଏ ଫେରି
କେତେ ଗାଆଁ ସପନର
ଉଜୁଡ଼ି ନଯାଏ ଏଠି
　　　　କେତେ କଢ଼ି ଯାଏ ଜଳି ।

ଏଇ ଭଲ ସବୁ ମପାଚୁପା କଥା
ଲଇକ୍ଷଣ କଟା ତିନିଗାର
ଏଇ ଭଲ ଖାଲି ଝୁଣ୍ଟିଆଳ ପଣ
ପେଟେ ଭୋକ ମନା ମାଗିବାର
ଏଇ ଭଲ ଲୁହ
ନ ଦିଶିବା
କୋହର ଜୁଆର ଭଟ୍ଟା ପରି ।।

ଭାବ ବିନା ସବୁ ଅଭାବ ହୁଅଇ
କହିବାକୁ ଲୋକେ ଏକା ଏକା
ଅମାନିଆ ମନ ଗରାଖ ମିଳୁନି
ବୋଲକରାଙ୍କର କିଣାବିକା
ଏ ମନ ବେଉସା
ବେପାରୀଙ୍କ
ହିଆ ଫାଟି ପଛେ ଯାଉ ମରି ।।

ସୁଜନେ ଡାକିଲେ ଚାଲିବାକୁ ସଙ୍ଗେ
ନ ଗମିଲେ ହେଲୁ ଅଘରୁଆ
ପୀରତି ଡାକିଲା ବାହା ଛନ୍ଦିବାକୁ
ନ ମାନିଲେ ହେଲୁ ଦଗାଦିଆ
ଧାରୁଆ ଖଡ଼ଗ
ଧାରଟାରେ
କିଏ ଭକତିଆ କେ ଭିକାରୀ ।।

ବିଶ୍ୱାସ ଅଟଇ ନାମ କି ଫୁଲର
ଯେ ଫୁଲକୁ ଘୁଣ କାଟିକାଟି
ଛାଡ଼ିଯାଇଛି ଯା' ମନ ମନ୍ଦିରରେ
ଜୀବନ ତା ପାଇଁ ଭାତ ରୁଟି
କି ପାରିବୁ କହ
ସେ ଫୁଲରୁ
କୁମ୍ଭର ଖୋଜଇ ଘୂରି ଘୂରି ।

ବହୁଛି ଉଜାଣିରେ ବହୁଛି ଉଜାଣି
ସର୍ବେ ଆମେ ସର୍ବଜାଣ
ନିଜକୁ ନ ଜାଣିରେ
ବହୁଛି ଉଜାଣି ।।

ଉଜାଣି ବୁହାଏ କିଏ
ହାଏ ହାଏ ହୁଏ କିଏ
ହାତ ଯୋଡ଼ି ଡାକେ କିଏ
କାଳ ନିଜ ରସ ପିଏ
ବାକୀ ଯେତେ ଅରମାନ
ଶୂନ୍ୟକୁ ନିଶୁଣିରେ
ବହୁଛି ଉଜାଣି ।।

ଭାସିଗଲା ରବ ରାବ
ହଜିଗଲା ଭବ ଠାବ
ଧସିଗଲା ଶୂନ୍ୟ ଘର
ଖସିଗଲା ପୁଣ୍ୟ ଡୋର
ବାକୀ ଯାହା ବାକୀ ହେଲା
ନଗଦ ନ ଜାଣିରେ
ବହୁଛି ଉଜାଣି ।।

ଦେଖାଣିଆ ଭକତିଆ
ମାଳା ଭଜେ ଠିଆ ଠିଆ
ଠକା ଠକି ଦିଆନିଆ
ମନ ମୀନ ଅଚାବୁଆ
ବାକୀ ଆଉ କାହିଁ କାୟା
ସବୁ ମାୟା ଠାଣିରେ
ବହୁଛି ଉଜାଣି ॥

ନାବ ପିଇଗଲା ନଦୀ
ଭାତ ଗିଳିଗଲା ବୁଦ୍ଧି
ହିଆ ଚରିଗଲା ହସ
ପ୍ରିୟା ପିଇଗଲା ବିଷ
ବାକୀ ଆଉ କି ରହିଲା
ସାଇତିବି ଗଣିରେ
ବହୁଛି ଉଜାଣି ॥

ଉଡ଼ିଯିବ ହଂସା ଘର
ଭାଜିବ କଂସା ଦୁଆର
ପାଞ୍ଚପଦ କୁମରର
ସୁଜ୍ଞାନୀ ଏ ଅର୍ଥ କର
ବାକୀ ଥିବ ବଟୁଆରେ
ପିତଳ ଦୋ'ଅଣିରେ
ବହୁଛି ଉଜାଣି ॥

କୋଟି ଜୀବନର କୋଟି ସପନର
ଲୁହର ଜୁଆରେ ଭେଳା
କାଲିର ବୁକୁରେ ଆଜିକୁ ଜଳେଇ
ଆଗାମୀ ଜନମି ଥିଲା
ତିନି ରଙ୍ଗ ତାର ଆଶାର ଅଙ୍କୁର
ଆକାଶ ଜୁହାର କଲା
ଅନାମରେ !
ଶ୍ରାବଣେ କି ଗଜା ମଲା ?

ଧାରା ଶ୍ରାବଣର ବେଳା ଦି ପହର
କାଉ କଲା କାଆ କାଆ
ଆସିବ କିଏ ସେ ଅଜଣା ବାଟୋଇ
ବିକଳ ନଈରେ ନାଆ
ନଈରେ ଭଉଁରୀ ଭଉଁରୀରେ ଜାତ
ଦୋହଇ ପିଟିଲା ବାଆ
ଅନାମରେ !
ନିଶ୍ୱସେ ଆଶାର ରାହା ।।

ଆଶାରେ ଆଶାରେ ଯୁଗ ବିତିଗଲା
କାଉର କୋଇଲି ବସା
କିଏ ସେ କାହାର ଅଜଣା ବେପାର
ଜୀବନ କପଟ ପାଶା

ଆଜି ଯେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କାଲି ସେ ମଳିନ
କପାଳ ଲିଖନ ଦଶା
ଅନାମରେ !
ଗାଦି ସଭିଙ୍କର ନିଶା ।।

ଗାଦିର ନିଶାରେ ପାଦ ଟଳମଳ
ଧନ ହେଲା ଦଣ୍ଡ ଲିତା
ଧନ ସାହାରାରେ ଗାଦି ଅରଜନ
ଗାଦିରୁ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସୀତା
ବାରବାଟି ବିଲ ଗୋଚର ପଡ଼ିଛି
ନେତ ଚରିଗଲେ ନେତା
ଅନାମରେ !
ଧନ୍ୟ ଆମ ସ୍ୱାଧୀନତା !

ନିଶା ଗରଜୁଛି ସୁଉ ସୁ ପବନ
ଆସୁଛି କେ ଅଶରୀରୀ
ବିଜୁଳି ଝଲସେ ଝୁଲେ କରବାଳ
ଘୋଡ଼ା ଟାପୁ ଶୁଭେ ଭାରି
କିଳିକିଳା ନାଦେ ନିଶା ଭାଙ୍ଗିବାକୁ
କଲ୍‌କୀର କିଆଁ ଡେରି
ଅନାମରେ !
ପାହାନ୍ତା ଆସୁଛି ଝଳି ।।

ନଈ ପହଁରା ମୋ ନଈ ପହଁରା
ଆଖି ପହଁରୁଛି ଗହଳି ସାରା ।।

ଅବୁଝା ଗହଳି ପଡ଼ିଛି ଟେରା
ଏକା ଏକା ଅଭିମାନ
ଛୁଆ କୋଇଲିର ବିକଳ କୁହୁ
ଆଷାଢ଼େ ଖୋଜେ ଫଗୁଣ
ଦୁଆର-ବନ୍ଧ ମୋ ଧୋଇଲୁ ଲୁହେ ତୋ
ଭିଜିଲା ଫେରନ୍ତି ବେଳା
ନଈ ପହଁରା ମୋ ନଈ ପହଁରା ।।

ଭିଜିଲା ସମୟ ମସିଆ ମାଟି
ଆଖି ହେଲା ଲୁହେ ପଚା
ଆସିବା ବେଳର ଶେଯ ସଜଡ଼ା
ଯିବାବେଳେ ଲୋଚାକୋଚା
କେଉଁ ଗରଜରୁ ମାଗିଲୁ କରଜ
କି ଅବା ଅଭାବ ହେଲା
ନଈ ପହଁରା ମୋ ନଈ ପହଁରା ।।

କେଉଁ ଅଭାବରୁ ଦୂରତା ବଢ଼େ
ଗାଆଁ ତୋର କାହିଁ କହ
ଦୁହିଁଙ୍କର ଗାଆଁ ଏକା ଗାଆଁ ପରା
କହିବାକୁ ଦୁଇ ଦେହ
ମୋ ହୃଦ ଝରିଲେ ତୋ' ପଲକ ଓଦା
ମନ ଶ୍ରାବଣ ଅସରା
ନଇ ପହଁରା ମୋ ନଇ ପହଁରା ।।

ପ୍ରଥମ ଶବଦ ପ୍ରଥମ ଅକ୍ଷର
ପ୍ରତୀକ ରୂପର ଓଁକାର ସୁନ୍ଦର
ଓଁକାର ସେପାରେ ଅନାହତ ସୁର
ସୁରର ସେପାରେ ଅନାମ ସୁନ୍ଦର
ସୁନ୍ଦର ଆହେ ସୁନ୍ଦର
କିମ୍ପାଇ ଏବେ ହୁନ୍ଦର ।।

ଜାତି ନନ୍ଦିଘୋଷ ଚଳିବକି
ଚଳାଇବା ରଥୀ ଦିଶୁଛି କି
ରଥ ଓଗାଳିବ ପଥ ଯେବେ
ଖସିବାର ଗଳି ଚିହ୍ନିଛ କି ?

ଧନ ଛଡ଼ା କିଛି ଭାବିଛ କି
ମଶାଣିର ଗନ୍ଧ ପାଇଛ କି
ଭାବ ବିନା ସବୁ ଅଭାବ ଯେ
ଯଶ ପାଇଁ ସବୁ ଛଞ୍ଚୁଛ କି ?

ସାଧବ ବାପୁଡ଼ା ବଣିକ କି
କିଣିପାରେ ଭାବ ପୀରତି କି
କଣାଏ ନିର୍ମାଲ୍ୟେ ଆତ୍ମା ତରେ
ଛପନ ଭୋଗରେ ମାତିଛ କି ?

ସୁନ୍ଦର ଆହେ ସୁନ୍ଦର
କିମ୍ପାଇ ଏତେ ହୁନ୍ଦର
ସୁନ୍ଦର କର ସଂସାର
ନ ପାରିଲେ ଗାଦି ଖାଲି କର ।

ଶରତର ଭସା ମେଘ ତଳେ
ଆଗାମୀର ଝଡ଼ ଫଣା ଟୋଳେ
ଯୁପ କାଠରେ ସଭିଙ୍କ ଗଳା
କାଳର ଖର୍ପର ଘୁରିବୁଲେ... ଚୁପ୍‌ଚାପ୍
ଚୁପ୍‌ଚାପ୍
ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ॥

ଅଣ୍ଟା ଗୁଞ୍ଜାଧନ ଖସିଯିବ
କିଏ ବା କାହାକୁ ଲୋଡ଼ିଯିବ
ଗରବ ଚାତୁରୀ ଖଞ୍ଜାଘର
ସବୁତ ଏଇଠି ହଜିଯିବ !
ଏକ ଅପରକୁ ଦୋଷୀ କରେ
ବିବେକ ବନ୍ଧକି ଗନ୍ତାଘରେ
ମନ୍ଦାରର ମାଳା ନାଇ ଗଳେ
ସଭିଏଁ ଚାଲିଛେ ମଶାଣିରେ... ଚୁପ୍‌ଚାପ୍
ଚୁପ୍‌ଚାପ୍
ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ॥

ଏବେଳେ ନୀରବେ ଚାଲିବାର
ଇତିହାସ ବୁକେ ଛୁରା ମାଡ଼
କବି-ପଣିଆର ମଣି ମୂଳ
ମୁହଁ ଖୋଲି ଦଣ୍ଡ ଘେନିବାର

ନୋହିଲେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଜୟ ବୋଲି
ପଙ୍ଗତେ ବସିଥା ହାତ ମେଲି... ଚୁପ୍‌ଚାପ୍

ଚୁପ୍‌ଚାପ୍
ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ॥

ଶରଧା ବାଲିର ସିନ୍ଦୂର ଟୋପା
ଜାତିର ଭାଲେ ମଣ୍ଡାଇ ଦେଲି
ପତିତ ପାବନ ବାନା ମୋ ନାଲି
ରଙ୍ଗା ଅଧରର ହସ ବି ନାଲି

ଭାତ ଗଳିଯିବ ବୁଦ୍ଧିକୁ କାହିଁ
କୁମ୍ଭର ରକତ ଅନାମେ ନାଲି
ନାଲିରେ ନାଲି ଅନାମ ନାଲି ॥

କାଉ ନେଇଗଲା ଛଫଡ଼ା ଓଉ କି
ସଂସାରେ ଗୋଳ ଚହଳ
ଘୋଡ଼ା ବେପାରରେ ବେପାରୀ ଦୋଷୀ କି
ଘୋଡ଼ା ଖୁର ଟରଟର
ଅନାମରେ
ଲଗାମ କାହିଁ ଘୋଡ଼ାର ।।

ବିନା ଲଗାମରେ ଡେଇଁବା ସହଜ
ଘୋଡ଼ା ଚରିଗଲେ ଦେଶ
ନଣ୍ଡାକ୍ଷେତ ବାଡ଼ି ପାହାଡ଼ ଡଙ୍ଗର
ନଈ ବଣ ହେଲା ଶେଷ
ଅନାମରେ
ପୁଷମାସେ ସବୁ ନାଶ ?

ସବୁମଥା ପାଇଁ ଦର ଝୁଲୁ ଥାଇ
ଲକ୍ଷଣ ରେଖାକୁ ଚାହିଁ
ନିଆଁରେ ରେଖାର ବାଙ୍କ ବନିବାର
ଏ ଜାତି କି ଦେଖି ନାହିଁ
ଅନାମରେ
ସୁଖ କେଇ ଘଡ଼ି ପାଇଁ ?

ସୁଖର ବେଉସା ପସରା ମେଲେଇ
ସବୁ ହାଟେ ବସୁ ଥାଇ
ଦୁଃଖ ବେଉସାକୁ ହାଟୁଆ ନଥାଇ
ଆଖି ଥାଇ ଅନ୍ଧ ହୋଇ
ଅନାମରେ
ଭାବ କି ଅନ୍ଧ ହୁଅଇ ?

ଅନ୍ଧାରି ରାତିକୁ ଅଜଣା ପଥକୁ
ଅନ୍ଧାରକଣାଙ୍କ ପାଦ
ସପତ ଦ୍ୱୀପରେ ସପତ ଶୂନ୍ୟରେ
ଭାବ ଅଭାବର ଭେଦ
ଅନାମରେ
କେଉଁ ପୁଣ୍ୟେ ଏ ଶବଦ ?

କି ନ କଲ ବନ୍ଧୁ କି ନ କଲ
ମୋ ପଇସାରେ ମତେ
ନିଲାମ କଲ ।।
ବନ୍ଧୁତା ବନ୍ଧୁର ପଥ ପଥ ଅସୁମାର
ସମୟର ଗହୀରରେ କଥା ଅସୁମାର
ମିଛକୁ ଭଣ୍ଡିବା ପାଇଁ
କାନି ପତେଇଲ
ସତ ମଣି ବାଢ଼ିଦେଲି
ମୋ ଖାଇବା ଥାଳ
ମୋ ଭୋକ ବାହାନା ଦେଇ
ମତେ ଲୁଟିଲ
କି ନ କଲ ବନ୍ଧୁ କି ନ କଲ ।।

ରାଜାଙ୍କ ରାଜୁତି ଗାଥା ଖାଲି ଇତିହାସ
ପରଜାଙ୍କ ଭୋକ ନାହିଁ ସବୁ ପୁଷ ମାସ
ସାତ କିଳିଣୀ କବାଟ
ଖଞ୍ଜା ଫିଟିଯାଏ
ଶିକୁଳୀ ଚରଣେ ଥିଲେ
ନବଖଣ୍ଡ ହୋଏ
ଉଦ୍ଧାରୁଛ କହି ବେଡ଼ି
ଆଣ୍ଠେ ବାନ୍ଧିଲ
କି ନ କଲ ବନ୍ଧୁ କି ନ କଲ ।।

ଗାଦି ପାଇଁ ଯେତେ ଗୋଳ ନୀତି ନୁହେଁ କିଛି
ପଇସା କି ସବୁ କଥା କଥା ନୁହେଁ କିଛି
ବିଶ୍ୱାସ ଶିମିଳି ତୁଳା
ପବନେ ଉଡ଼ଇ
ଜୀବନ ବେଉସା ନୁହେଁ
ମରଣ ଲୋଡ଼ଇ
ମୋ ଲୁହକୁ ବିକି ମତେ
ସଉଦା କଲ
କି ନ କଲ ବନ୍ଧୁ କି ନ କଲ ।।

କପଟେ ଗୋଟିଏ ଦିନ ଦିନ କାହା ପାଇଁ
ପଲକେ ଜୀବନ ଶେଷ ମନା କାହା ପାଇଁ
ମନା କି ମାନଇ କେବେ
ଗଣିକାର ମନ
ନିରୀହ ମୁହଁ ହୁଏ କି
ସତୀଙ୍କର ଚିହ୍ନ
କାଚ ଘରେ ଥାଇ ନିଜେ
ଟେକା ଫିଙ୍ଗିଲ
କି ନ କଲ ବନ୍ଧୁ କି ନ କଲ ।।

ଦିନ ସରିଯାଏ ମନ ମରିଯାଏ
ବୟସ ଲାଗଇ ପିତା
ହାତ ପତେଇଲେ ଭିକ ତ ମିଳେନି
ଜଳେ ପଉରୁଷ ଚିତା
ମାନ ଅପମାନ ଗଲାଣି କେବେଠୁ
ଏବେ ଓଦା ଆଖି ପତା
କାଳିଆରେ
କିଏ ମୋର ମାତା ପିତା ।।

ମାତା ପିତା ଡାକି କେତେ ନଖୋଜିଲି
ମୁଁ ଯେ ବାରବୁଲା ଷଣ୍ଢ
କେଉଁ ମାଆର ବା' ଲୁହର ଚଅଁର
ଖରକିବ ବଡ଼ଦାଣ୍ଡ
ଶରଧା ବାଲିରେ ଉପହାସ ଖାଲି
ଓଲଟ ଧରୁଛି କାଣ୍ଡ
କାଳିଆରେ
ବାଳୁତ କାଳୁ ଛେଉଣ୍ଡ ।।

ଛେଉଣ୍ଡ ପିଲାଙ୍କୁ ପାହୁଣ୍ଡ ଅଜଣା
ଅମାନିଆଁ ପଣେ କିଣା
ଝୁଣ୍ଟିଆଳ ପଣେ ସୁଜନ ଅହୁଁରେ
କେଉଠି ବିବେକ ଠଣା

କିଏ ସାଧୁଜନ ଖୋଜିଗଲା ବୋଲି
ହେଲି ଅସାଧୁରେ ଗଣା
କାଳିଆରେ
କିଏ ବଣ, କିଏ ବଣା ।।

ବଣକୁ ଫୁଙ୍କିଲି ତୁଣ୍ଡ ପବନରେ
ବଣାକୁ ବିଞ୍ଚିଲି ହାତେ
ପୋଥିଙ୍କୁ ଫିଙ୍ଗିଲି ଝରଣା ସୁଅରେ
ବୁଦ୍ଧିକୁ କିଳିଲି ମାଥେ
ଗରବ ଚୁରିଲି ନିଜ ପାଦ ତଳେ
ନାମକୁ ଜାକିଲି ପଥେ
କାଳିଆରେ
ଅଧିଆ ପଡ଼ିଲି ପାଦେ ।।

ପରବତ ପାଦୁଁ ଆଣ୍ଠିଣ ଚାହିଁଲେ
ନୁଆଁଇ ନିଜର ଶିର
ମହୋଦଧି ତୀରେ ମହାମାନବଟି
ମଥାରେ ଛିଞ୍ଚଇ ନୀର
ଫିଟିଯିବା ପଦ ନ ଦେଲେ ଗଳାକୁ
ଅଫିଟା ଶବଦ ତୋର
କାଳିଆରେ
ତୁହି ମାତା ପିତା ମୋର ।।

ଧିଆନେ କଳପି ଅରୂପର ରୂପ
ରୂପକୁ ଖଞ୍ଜିଲି ଜପ
ନ ଥିଲୁ ତୁ କାହିଁ ପିତା ପକେଇଲି
ଅରଜିଲି ତିନି ପାପ
ତ୍ରାହି ନ ମିଳୁଣୁ ଲେଖନୀର ମୋହ
କିଏ ନେବ ଏବେ ଶାପ

କାଳିଆରେ
ମୋର ପାପ ତୋର ପାପ ।।

ଡରୁଥିବା ଯାଏଁ ଡର ହିଁ ଡରାଏ
ମରଣ ଚିପଇ କଣ୍ଠ
ବାଟ ଛାଡ଼ିଦିଅ ଗୀତ ଗାଇବାକୁ
ଭରସା ଜୁଇର କାଠ
କୋକେଇ ରଖିଲି ସଜେଇ ଦୁଆରେ
କୁମର ଅନା ଚାଟ
କାଳିଆରେ
ଦେଖିବୁ ଏଥର ହଟ ।।

ନାମ ପାଇଁ ବାଇ କିଏ
କିଏ ବଦନାମ
ନାମ ଜପି ଜପି କିଏ
ଅରଜଇ ନାମ
କିଏ ପୁଣି ମଥା ବିକି
କିଣେ କେତେ ନାମ
ନାମୀଙ୍କର ଦୁନିଆଁରେ
ଆମେ ଯେ ଅନାମ
ଆମେ ତ ବେଲାଲସେନ
କାଳର ଅବତାରେ
କୂର୍ମ ଶ୍ୟାମ ରାମ ।

ବେଲାଲସେନ ଦେଖଇ
ଘୂରେ ସୁଦର୍ଶନ
କାହା ଧନୁ କାହା ତୀର
ନାମକୁ ଅର୍ଜୁନ
ଭଡ଼ାଟିଆ କୀର୍ତ୍ତନିଆ
କରନ୍ତି ଭଜନ
ଭୋଜନ ମୁଠାଏ ପାଇଁ
ସବୁ ପ୍ରହସନ

କାଳ ଗରବ ଗଞ୍ଜାଇ
ଗାଦି ଦୁଇ ଦିନ ରେ
ସାକ୍ଷୀ ଶମଶାନ ।

ଗାଦିର କୋକୁଆ ଛାଏ
ଗ୍ରାମ କି ନଗର
ଭେଣ୍ଡିଆଙ୍କ ନିଶ କାହିଁ
ହେଲେଣି ବତର
ଡରକୁଳା ମରେ ସିନା
ବିଶା ଶହେ ବାର
ନିଡ଼ର ମରଇ ମିତ
ଥରୁଟେ ମାତର
ନୋହିଲେ ମୁହଁରେ ସୁନା
ମନରେ ଅଙ୍ଗାର ରେ
ପାଇକ ହିଁ ଚୋର
ଚୋର ଚୋର ଚୋର ଚୋର
ଡାକ ଦେଲେ ଚୋର
ଚୋରକୁ ଖୋଜିଲେ ଘର
ଭିତର ବାହାର
ସଭା ମେଲଣରେ କେତେ
କଥାର ଚାତର
ଚୋରକୁ ଦେଖିଲେ କାହିଁ
ଅନ୍ତର ଭିତର
ବଦଳି ଗଲେ ଅନ୍ତର
ଚୋର କିବା ଛାର ରେ
ଋଷି ରତ୍ନାକର ।।

ରୁଷିଲେ ଋଷି ସିନାରେ

ଏବେ ରୁକ୍ଷେ କିଏ
ନଈ ନ ଦେଖୁଁ ଖୋସଣି
ଖୋଲିଲେ ପୁତାଏ
ବଥା ଯାହା ତୋ ମନର
ମୋ ମନକୁ ଦହେ
କଥା ଅଛି ଅସୁମାରି
ବେଳ ଗଡ଼ିଯାଏ
କୁମର ମରୁ କାଳିଆ
ତୋଅର କି ଯାଏ ରେ
କଥା ରହିଯାଏ ।

ଗାଆଁ ଗାଆଁ ବୁଲି
କେତେ ଯେ ଖୋଜିଛି
ସାଇ ସାଇ ଘର ଘର
ଆଜି ଅଯାଚିତେ
ମିଳଇ ଯେବେଳେ
ଋତୁ ବିତିବାର ବେଳ ।।

ହାତ ପାପୁଲିରେ ପୋଛିବୁ କେତେ ବା'
କପାଳୁ ମୋ ଚିନ୍ତା ଝାଳ
ନିଜ ପାଇଁ ପରା ଦୁନିଆଁ ବାଇଆ
କପାଳ ଚିରିବେ ତୋର
ବିଶ୍ୱାସ ଆସଇ
ଏ ପଥ ଦେଇତ
ଭରସା ସେ ପଥେ ପାର ।।

ଏ ପାଶେ ଦେଖୁଛି ପଥର ପାଚେରୀ
ସେ ପାଶେ ଜଗିଛି କାଳ
ଦୁଇ ପାଶୁ ତୋତେ ଡାକରା ପଡ଼ିଛି
କାହିଁ ପତାଇବୁ ଥାଳ
କହି ନ ହୁଅଇ
ଯାହା ଓଠ ଫାଙ୍କେ
ଆଖିରେ ତା ମାଳମାଳ ।।

ଆସିଲେ ଫେରିଲେ ପଲକରେ ରୂପ
ଝଲସାଇ ଦଳଦଳ
ତୋ ସାଥେ ବା’ ମୋର କିବା ପରିଚୟ
ଆସୁ ଫେରୁ ଢ଼େଉ ତୁଲ
ରଖିବାର ଯାହା
ସାଇତି ରଖିଲି
ମୁଁ ଯେ ବେଳା ସାଗରର ।

ଜୀବନଟା ସାରା ହଳାହଳମୟ
ଯା କଣ୍ଠେ ଦେଲି ମୁଁ ସୁର
ସେ ବେଦରଦୀ ମୋ ଗଳାରେ ଛୁରୀ
ଚଳାଇଲେ ବାରବାର
କୁମ୍ଭର ଗଣୁଛି
ପାଦ ଚିପି ଚିପି
ବୟସ ବା କେତେ ଦୂର ।।

ମନର ଦାଗ କି' ପାଣିର ଗାର
ଲିଭେ ମୁହଁ ନେଲେ ଫେରେଇ
ହରେକ ଗାରଠୁ ତୋ ଦାଗ ଗହିରା
ସବୁ ଯାତନାକୁ ବଳଇ ।।

ମଉଳା ମାଳାରେ ହିଆର ବୟସ
ସଂଜ ପାହି ହେଲା ପାହାନ୍ତି
କଳଂକ କବାଟ ରାଧାକୁ ବାଧେନି
କାଠ କବାଟ କି ଜାଣନ୍ତି
ମୁରୁଖ ପବନ ନ ପଢ଼ି ଆଦେଶ
ଫୁଲ ସବୁ ନେଲା ଝଡ଼େଇ ।।

ବିବେକ ଖୋଜୁଥା ହାଟୁ ବାଇମନ !
ପାଉଁଝି ହ୍ରଦରେ ହଜେଇ
ଜୀବନ ଖୋଜୁଥା ମିଛ ସନମାନୁ
ପଗଡ଼ି ମାଟିରେ ଲୋଟେଇ
ମନ ଖୋଜୁଥାରେ ପାଗଳ ଭିଡ଼ରେ
ପୀରତି ଖୋଜୁଥା ସୋଗେଇ ।।

କୂଳର ଆଶାରେ ନଉକା ଭାସଇ
ଅକୂଳ ହେବ କି ସାଗର
ନୟନକୁ ଯେହ୍ନେ ପିଛୋଡ଼ା ଆବୋରି
ସମ୍ବନ୍ଧ ତେହ୍ନେ ମୋ ତୋହର
ଆସୁଛୁ ଯାଉଛୁ ବାରଣ ନୋହୁଛୁ
ତଥାପି ଆଶା ମୋ ଜଳଇ ।।

ମୋ ଆଖି ବିନା
କୋଉଥିରେ ମାପିବୁ ତୋ
ରୂପକୁ କହ ।।

ହୃଦୟେ ବାନ୍ଧିଲି ମାଳା ହେଲୁ ତୁ ମୁକୁଳା
ରତିରେ ଭିଜିଲା ଯେତେ ଗତିର ମେଖଳା
ପାହାନ୍ତିକୁ ପଚାରିଲୁ କି ଆନନ୍ଦ ଇଏ
କିଛି ନାହିଁ ଦେହେ ମୋର ତା ଧାରକ କିଏ
ମୋ ପ୍ରେମ ବିନା
କୋଉଥିରେ ମାପିବୁ ତୋ
ଗତିକୁ କହ ।।

ଆରତୀର ନିଆଁ ସାରା ଗମ୍ଭୀରା ଡାକଇ
କିଏ ସେ ପୂଜକ କାହା ପୂଜା କେ ଘେନଇ
ରକତର ବୁଝାମଣା ପାଣି ଫିଟିଯାଏ
ରଚିର ଦୁନିଆଁ ନିଶା ପଞ୍ଜରା ଥରାଏ
ମୋ ରଚି ବିନା
କୋଉଥିରେ ମାପିବୁ ତୋ’
ନିଶାକୁ କହ ।।

ଉବୁଟୁବୁ ସେ ନିଶାରେ ଶରଧା ବାଲିର
ଧୂଳିଭରା ଦେହ ସିନା ମନ ତ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ
ତୋ ମୋ ଶବଦ ଶୁଣି ସଂସାର ଚହଳ
ଆକାଶେ ନଥାଇ ମେଘ ନାଚଇ ମୟୂର

ମୋ ହଂସ ବିନା
କୋଉଥିରେ ମାପିବୁ ତୋ
ଶରଧା କହ ||

ଶରଧା ହଜିଛି ଆଜି ସଭିଏଁ ଭୋକିଲା
ଭୋକର ତାଣ୍ଡବ ତାଳେ ଲାଜ ବି ନଙ୍ଗଳା
ମତେ ଅଛି ଗାଇବାକୁ ମହାକାଳ ଗୀତ
ବାକୀ ଅଛି ବାଛିବାକୁ ମରଣର ମିତ
ମୋ ରକ୍ତ ବିନା
କୋଉଥିରେ ମାପିବୁ ତୋ
ମିତକୁ କହ ||

ଲୁଣର ପିତୁଳା ମାପିଲେ ସାଗର
ବାଲିରେ ଗଢ଼ିଲେ କଣ୍ଢେଇ ମନ୍ଦିର
ଗୋଟିଏ ଢ଼େଉକୁ ବୟସ ନାହିଁ
କହିବାକୁ ସିନା ନିଜେ ଚତୁର ॥

ବିକି ଭାଙ୍ଗି ଧନ ଯାହା ଥିଲା ତୋର
ନିଲାମ ଡକାଇ ନିଜ ଶବାଧାର
ଏକାଠି କରିଲୁ ଲୁହ ଦୁନିଆଁର
ରଚିବାକୁ ଯାହା ନିଜର କବର
ମାଟି ତ ମଶାଣି କାହିଁ ବେଭାର
କହିବାକୁ ସିନା ନିଜେ ଚତୁର ॥

ମରିନି ରାବଣ ସରିନି କଷଣ
ଗଡ଼ଜିତା ନାହିଁ ଗଢ଼ନ୍ତି ତୋରଣ
ଭିକାରୀ ଦେହରେ ସିଆଁ କପଡ଼ା
ଧନୀ ମନେ ଲୋଭ ମାରେ ଲହଡ଼ା
ଅବୁଝା ରହିଲା ଏ କାଳ ବେଳ
କହିବାକୁ ସିନା ନିଜେ ବତୁର ॥

ମସିଆ ଆକାଶ କାଦୁଆ ମାଟି
ବଡ଼ଦେଉଳରେ ଇଏ କି ଘଣ୍ଟି

କେତେ ପାହାଚରେ ଆନନ୍ଦ ମିଳେ
ଆନନ୍ଦ ଭୋଳେ କେ ତୋଳଇ କୋଳେ
କାହାକୁ ଖୋଜୁଛୁ କିଏ ତୋହର
କହିବାକୁ ସିନା ନିଜେ ଚତୁର ।।

ବଳିରେ ବଳି ମୋ ନକର କଳି
କାଲି ଆଣିଦେବି ସରୁ ଚକୁଳି
ଏଇ ବାହାନାରେ ଯୁଗ ବିତିଲା
ଯୁଗକୁ ଗଣ୍ଠିରେ କିଏ ବାନ୍ଧିଲା
ବେଳ କଟିଯାଏ ବେଳ କାହାର
କହିବାକୁ ସିନା ନିଜେ ଚତୁର ।।

ବିନ୍ଦୁରେ ଜନମ ବିନ୍ଦୁରେ ମରଣ
ମଝିଗାରଟିରେ ନାମ ହିଁ ଜୀବନ
ନିମିଷର ଯହିଁ କଳନା ନାହିଁ
ମହାକାଳ ମନ କିଏ ବୁଝଇ
ମନ ବୁଝିବାକୁ ଜପେ କୁମର
କହିବାକୁ ସିନା ନିଜେ ଚତୁର ।।

ପାହାଡ଼ ଏ ପାଖେ କୁହୁଡ଼ି ଖେଳଇ
ସେ ପାଖେ ଖେଳଇ ଖରା
ଦୁଇ ପାଶୁ ଦୁଇ କାହାଣୀ ଶୁଭଇ
କିଏ ଜୀଅନ୍ତା କେ ମରା
                ତୋ ବୁଝିବା କଥା ବୁଝା ଭଲରବୀ
                ମିଛେ ଜୀବନଟା ଗଲା ।

ଟଙ୍କା ଦୁଇ ପାଖେ ଛାପ ଦୁଇଟି
ଗୋଟିକେ ଦରବ ନାହିଁ
ଦୁଇ ପାଶେ ଥାଇ ଅଚଳ ହୋଇଲେ
ମଥା ପିଟିବୁ କି ନାହିଁ
                ଚଳ ଅଚଳ କି ବୁଝୁ ଭଲରବ
                ମନରୁ ଶବଦ କାହିଁ ?

ଚଳ ଅଚଳ ତ କାଳର କଥା
ବୁଝିବା ଲୋକକୁ ପାଖ
ମନ ଅଛି କାହିଁ କାହା ଖମାରେ
ଶବଦ କି ଝଡ଼ିପୋକ
                ବୁଝିବା ଲୋକ କେ ବୁଝା ଭଇରବୀ
                କାହା ପାଇଁ ମନ ଭେକ ।।

ଭିକ ଲାଗି ପରା ହରେକ ଭେକ
ବୁଝିବା ଲୋକ ନଙ୍ଗଳା
ଆପଣା ବଇରୀ ମନ ପିଆରୀ
ଭେକ ତ ଆପେ ମୁକୁଳା
        ନିଜକୁ ବୁଝିଲେ ବୁଝି ଥା ଭୈରବ
        ଖୋଜିବାର ଶେଷ ହେଲା ।।

କାହୁଁ ଶେଷ କାହୁଁ ଆରମ୍ଭ କହ
ଗୋଲେଇ ଡିମ୍ବର ସୀମା
ମୋ' ଠାରୁ ମଶାଣି କେତେ ଦୂରରେ
ଭୟ ଲାଗେ ବୋଲି ମନା
        ଭୟର ଆରମ୍ଭ କାହୁଁ ଭଇରବୀ
        ଜୀବନ କିପରି ସୀମା ।

ପହିଲି ତେଜ କି ଆକାଶର ସୀମା
ବାୟୁର ଆରମ୍ଭ କାହୁଁ
ମାଟିର ସୀମା ତୁ କୋଉଠୁ ମାପିବୁ
ଜଳ କି ଚିହ୍ନିଲୁ ନାହିଁ
        ତୋହରି ଭିତରେ ମଶାଣି ଭୈରବ
        ତୋତେ ଡରୁ ସିନା ତୁହି ।।

ଡର ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ପୀରତି ଲୋଡ଼ିଲି
ଆବର ଲୋଡ଼ିଲି ଘର
ଘର ସଜା ଲାଗି ଅପରେ ଗଂଜିଲି
ସଂପତ୍ତି କରିଲି ଠୁଳ
        ରଜା କଲି କେତେ ମତେ ଲୋ ଭୈରବୀ
        ପୀରତି ନୋହିଲା କା'ର ।।

କେଉଁ ପୀରତିରେ ପହଡ଼ ଖୋଲେ
ଆରତୀ ଦିହୁଡ଼ି ଜଳେ

ଗହନ ବିଲର ଦୋ ମୁହାଁ ସାପ
ପଦୁଅଁ–ତୋଳାରେ ଖେଳେ
ପାଳିଆ କି କେବେ ଗାଏ ଭଇରବ
ଗାୟକ ନୀରବ ହେଲେ ।

ଗାୟନ ନ ଜାଣି ସରବେ ଗାଆନ୍ତି
ବାବରାପୁରୀର ଗୀତ
କୋକୁଆକୁ କେହି ନ ଦେଖି ଡରନ୍ତି
ଡାଟି କବାଟକୁ ଶୀତ
ମିଛର ଆରମ୍ଭ କାହୁଁ ଭଇରବୀ
ଅଦଭୂତେ ଉତ୍ପାତ ।।

ମିଛ ତ ମାୟାର ଚାଙ୍ଗୁଡ଼ି ଡାଲା
ସତ ଆକାଶ କୁସୁମ
ଉତ୍ପାତ ସବୁ କେତେ ଦିନକୁ
କହିଲେ ଶୀତେ ଗ୍ରୀଷମ
ଅଣ-ଅନ୍ଧାରରେ ବୋଇଲେ ଭୈରବ
ବୁଝଇ ନିଜେ ଅନାମ ।।

ବହୁ ଗଳି କନ୍ଦି ଭୂଆଁ ବୁଲିବୁଲି
ମଣିଷ ବୁଝେ ମଣିଷ
ସତ କହି ଦିନ କାଟିବା ପାଇଁକି
ପିଇବାକୁ ହୁଏ ବିଷ
ପ୍ରଶନ ଉତ୍ତର ନିଜେ ତୁ କୁମର
ଏଇ ତ ଜୀବନ ରାସ ।

ତୋ ଭାବରେ ମଜ୍ଜି ରଙ୍ଗ ମୋ ହଜିଲା
ତମାଳ ବଣରେ ହସ
କାର ବନବାସ ଚଉଦ ବରଷ
ଚଉଦ ଦିନ ମୋ ରାସ ॥

ଚଉଦ ଦିନରୁ ଚଉଦ ଫେଡ଼ିଲି
ବାକୀ ବଳିଗଲା ଦିନ
ଦିନ ରାତି କିଛି ବୁଝା ନ ପଡ଼ଇ
ଚଉଠି ରାତିର ମନ
ମାଧବୀ ଲଟାରେ ଗୁରେଇ ତୁରେଇ
ଅଣସରେ ମଧୁମାସ ॥

ଅଣସରେ ଦାଣ୍ଡୁ ଲୁଚିଗଲି ବୋଲି
ବୁଧେ ଭାବିନେଲେ ରୋଗୀ
ସିହାନ କରି ମୁଁ ନୀର ଛୁଏଁ ନାହିଁ
କିଆଁ କର ଖଳିଲାଗି
ତୋ ଅଧରପଣା ମୋ ଅଙ୍ଗେ ଭେଦଇ
ରାଜ ପଥେ ସହବାସ ॥

ରାଜ ପଥେ ମୋର ରଥ ଯାଏ ଗଡ଼ି
କହିବାକୁ ହୁଏ ଟଣା
ସାରଥୀ ଧରନ୍ତି ଘୋଡ଼ାର ଲଗାମ
ଡାହୁକର ମଥା ବଣା
ତୋ ଓ ମୋ ଭିତରେ ଶିହରଣ ନିଶା
ମାତାଲ ଗଳାର ଶୋଷ ।।

ମୁଁ ସିନା ମାତାଲ ତୋ ପୀରତି ଲାଗି
ଶରଧା ବାଲିରେ ଗୋଳ
ଶାସକେ ଶୋଷନ୍ତି ତୋ ରକତ ବୁନ୍ଦା
ତୋ ପାଇଁ ନାହିଁ ପଖାଳ
ଗତ ସନ ବନ୍ଧୁ ଯାହା ଆଶା ଥିଲା
ଏ ସନକୁ ସିଏ ବିଷ ।।

ତୋ ଦୁଃଖରେ ମୋର ହିଆ ଫାଟିଯାଏ
ଫାଟିଯାଉ ରାଜଦଣ୍ଡ
ଭାଙ୍ଗିପଡୁ ରାଜା ନନ୍ଦିଘୋଷ ରଥ
କାହିଁ ମୋର ଧନୁ କାଣ୍ଡ
ଧଳା ଘୋଡ଼ା ଏବେ ସଜାରେ କୁମର
ଏଥର ଛଳନା ଶେଷ ।।

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସଙ୍କ ଆଲୋଚନା

ଅନାମଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ : ତଥାପି ନାମଟିଏ

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

କବି କୁମାର ମହାନ୍ତି ମୋଟେ ଗୁଡ଼ିଏ ଲେଖିନାହାନ୍ତି। ସମ୍ଭବତଃ ଏକଥା ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ଯେ ସିଏ ଗଦ୍ୟ ତୁଳନାରେ ଢେର ବେଶି ପଦ୍ୟ ବା କବିତା ମଧ୍ୟ ଲେଖିନାହାନ୍ତି। ଏତେ ତ ପଦ୍ୟ ଲେଖିଲିଣି, ଏବେ କିଛି ଦିନ କିଛି ଗଦ୍ୟ ବି ଲେଖେ; ଅଥବା ଏତେ ତ ଗଦ୍ୟ ଲେଖିଲିଣି, ଏବେ କିଛି ଦିନ ପାଇଁ କିଛି ପଦ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଲେଖିଲେ ହୁଅନ୍ତା ବୋଲି ସିଏ ମୋଟେ କେବେହେଲେ ସେହି ହିଡ଼ ଡେଇଁ ଏ କିଆରୀକୁ ଆସି ନଥିବେ ଅଥବା ଏ ହିଡ଼ଟିକୁ ଡେଇଁ ସେ କିଆରୀକୁ ଯାଇ ନଥିବେ। ସେହି ପ୍ରୟାସ ଆମର ଏହି ଚଳନ୍ତି ଯୁଗଟିରେ ମୋଟେ କମ୍ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏନାହିଁ। ଖାଲି ଯେ ଆପଣାର ରୁଚିରେ ଗୋଟାଏ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଇଚ୍ଛାକଲେ ସଂପୃକ୍ତ ଗଦ୍ୟ ବା ପଦ୍ୟ ଲେଖକମାନେ ଏଭଳି କରୁଛନ୍ତି ତା'ନୁହେଁ, ପାଠକମାନଙ୍କୁ ଚମକୃତ କରିଦେବା ନିମନ୍ତେ ମଧ୍ୟ କତିପୟ ଲେଖକ ତାହା କରୁଛନ୍ତି। ସ୍ୱ-ଅବଚେତନର ପ୍ରାୟ ଏକ ଫୁସୁଲାରେ ପଡ଼ି ସେଭଳି କରୁଛନ୍ତି। କୁମାର ମହାନ୍ତି ସେ ରଚନା କରିଥିବା ପଦ୍ୟ ତଥା ଗଦ୍ୟ ଉଭୟ ଭିତରୁ ହିଁ ସବାଆଗ ସ୍ୱୟଂ ଦିଶି ଯାଉଥିଲେ। ସବାଆଗ ପ୍ରେମୀଟିଏ, ସବାଆଗ ସମ୍ମତଟିଏ; – ପଦ୍ୟ କିମ୍ବା ଗଦ୍ୟ ଯାହା ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସବାଆଗରେ କୁମାର ମହାନ୍ତି। ଆଖିରେ ଆଖିଏ ସଂବେଦନା, ଆପଣାକୁ ଦେଇ ଦେବାର ଏକ ନିତାନ୍ତ ସହଜ ଅଭିନୟଶୂନ୍ୟ ମଣିଷଟିଏ। ଏଇଟିକୁ ମଧ୍ୟ କ'ଣ ଆପଣ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ସାହିତ୍ୟିକର ଏକ ଶୈଳୀ ବୋଲି କହିବେ ?

ହଁ, ଗୋଟାଏ ଫରକ ଅବଶ୍ୟ ରହିଥିଲା। ନିଜର ରଚିତ ପଦ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ସିଏ ଆବୃତ୍ତି କରି ପାରୁଥିଲେ, ଅନେକ ସ୍ଥଳରେ ଗାଇ ବି ପାରୁଥିଲେ। କବିତାର ସେହି ଆବୃତ୍ତି ନାମକ କର୍ମ କଦାପି ସବୁ କବିଙ୍କ ବେଳେ ଆଦୌ ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ। କବିତା

ପାଠୋତ୍ସବମାନଙ୍କରେ ନିଜେ ଲେଖିଥିବା କବିତାଟିକୁ ତ ଅନେକେ ପ୍ରାୟ ଏକ କସରତ ସଦୃଶ ଏପରି ପାଠ କରନ୍ତି ଯେ, ଶୁଣୁଥିବା ସମୟରେ କର୍ତ୍ତାଜଣକ ସତେଅବା କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଭୁରୁଡ଼ ମାରିଦେଇ ମଞ୍ଚତ୍ୟାଗ କରୁଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ। ସେତେବେଳେ ପଠିତ କବିତାଟି ଉପରେ ପ୍ରକୃତରେ ଭାରି ଦୟା ହୁଏ। କୁମାର ମହାନ୍ତି ସ୍ପଷ୍ଟତଃ ଏକାବେଳେକେ ଗୋଟିଏ ନିଆରା ପ୍ରତ୍ୟୟ ଦେଇ ନିଜର ପଦ୍ୟଧାଡ଼ି ଗୁଡ଼ିକର ଆବୃତ୍ତି କରି ପାରୁଥିଲେ ଏବଂ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର କେଡ଼େ ଅଜାଣତରେ ସେହି ପ୍ରତ୍ୟୟଗୁଡ଼ିକୁ ଶ୍ରୋତାରୂପୀ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଭିତରକୁ ସଂକ୍ରମିତ କରିଦେଇ ପାରୁଥିଲେ। ଆବୃତ୍ତିଟିର, ଗୀତଟିର ମାଧ୍ୟମରେ ହିଁ କବିତାର ବକ୍ତବ୍ୟଟିକୁ ଅଧିକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ବୁଝିହୋଇ ଯାଉଥିଲା। ସେହି ଅନନ୍ୟ ଅଭିଜ୍ଞତାଟିକୁ ସ୍ମରଣ କରି ବର୍ତ୍ତମାନ କହିବାକୁ ଭାରି ମନ ହେଉଛି ଯେ, ଆପଣାର କବିତାଗୁଡ଼ିକୁ ଧାଡ଼ି ପରେ ଧାଡ଼ି ସୃଜିଯାଉଥିବା ସମୟରେ କୁମାର ମହାନ୍ତି ନିଶ୍ଚୟ ଏକାବେଳେକେ ଦୁଇଟିଯାକ କର୍ମ କରୁଥିଲେ, ଯୁଗପତ୍ ଭାବରେ ଲେଖି ଯାଉଥିଲେ ଏବଂ ଶୁଣି ଯାଉଥିଲେ। ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ କେବେହେଲେ ଏକ କସରତ ବୋଲି କିଛି ନଥିଲା। ଆପଣାର ଧୀଷଣା ଅର୍ଥାତ୍ ଧୀଶକ୍ତିକୁ ମନ୍ଦର ପର୍ବତ କରି ଶବ୍ଦର ସାଗରକୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ଆକୁଳ ସତର୍କତା ସହିତ ମନ୍ଥନ କଲେ ଯାଇ କାବ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହୁଏ ବୋଲି ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ମଧ୍ୟଯୁଗରେ ଜଣେ କବି ଆମକୁ କେଡ଼େ ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ କହି ଯାଇଛନ୍ତି। ଏବେ, ଆମର ଏହି ନିତାନ୍ତ ଆଧୁନିକ ସମୟର କେତେ କବି ମଧ୍ୟ ସେଥିରେ ଅବଶ୍ୟ ସମର୍ଥନ ଜଣାଇବେ। କବି କୁମାର ମହାନ୍ତି ଏସବୁ ସହିତ ଓ୍ୱାକିବ୍‌ହାଲ୍ ଥିଲେ କି ନାହିଁ, ସେକଥା ଆଦୌ କହି ହେବନାହିଁ। ଏବେ ତ କବିସମ୍ପ୍ରଦାୟର ବହୁତ ସୂତ୍ରକାର କବିକର୍ମକୁ ପ୍ରାୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଏକ ମାନସିକତା ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି। ମାନସିକତା ନାମକ ସେହି ସମ୍ପଦର ମୂଲ୍ୟକୁ କଦାପି ଊଣା କରି ହେବନାହିଁ। ତଥାପି, ଆପଣାକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାର ପ୍ରକ୍ରିୟା ସକାଶେ ରାଜି ହୋଇ, ଏପରି ଗୋଟିଏ ଅଭୟ ପାଖରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିହୁଏ, ଯେତେବେଳେ କି ମାନସିକତା ସତେଅବା ଆଉକିଛି ବୁଝିଗଲା ପରି ଆପଣାଛାଏଁ ସିଂହାସନରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସେ, ସେହି ବିପୁଳତରର କଥାକୁ ମାନେ ଏବଂ ଦ୍ୱିଜ ହୁଏ। କିପରି ଏକ ବିପୁଳତାର ବେଢ଼ ଭିତରେ ସଦାନୁସିକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ, କେବଳ ତଥାକଥିତ ସାହିତ୍ୟିକ ମୁହୂର୍ତ୍ତମାନଙ୍କରେ ନୁହେଁ, ନିରନ୍ତର।

କିଏ କାହିଁକି ଅସ୍ୱୀକାର କରିବ, କୁମାର ମହାନ୍ତି ହୁଏତ ଆଗ ଧାଡ଼ିଗୁଡ଼ିକୁ ନିଜ

ଭିତରେ ଗୀତରେ ଗାଇ ପାରୁଥିଲେ ଓ ତା'ପରେ ଯାଇ କଲମ ଧରି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଲେଖିବାର ଦ୍ୱିତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟକୁ କରୁଥିଲେ। ଏମିତି ସଂଗୀତକାର ସକଳ ଯୁଗରେ ରହି ଆସିଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ଆଗ ରାଗ, ମୂର୍ଚ୍ଛନା ଅର୍ଥାତ୍ ଲହରୀ ପାଇଛନ୍ତି ଓ ତା'ପରେ ସେଥିରେ ଶବ୍ଦକୁ ବସାଇ ସଂଗୀତ ଅଥବା କବିତା ବାଢ଼ିଦେଇ ପାରିଛନ୍ତି। ଏଠାରେ ପୁରାତନ ଫ୍ରାନ୍ସ ଦେଶର Troubadour ମାନଙ୍କୁ ବହୁତ ସଂଗତି ସହିତ ଏକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ରୂପେ ହୁଏତ ସ୍ମରଣ କରାଯାଇ ପାରିବ। ଜଣେ କବି କ'ଣ ଗୋଟିଏ କଥା କହିବାକୁ ମନ କରୁଛି, ପ୍ରଥମେ ତାହାରି ଅନୁରୂପ ସ୍ୱର ଆସି ତା'ସହିତ ସତେଅବା ଭାନୁମତୀ ଖେଳ ଆରମ୍ଭ କରିଦେବ। ଖେଳ ଖେଳୁ ଖେଳୁ ଧରା ବି ଦେବ ଏବଂ ତା'ପରେ ସତେଅବା ଆଗରୁ ଲେଖା ହୋଇ ରହିଥିବା ଶବ୍ଦଧାଡ଼ୀଗୁଡ଼ିକ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଉଥିବେ। ପ୍ରାୟ ଏକ ସାଉଁଟି ଆଣିବାର ପରିରମଣ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯିବ। ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଗୋଟିଏ ଆତ୍ମ ଆବିଷ୍କାର ପରି ଲାଗୁଥିବ। ତାହାକୁ ଆମେ ଆହୁରି ଖୁସୀ ହୋଇ ବିଶ୍ୱ-ଆବିଷ୍କାରର ଏକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହିପାରିବା। ଯାବତୀୟ ଅର୍ଥରେ ଗୋଟିଏ ଆତ୍ମସାକ୍ଷାତ୍କାର ଅର୍ଥାତ୍ ବିଶ୍ୱସାକ୍ଷାତ୍କାରର ପ୍ରକ୍ରିୟା କୁମାର ମହାନ୍ତି ଯେକୌଣସି କବିତା ପାଠୋତ୍ସବର ପଙ୍ଗତରେ ବସି କବିତା ଆବୃତ୍ତି କରୁଥିବା ସମୟରେ ଏକ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ରୂପେ ହିଁ ବାରିହୋଇ ପଡୁଥିଲେ। ସିଏ ନିଜେ ହିଁ ଅଧିକତର ପରିମାଣରେ ଦିଶି ଯାଉଥିଲେ, ସମବେତ ହଂସରାଡ଼ିମାନଙ୍କର ମେଳରେ ସେହି ugly duckling ପରି ଦେଖା ଯାଉଥିଲେ ଏବଂ ବୋଧହୁଏ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ଅନାୟାସରେ ଆକର୍ଷିତ କରି ନେଉଥବଲେ। ସିଏ ଏବଂ ତାଙ୍କର କବିତା, – ସକଳ ଅବସରରେ ସିଏ ସ୍ୱୟଂ ହିଁ ଅଧିକ ମନେ ରହି ଯାଉଥିଲେ, – କବିତାଟି ସମ୍ଭବତଃ ଭୁଲି ହୋଇ ଯାଉଥିଲା; ଭୁଲି ହୋଇ ଯାଇ ଧନ୍ୟ ହେଉଥିଲା। ସର୍ଜନାତ୍ମକତାର ବଜାରରେ ଏଇଟି ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ବିରଳ ଘଟଣା !

ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଂଗୀତର ଯାବତୀୟ ବେଭାର ପରି ଏବେ କବିତା ମଧ୍ୟ କ'ଣ ସବୁ ପାଞ୍ଚ ତାହାରି ଫାନ୍ଦରେ ଯାଇ ପଡ଼ିବାଲାଗି ଇଚ୍ଛା କରି ପକାଇଲା କି ? ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଂଗୀତରେ ରାଗ ଓ ରାଗିଣୀମାନଙ୍କୁ ଆଗରୁ ବାନ୍ଧି ଦିଆଯାଇଛି। ତୁମେ ଆଗ ସେଗୁଡ଼ିକର ଶୃଙ୍ଖଳାକୁ ମାନିବ, ଅଲବତ ମାନିବ। ମାତ୍ରା, ତାଳ, ଗାଇବାର ଅନୁକୂଳ ପ୍ରହରମାନ, – ସବୁକିଛି ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇ ରହିଛି। ବହୁତ ସମୟରେ, ସତେଯେପରି କ'ଣ ଏକ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ରୀତିକୁ ହିଁ ଅଧିକ ମାନି, ଆମ କବିମାନେ ସ୍ୱରଚିତ କବିତାଗୁଡ଼ିକ

ପଛରେ ଏମିତି ଲୁଚି ରହି ଯାଇଥାଆନ୍ତି ଯେ, ଆଉ ସବୁକିଛି ସବୁମନ୍ତେ ଚିକିଚିକି ହୋଇ ଦିଶୁଥାଏ ଏବଂ ସଂପୃକ୍ତ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ହତଚକିତ କରି ଦେଉଥାଏ ପଛକେ, ମାତ୍ର ସେମାନେ ମୋଟେ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ। କବିନାମକ ସେହି ମହାନ୍ କାରିଗରଟା ଭିତରକୁ ମୋଟେ ପଶି ହୁଏନାହିଁ। କବି ପାଖରେ ହାର ମାନି ତା'ର କବିତାକୁ ବୁଝିବା, ଇଏ ପୁଣି କେଉଁ ରାଜ୍ୟର ରୀତି କେଜାଣି ? ଆରେ ବାବୁ, ତୁମେ ଯଦି ନିଜକୁ ଚିହ୍ନା ଦେବନାହିଁ, ତେବେ କବିତାର କୁଲା ଢାଉଁଢାଉଁ କରି ଆମକୁ କାହିଁକି ଓଲୁ କରି ରଖିବାକୁ ମନ କରିବ କହିଲ। ଆମର ଭାରି ସୌଭାଗ୍ୟ ଯେ, କବି କୁମାର ମହାନ୍ତିଙ୍କ ମୁହଁରୁ ତାଙ୍କ କବିତାବୃତ୍ତିଟିକୁ ଶୁଣୁଥିବା ସମୟରେ ଆମକୁ ସେପରି କୌଣସି ଧର୍ମ ସଂକଟ ମଧ୍ୟରେ ଆଦୌ ପଡ଼ିବାକୁ ହେଉନଥିଲା। କବି ନିଜେ ଆସି ଆମ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଯାଉଥିଲେ, ସିଏ ଜଞ୍ଜିରକୁ ଠକ୍ ଠକ୍ କରିବା ମାତ୍ରେ ଆମ ଦ୍ୱାରଟା ଖୋଲି ବି ଯାଉଥିଲା, ମୋଟେ କୁଣ୍ଠାପ୍ରକାଶ କରୁନଥିଲା। ଆମେ ସବୁ ଗୋଟାଏ ସଭାରେ ବସିଛୁ ବୋଲି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ପାସୋରି ଯାଉଥିଲା। କବିତାକୁ ଶୁଣି ଆମେ ଶ୍ରୋତାଏ ହାଲୁକା ହୋଇଯାଉଥିଲୁ ଏବଂ ଆମକୁ ସାମନାରେ ପାଇ କବି ମଧ୍ୟ କେଡ଼େ ହାଲୁକା ହୋଇଯାଉଥିଲା। ଏହି ହାଲୁକା ହୋଇଯିବାଟା – ଉଭୟ ପକ୍ଷର ଏହି ହାଲୁକା ହୋଇଯାଇ ପାରିବାଟା, – ସକଳ ସୃଜନାତ୍ମକତାର କାହାଣୀରେ ହୁଏତ ତାହାକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସିଦ୍ଧି ବୋଲି ଅନୁମାନ କରାଯାଇ ପାରିବ। ଏକ ସର୍ବକ୍ଷମ rapport ବୋଲି ବି କୁହାଯିବ, ଯାହା ସଂପୃକ୍ତ ଦୁଇ ପକ୍ଷକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା କତିକୁ ନେଇଆସି ପାରେ। ଶ୍ରୋତା ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ସ୍ରଷ୍ଟାର ଏକ ଉତ୍ତରଣ ଘଟାଇ ଆଣେ କି କ'ଣ କେଜାଣି, ସେତେବେଳେ ଭେଟିବାର ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଭୂମିକାରେ ସେ ମଧ୍ୟ ଆଉ ମୋଟେ ନିଷ୍କ୍ରିୟ ହୋଇ ରହେ ନାହିଁ, – ଗୋଟା ସୁଦ୍ଧା ସାଙ୍ଗ ହୋଇଯାଏ, – ଶ୍ରୋତା ଓ ସ୍ରଷ୍ଟା ଆମେ ସମସ୍ତେ ସତକୁ ସତ ଏକ ସହୋଦର ପଣରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ ରହିଛୁ ବୋଲି ଏହି ପୃଥ୍ୱୀ ମଧ୍ୟ ଚାଲୁଛି ବୋଲି ଅନୁଭବ ବି କରୁ।

କବି କୁମାର ମହାନ୍ତିଙ୍କୁ ମନେପକାଇ ତାଙ୍କ କବିତାକୁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଚିହ୍ନଟ ଦେବା ନିମନ୍ତେ ଶ୍ରୀ ରାଜେନ୍ଦ୍ର କିଶୋର ପଣ୍ଡା ଜାଗାଏ ଲେଖିଛନ୍ତି ! "କବିତା କିପରି ସିଧା ସିଧା ହୃଦୟରେ ପହଞ୍ଚିବ ମଣିଷର, ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କର ଗଭୀର ନିଷ୍ଠା"। ...ଏକା ଏକା କହୁଥିଲେ ବି "ସଖା ସଖା" ଭାବରେ ସେ ସଦାବେଳେ, ଯେତେବେଳେ ଯୋଉଠି ହେଉ ଦେଖା। ଆଗ ସ୍ୱୟଂ କବି ସିଧା ସିଧା ମଣିରେ ହୃଦୟରେ ପହଞ୍ଚି ପାରୁଥିଲେ

ତା'ର କବିତାଟା ବି ସେହିପରି ସିଧା ସିଧା ହୃଦୟରେ ପହଞ୍ଚିବ ଅଥବା ଆଗ କବିତା ସିଧା ସିଧା ହୃଦୟରେ ପହଞ୍ଚି ପାରୁଥିଲେ କବି ବି ସିଧା ସିଧା ମଣିଷର ହୃଦୟରେ ଯାଇ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିବ, କବି ପଣ୍ଡା ସେହି ସମ୍ପର୍କରେ ଏହି ସନ୍ଦର୍ଭରେ ଅବଶ୍ୟ କିଛି କହିନାହାନ୍ତି। ପୁନଶ୍ଚ, ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସହଜରେ କଥାଟି ଏହିପରି ବୋଲି ଗାରଟିଏ ପକାଇଦେଇ କିଛି କହିବା ହୁଏତ ଆଦୌ ସହଜ କଥା ନୁହେଁ। କିନ୍ତୁ, ଯଦି ମଣିଷ ସ୍ୱୟଂ ସିଧା ସିଧା ହୃଦୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିପାରୁଥାଏ, ତେବେ ସିଏ ଲେଖୁଥିବା ଖାଲି କବିତା ବା ପଦ୍ୟ କାହିଁକି ତା' ଗଦ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସିଧା ସିଧା ହୃଦୟ ଭିତରେ କାହିଁକି ପ୍ରବେଶ କରି ନପାରିବ ? ଏହିଭଳି ବିଶ୍ୱାସ ଆମ ଭିତରେ ଦାନା ବାନ୍ଧି ଆସିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସାହିତ୍ୟଟିର ଆୟତନ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ହୁଏତ କେତେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଉଦ୍‌ବେଳନ ଆସି ଅନୁଭୂତ ହେବେ, ଯାହାକି ସାହିତ୍ୟତତ୍ତ୍ୱର ସାଂପ୍ରତିକ ବିପଣିମାନଙ୍କରେ ଆଦୌ ସେଡ଼େ ସହଜରେ ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ।

'ଆନନ୍ଦଛନ୍ଦ' ନାମକ ନିଜର ଗୋଟିଏ କବିତା ସଂକଳନର ଆଦ୍ୟ କଥନରେ ଶ୍ରୀ କୁମାର ମହାନ୍ତି ଅନାମଙ୍କର ମେଦିନୀକୁ ଏହିପରି ଭାବରେ ସୂଚାଇ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିଛନ୍ତି। "ମୋ ସୃଷ୍ଟି ସମାଜ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ। ନିଜର ନିଛକ ଭାବବିଳାସ ପାଇଁ କଳା ସୃଷ୍ଟି, ଏପରି ତତ୍ତ୍ୱ ଆମପାଇଁ ଅର୍ଥହୀନ, ଉଦ୍‌ଭଟ, ଆମେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁ, ପରିବେଶର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ନେଇ ପ୍ରକୃତି ଯେପରି ବିଭିନ୍ନ ରୂପ ଓ ରଙ୍ଗର ବୃକ୍ଷ, ଲତା ଓ ଜୀବ ସୃଷ୍ଟି କରେ, ସେହିପରି ସାମାଜିକ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ହିଁ ମାନବିକ ସୃଷ୍ଟିର ଆବେଦନ ଓ ସ୍ଥିତିର ନିୟାମକ ହୁଏ। ସାମାଜିକ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ବିନା କୌଣସି କଳାସୃଷ୍ଟି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟହୀନ, ଅବାନ୍ତର"। "ଅନାମ ବାୟାର ଗୀତ" ନାମକ ଆଉ ଏକ ସଂକଳନରେ ସାଂପ୍ରତିକ ସଂସାରର ବିରାଟ ବିଡ଼ମ୍ବନାଗୁଡ଼ିକର ଆଭାସ ଦେଇ ସିଏ ଆହୁରି କେତେକଥା ନିତାନ୍ତ ସିଧା ସିଧା ବି କହି ପକାଇଛନ୍ତି, "ଯେ ହୋଇଲା ଝୁଣ୍ଟିଆଳ, ଗୋଡ଼ାଣିଆ / ସେ ହେଲା ସୁଜନ / ଯେ ଚାଲିଲା ସୁଅ ପରି / ଅଝଟିଆ ଅମାନିଆ / ସେ ହେଲା ଏ ନାମର ସମାଜେ / ଅନାମ ଦୁର୍ଜନ।" ଅନ୍ୟ ସଂକଳନଟିରେ ସେହି ଗୋଟିଏ ଧ୍ୱନି; ନାମୀଙ୍କର ଦୁନିଆରେ ଆମେ ଯେ ଅନାମ ଦୁର୍ଜନ। ଅନାମମାନେ ଭାଙ୍ଗିବେ, ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରତିବାଦ କରିବେ। ପ୍ରତିମାଗୁଡ଼ାକୁ ଭାଙ୍ଗିବା ପାଇଁ କୁମାର ମହାନ୍ତି କେଡ଼େ ନିଷ୍ଠାପର ଭାବରେ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇଛନ୍ତି। ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଭାଙ୍ଗିଥିବା ଏବଂ ପ୍ରତିବାଦ କରିଥିବା କୃଷ୍ଣ, ବୁଦ୍ଧ ଏବଂ ଯୀଶୁଙ୍କର ଧାଡ଼ିରେ ଆପଣାକୁ ମଧ୍ୟ ପରିଜନ ଭଳି ସାମିଲ୍ କରି ସିଏ

ଆପଣାର କବିତା ଧାଡ଼ିଗୁଡ଼ିକର ପଶ୍ଚାତ୍‌ରେ ରହିଥିବା ସତ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ଉଖାରି ଆଣିଛନ୍ତି। ସେହି ସତ୍ୟଟିକୁ ଆଧାର ତଥା ପ୍ରେରଣାରେ ପରିଣତ କରି ଗୋଟିଏ ଅନ୍ୟ ସମ୍ପର୍କର ସମ୍ଭାବନା ଯେ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ସର୍ବବିଧ ଅସଲ ପ୍ରତିବାଦକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରି ଆସିଛି, କବି ତାହାରି କଥା କହିଛନ୍ତି।

ଏହି 'ମୁଁ' ହେଉଛି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ, ଅସଲ ମାୟା ଯାହାକି ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଏତେ ଅନମନସ୍କ କରି ରଖିଛି। ତେଣୁ, ଦିଗ୍‌ବଳୟର ବକ୍ଷରେ ବିଶ୍ୱାସୀମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଏକ ଅନ୍ୟ ପୃଥିବୀ ଆମକୁ ସଦା ଆକର୍ଷିତ କରିବାରେ ଲାଗିଛି। କୁମାର ମହାନ୍ତିଙ୍କର ଭାଷାରେ, "ମୁଁ ଚାହୁଁଛି ଏପରି ଦୁନିଆ / ଯେ ଦୁନିଆ ରୁଦ୍ଧ ନୁହେଁ 'ଅହଂ' ନର୍ଦ୍ଦମାରେ।" ପୁନଶ୍ଚ, କାହିଁକି ଏ 'ମୁଁ'ର ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ? / ସମସ୍ତେ କି ହେବାନାହିଁ ଏକ / ଏ ମେରୁରୁ ସେ ମେରୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ?" ତେଣୁ, "ଛେଦିବାକୁ ଛଳନାର ସମସ୍ତ ସମ୍ପର୍କ / ନିଜର କରିବ ତମେ / ଅପରକୁ / ଗୋଟିଏ ସମ୍ପର୍କସୂତ୍ରରେ।" ଶେଷରେ, ମୁଣ୍ଡି ମାରିଲା ପରି, "ମୁଁ ଚାହୁଛି ଏପରି ଦୁନିଆ / ...ଯେ(ଉଁ) ଦୁନିଆର ଆତ୍ମା ହେବ ମଣିଷ ପଣିଆ / ମଣିଷ ମଣିବ ଯହିଁ ଅପରକୁ / ଆପଣାଭଳିଆ"। / ଏବଂ, "ରକ୍ତ ନୁହେଁ / ରଚି ଯହିଁ ସମ୍ପର୍କର ହେବ ମୂଳଦୁଆ।"ରଚି ଯେ ବସ୍ତୁତଃ ସମ୍ପର୍କର ମୂଳଦୁଆ ହେବ, ଏ କଥାଟି ଖାଲି କବିତାରେ କୁହା ଯାଇନାହିଁ। ସେହି ସତ୍ୟକୁ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କର ପହୁଞ୍ଚ ଭିତରକୁ ଆସି ପାରିବା ନିମନ୍ତେ ଏକାଧିକ ଆଦର୍ଶବାଦର ଉଦ୍‌ଭବ ହୋଇଛି, ବହୁ ବାଦର ଚଢ଼େଇଙ୍କୁ ମନୁଷ୍ୟଭାଗ୍ୟର ଆକାଶରେ କେତେ କେତେ ଉତ୍ତେଜନାରେ ଉଡ଼ାଇ ଦିଆଯାଇଛି। ବାଦ ଯେତିକି, ଏକାଧିକ କାରଣ ତଥା ଅକାରଣରେ ସେଥିରୁ ଦଶଗୁଣ ବିବାଦ ମଧ୍ୟ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଛନ୍ତି। କେତେ ମୁଣ୍ଡ ହଣା ହୋଇଛନ୍ତି, – ଶିବିର ଶିବିର ଭିତରେ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଛି ଯାହାକୁ ଆମେ ଭଦ୍ରମାନେ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ବୋଲି କହିଛୁ। ସେଗୁଡ଼ିକ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଚାଲିଛି। ଯଦି ସାହିତ୍ୟ ସତକୁ ସତ ମନୁଷ୍ୟକୁ ତଥା ଏହି ପୃଥ୍ୱୀଖଣ୍ଡକୁ ଭଲ ପାଇ ଏତେଯାଏ ସତକୁ ସତ ରାଜି ହୁଏ, ତେବେ ସାହିତ୍ୟସାହିର ଆଉ କେତେ କେତେ ଗରିଷ୍ଠ ତଥା ବରିଷ୍ଠ ତଥା ଅବଶ୍ୟ ଘୋର ପ୍ରମାଦ ଗଣିବେ। ସାହିତ୍ୟ ପଥଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା ବୋଲି ରଡ଼ି ଦେବେ। କବି କୁମାର ମହାନ୍ତି ଯେ ଏତେ ପ୍ରସାର ଦେଇ ଆପଣାର ଧର୍ମଟିକୁ ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ, ଆମେ ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ଅଭିନନ୍ଦନ ହିଁ ଜଣାଇବା।

ଏବଂ, ସେହି କାରଣରୁ, କବି "ମୋର କଥା ଅଛି ଅସୁମାରି" ବୋଲି କହିଛନ୍ତି।

କବି ଯଦି ସମୁଚିତ ଭାବରେ କବିତାକୁ ବନ୍ଧୁ କରି ଜୀବନକୁ ମନ କରି ପାରିବ, ତେବେ ତା'ର କହିବା ଲାଗି ପ୍ରକୃତରେ ଅସୁମାରି କଥା ହିଁ ରହିବ! ନିଜ ଭିତରକୁ ସତେଅବା ସତକୁ ସତ ଏହି ବିଶ୍ୱଭଳି ଆଖିଟିଏ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିଲେ ଏବଂ ନିଜ ଭିତରେ ଆପଣାର ଅସଲ ତଥା ଶୁଭତମ ଅସ୍ମିତାଗୁଡ଼ିକର ସନ୍ଧାନ ପାଇ ବିଶ୍ୱ ମଧ୍ୟରେ ସତକୁ ସତ ପ୍ରବିଷ୍ଟ ହୋଇ ପାରିଲେ ଓ ଉଚିତ ଡୋରଗୁଡ଼ିକରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇଯାଏ ପାରିବାଟାକୁ ହିଁ ସ୍ୱଜୀବନ ଏବଂ ତେଣୁ ସ୍ୱକବିତ୍ୱର ସର୍ବମୂଳ ଉପଲବ୍ଧ ବୋଲି ସମଝି ନେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଏଠି ଆମେ ସବୁ ମଣିଷ "ମୋର କଥା ଅଛି ଅସୁମାରି" ବୋଲି ନିଶ୍ଚୟ କହିପାରନ୍ତେ। ଆମ ଯେଝା ଯେଝାର ତାତ୍କାଳିକ ପୃଥିବୀଟି ଆମକୁ ଏପରି ଏକାଧିକ ପ୍ରସୀମନ ଦ୍ୱାରା ଭିଡ଼ି ଭିଡ଼ି ରଖି ଦେଇଥାଏ ଯେ, ଏଠି ଆମେ କେଡ଼େ ଭବ୍ୟ ଭାବରେ ହିଁ ଅଳପରେ ବୋଧ ହୋଇ ରହିଥାଉ, ଅଜ୍ଞତାକୁ ସୁଖ ମଣୁ, ଗାର ଡେଇଁବାକୁ ଓ ବାଡ଼ ଉଠାଇବାକୁ ଡରି ମରୁଥାଉ। ସୃଜନାତ୍ମକତା ହିଁ ଆମର ଏହିଭଳି ଜୀବନମାନଙ୍କରେ gadfly ଭଳି କାର୍ଯ୍ୟ କରେ, ଡାଆଁସ ପରି କାମୁଡ଼ି ପକାଏ। ଅସଲ କବି ଏହିପରି ନିଜର ଅସୁମାରି କଥା କହିବାର ରହିଛି ବୋଲି ପ୍ରାୟ ଏକ ରାଜ ସମାରୋହରେ ଆମ ଦୁଆରଟି ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଯାଏ। ଆମ ଲାଗି ଅଭିନନ୍ଦନୀୟ ହୁଏ। ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଏଡ଼େ ସହଜ ଶବ୍ଦରେ ସେହି କଥାଟିକୁ କହି ପାରିଥିବାରୁ କବି କୁମାର ମହାନ୍ତିଙ୍କୁ ଚାଲ ଆମେ ପ୍ରଣାମ କରିବା।

ଅସୁମାରି ସକଳ କଥା ମଧ୍ୟରେ କବିଙ୍କର ମୂଳ ପ୍ରଶ୍ନ ସମ୍ଭବତଃ ମାତ୍ର ତିନୋଟି: ଜୀବନ କି ଖାଲି ଉଦର ପାଇଁ ମୋଟେ ନୁହେଁ, ମଣିଷ କି ଖାଲି ଗୋଲାମ ହେବ ଏବଂ ଭଲ ପାଇବା କି ନିଜେ ନିଜକୁ? ଏହି ଜୀବନଟା ଯେ କାଳି ଉଦର ପାଇଁ ମୋଟେ ନୁହେଁ, ଉଦର ଭରିଲେ ଯାଇ ଜଣେ ମଣିଷ ସେହି କଥାଟିକୁ ବୁଝିପାରିବ। ଲୋଭୀ ରାକ୍ଷସଟାର ଉଦର ସିନା କେବେହେଲେ ହିଁ ଭରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେନାହିଁ, ମାତ୍ର ମଣିଷର ଉଦରଟା ଭରି ଦେବାକୁ କଦାପି ସେଇ କଥାଟାକୁ ହିଁ ବିନ୍ଦୁ କରି ପୃଥିବୀଯାକ ପଚାଶ ରକମର କୋଳାହଳ ବା ଶୋଷଣ ଜାରି କରି ରଖିବାର କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ନଥାଏ। ତଥାପି, ଏଠି ସବୁକାଳେ ଏପରି ଲୋଭୀବୃନ୍ଦ ରହି ଆସିଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ବହୁତ ବହୁତ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ନିଜର ଦଶ ଦଶଟା ଉଦର ଭର୍ତ୍ତି କରି ରଖିବାର ଫିକର କରି ଆସିଛନ୍ତି। ପୃଥିବୀକୁ ବଡ଼ ଅସୁନ୍ଦର କରି ରଖିଛନ୍ତି। ମୂଳଦୁଆ ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଅନ୍ନ ହୋଇ ରହିବ, ଏହି କଥା ଏବେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରୁ

ନାହିଁ। ତେଣୁ, ସାହିତ୍ୟ, କଳା, ସଂସ୍କୃତି ତଥା ଆହୁରି କେତେ କ'ଣ ନାମରେ ଉପରର ମହଲାଗୁଡ଼ିକ ଯାହା ଯେଉଁଠି ତିଆରି ହେଉଛି, ସେଗୁଡ଼ିକ ମୋଟେ ସୁସ୍ଥ ହୋଇପାରୁ ନାହିଁ। ପୃଥିବୀରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମଣିଷଟା ଲକ୍ଷ୍ମୀଛଡ଼ା ହୋଇ ରହିଛି। ସବୁକିଛି ସତେଯେପରି ସେଇଠାରେ ହିଁ ବିଗିଡ଼ି ଯାଉଛି, ଯାହାଫଳରେ କି ଆମର କେଡ଼େ କେଡ଼େ ସ୍ୱପ୍ନ ପାଣି ଫାଟି ଯାଉଛି। ଅସଲ ସଂହତିଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରୁ ନାହିଁ। ବିଶ୍ୱତମାମ କବିଚିତ୍ତଟା ଭାରି ଦୁଃଖୀ ହୋଇ ରହିଛି। ରୁଟି ବା ଅନ୍ନ ସଂହତିର ମୂଳଦୁଆ ହୋଇ ପାରିଲେ, ଗୋଲାମୀର ଅବକାଶମାନ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ଊଣା ହୋଇଯିବ।

ଆମର ପୃଥିବୀ ଆମ ଇପ୍ସିତ ଉଦୟଗୁଡ଼ିକର ଉପଯୁକ୍ତ ହୋଇପାରୁ ନାହିଁ, ଜଣେ କବି ଚିତ୍ତର ସମ୍ଭବତଃ ତାହାହିଁ ହେଉଛି ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଦୁଃଖ। ଏଠି ହନୁଟା ହିଁ ଜଗତି ଉପରେ ବସିଛି ଏବଂ ବାନ୍ଧି ନେଇଯିବେ ବୋଲି ପୋଲିସ୍‌ବାଲା ଚାରିଆଡ଼େ ମହଜୁଦ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ଗୋଲାମୀର ଗାରଗୁଡ଼ିକୁ ଜଗି ବସିଛନ୍ତି। କବି କୁମାର ମହାନ୍ତି ଏହି ଉଭୟ imageକୁ ବ୍ୟବହାର କରି ଆମ ସାଂପ୍ରତିକ ସ୍ଥିତିଗୁଡ଼ିକର ଏକ ସିଧା ବର୍ଣ୍ଣନା ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି। ଜୀବନର ହାଟରେ ଜୀବନମୂଲ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ଦର ବିଷୟରେ ପ୍ରଶ୍ନ ବି କରିଛନ୍ତି। ଦୁଃଖର ଦର ପଚାରିଛନ୍ତି, ସୁଖର ଦର ପଚାରିଛନ୍ତି। ଆଉ ଗୋଟିଏ ଅବକାଶରେ ସିଏ ଆମର ଏହି ବହୁ ପ୍ରସାଧନଯୁକ୍ତ ବଜାରମାନଙ୍କରେ ଯାବତୀୟ ସକଳ କିଛିର ମୂଲ ରହିଥିବା ବେଳେ 'ମଣିଷର ମୂଲ ନାହିଁ କିଛି' ବୋଲି ସତେଅବା କେଡ଼େ ଖେଦ ଅଥଚ କେଡ଼େ ତୋଡ଼ରେ କହିଛନ୍ତି। ଆମକୁ ଆମ ମିଛ ତପସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକରୁ ଟଳାଇ ଦେବାର ଅଭିଳାଷରେ କ'ଣ ସେଭଳି କରିଛନ୍ତି କି? ଦରମାନଙ୍କୁ ପଚାରି ପଚାରି କବି ପୃଥ୍ୱୀର ଦର, ପରମର ଦର, କୈବଲ୍ୟର ଦର, ବିଶ୍ୱାସର ଦର ଏବଂ ସତେଅବା ଆହୁରି ଅଧିକ ସ୍ଥାନୀୟ ତଥା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଦର ବି ପଚାରିଛନ୍ତି। ପ୍ରାୟ ସବୁଯାକ ଶ୍ଳେଷର ବାଣ ମାରିସାରି ସିଏ ସତେ ଅବା ଆମର ଅଧିକ କତିକୁ ଚାଲି ଆସୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଅସଲ ଗୁମରଗୁଡ଼ିକର ରହସ୍ୟ କହି ଦେଉଛନ୍ତି। "ଡରୁଥିବା ଯାଏ ଡର ହିଁ ଡରାଏ" ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି। "ମିତ ବସିଲେ ତ କଥା ସରିଲା, ବାନ୍ଧିପାରିବେ କି ପୁଲିସ୍‌ବାଲା?" ବୋଲି କହିଛନ୍ତି ଏବଂ କୁମାର ମହାନ୍ତିଙ୍କର ସମୁଦାୟ ଠାଣି ଏବଂ ଭାବକ୍ଷେତ୍ରର ଚାହାଣିଟି ଏପରି ନିଜସ୍ୱ ଏବଂ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଭାବରେ ଏଭଳି ଅନନ୍ୟ ଯେ, ତାହା କେବଳ ତୁଚ୍ଛା ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ାଏ ହୋଇ ଆମ କାନଭିତରେ ପଶି ସାଇତା ହୋଇ ରହି ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ। ଆମକୁ ମଧ୍ୟ ସଚଳ କରିପାରନ୍ତି। ଯିଏ ତାଙ୍କୁ ନିଜ କବିତାଗୁଡ଼ିକୁ ଗାଇବା ବା ଆବୃତ୍ତି କରିବାର ଦେଖିଥିବ, ସିଏ କଦାପି ଖାଲି ତାଙ୍କ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ନୁହେଁ, ତାଙ୍କ ଭିତରର ଆହୁରି ବହୁତ କିଛିକୁ ସାଉଁଟିନେଇ ପାରିଥିବ। ସତେଅବା

ନିଜର ସଂସାରଟି ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ମିତ ବସି ପାରିଲେ ପୁଲିସ୍‌ବାଲା ଆଉ ମୋଟେ ବାନ୍ଧି ପାରିବେ ନାହିଁ। କଥାଟିର ଗୁମରକୁ ପାଇ ଯାଇଥିବ। ସମ୍ଭବତଃ ଏଇଟି ହେଉଛି ଏକ କାରଣ, ଯେଉଁଟି ପାଇଁ କେତେକ କବି ଆମ ପାଖରେ ଜଣେ ଜଣେ ମିତ ହୋଇ ରହିଯାଆନ୍ତି, ସବୁ କବି ମୋଟେ ରହି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ।

କବିଟିଏ ମିତ ହୋଇ ପାରିଲେ ଆଗକୁ ପ୍ରକୃତରେ ବାଟଟାଏ ବି ଦିଶିଯାଏ। ମୋତେ କତିପୟ ମିତ ମିଳିଲେଣି ବୋଲି ପ୍ରତ୍ୟୟ ପାଇ କବି ମଧ୍ୟ କେଡ଼େ ସହଜରେ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିପାରେ, ଆମର ମିତ ହେବା ସକାଶେ ଓହ୍ଲାଇଆସେ ଏବଂ "ଧଳା ଘୋଡ଼ା ଏବେ ସଜାରେ କୁମର ଏଥର ଛଳନା ଶେଷ ବୋଲି" କହିପାରେ।

– ୨ –

ଅନାମ ଏକ ଗୋଷ୍ଠୀ, ସାଧାରଣ ଅର୍ଥରେ ଗୋଟିଏ ସାହିତ୍ୟଗୋଷ୍ଠୀ, ସାହିତ୍ୟିକମାନଙ୍କର ଗୋଷ୍ଠୀ। ଗୋଟିଏ ପ୍ରତିବାଦ-ଗୋଷ୍ଠୀ। ମୁଖ୍ୟତଃ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର କାରବାର ମଧ୍ୟରେ ଏକ ପ୍ରତିବାଦ-ଗୋଷ୍ଠୀ। ତଥାପି ସାହିତ୍ୟକୁ ଆଳକରି ଅଧିକତର ପ୍ରଗାଢ଼ତା ସହିତ ଗୋଟିଏ ଅନ୍ୟ ଜୀବନାକାଙ୍କ୍ଷା ରଖିଥିବା ଗୋଷ୍ଠୀ। କେତେଜଣ ତତ୍କାଳୀନ ତରୁଣଙ୍କୁ ଏକତ୍ର କରି ଆଣିଥିବା ଗୋଷ୍ଠୀ। ହଁ, ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଏକାଠି କରିଆଣି ତ ସଚରାଚର ଯାହାକିଛି ଗୋଷ୍ଠୀ ଗଢ଼ା ହୋଇଥାଏ। ସାହିତ୍ୟର ଆମ ବିଶେଷ କ୍ଷେତ୍ରଟିରେ ମଧ୍ୟ ତାହାର କାହିଁକି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହୁଅନ୍ତା ? ତଥାପି, ଅନାମକୁ ଏକ ନାମ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ସେତେବେଳେ ଯେଉଁ ମେଳ ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା, ସେଥିରେ ଯାବତୀୟ ମୂଲ୍ୟବ୍ୟଞ୍ଜନାରେ ସମ୍ଭବତଃ ବ୍ୟକ୍ତି ପଛରେ ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀ ଆଗରେ। ନିତାନ୍ତ ସଚେତନ ଭାବରେ ସେମାନେ ସେହିପରି ପରିମଳଟିଏ ସମ୍ଭବ କରି ଆଣିବା ନିମନ୍ତେ ଚେଷ୍ଟା ମଧ୍ୟ କରିଥିଲେ। ଅନାମର ଆରମ୍ଭ ପର୍ବରେ ଯେଉଁ ପତ୍ରିକାଟି ବାହାରୁଥିଲା, ସେଥିରେ ଲେଖକମାନଙ୍କର କୌଣସି ନାମ ନଥିଲା ଏବଂ ଏପରିକି ଲିଖିତ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକରେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଶୀର୍ଷକ ଦିଆଯାଉ ନଥିଲା। ଅବଶ୍ୟ ପରେ 'ଅନାମଙ୍କ ପତ୍ର'ରେ ସେଥିରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଲା। ବିଷୟମାନଙ୍କରେ ଶୀର୍ଷକ ରହିଲା ଓ ଲେଖମାନେ ମଧ୍ୟ ସେଗୁଡ଼ିକରେ ଆସି ଉଭା ହେଲେ।

'ଅନାମଗୋଷ୍ଠୀ' ସମ୍ପର୍କରେ ଏହି ଆଲୋଚନାକୁ ଆମେ ଶ୍ରୀ କୁମାର ମହାନ୍ତିଙ୍କ ଠାରୁ ହିଁ ଆରମ୍ଭ କରିବା। ସମ୍ମିଳିତ ଉଦ୍ୟମର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ବିଷୟରେ ସଂକ୍ଷେପରେ ଏକ ଧାରଣା ଦେଇ ସେ ଜାଗାଏ ଲେଖିଛନ୍ତି: "ଏକ ଦିଗରେ ଇଉରୋପୀୟ ସାହିତ୍ୟର କପି କରା ରୋମାଣ୍ଟିକ ଧାରା ଓ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ବିଦେଶୀୟ ସାମ୍ୟବାଦର ସ୍ଲୋଗାନ୍‌ଧର୍ମୀ

ହୋ'ହଲ୍ଲାରେ ଅତିଷ୍ଠ ଆମେ କେତେ ଜଣ ପ୍ରସିଦ୍ଧିବିହୀନ କବି ଓଡ଼ିଆ ସଂସ୍କୃତିର ଆଧାରରେ ଓଡ଼ିଆ କବିତାର ଅଭିବୃଦ୍ଧି କାହିଁକି ନ ହେବ ବୋଲି ପ୍ରଶ୍ନ କରିଥିଲୁ। ଆମେ ଅଙ୍ଗ ନିଭାଉଥିବା ଛଳନାବାଦୀ ସମାଜର ଦ୍ୱୈତ ନୈତିକତା, ଭଣ୍ଡ ଧର୍ମ ଓ ଅସାମାଜିକ ବୀଭତ୍ସତାର ମୁଖୋସ୍ (ମୁଖା) ଖୋଲିବାର ଶପଥ ନେଇ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲୁ 'ଅନାମଗୋଷ୍ଠୀ' ଓ ଅନାମ କବିତା।" ପ୍ରତିପକ୍ଷ ଶିବରଗୁଡ଼ିକ ପୂର୍ବରୁ ହିଁ ଥିଲେ। ସେଗୁଡ଼ିକରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ସମାନ ଉତ୍ସାହରେ ଉତ୍ତାପ ଏବଂ ତାରୁଣ୍ୟବେଗ ଇତ୍ୟାଦି ମଧ୍ୟ ନ ରହିବାର ଆଦୌ କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ। ପୁରୀରେ ଏକାବେଳେକେ ସେହି ମୂଳରୁ ହିଁ ଅସୂୟାମାନେ ବେଶ୍ କ୍ରିୟାଶୀଳ ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ। ଅନାମର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମାରିବାର ଧମକ ଦିଆ ଯାଇଥିଲା। ଘରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦେବାର ଧମକ ମଧ୍ୟ ଆସିଥିଲା। ଅନାମ ପତ୍ରିକା ପୋଡ଼ା ବି ଯାଇଥିଲା, ସଭାସମିତିରେ ଅନାମମାନଙ୍କୁ ଭର୍ତ୍ସନା ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ହୋଇଥିଲା। ସବୁଠାରୁ ସମ୍ଭବତଃ ବେଶୀ ସେହି ପୁରୀରେ। ପୁରୀରେ ଶ୍ରୀ କୁମାର ମହାନ୍ତିଙ୍କର ଘରଟି ହିଁ ଅନାମ ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରାଣକେନ୍ଦ୍ର ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲା।

ଅନାମ ଗୋଷ୍ଠୀର ଏକ ସିଂହାବଲୋକନ କରୁଥିବା ସମୟରେ 'ଅନାମଙ୍କ ପତ୍ର' ଜାନୁଆରୀ ୧୯୮୮ ସଂଖ୍ୟାରେ ଆଲୋଚକ ଶ୍ରୀ ମଧୁ ମହାନ୍ତିଙ୍କୁ 'ଅନାମୀଙ୍କ ବାପା' ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି। ଘଟଣାବଳୀ କହୁଛି ଅନାମମାନେ ପୂର୍ବରୁ ହିଁ ମେଳ ଗଠନ କରି ସାରିଥିଲେ, ନିଜ ପତ୍ରିକାର ପ୍ରଥମ ସଂଖ୍ୟାକୁ ବାହାର କରି ସାରିଥିଲେ। ଶ୍ରୀ ମହାନ୍ତି ତା'ପରେ ଆସି ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗ ଦେଲ। ସମସ୍ତେ ଯେ ତାଙ୍କୁ ବାପା ବୋଲି, ବନ୍ଧୁ, ବିଚାରଦାତା ତଥା ବାଟ ଦେଖାଇ ପାରିବାର ବ୍ୟକ୍ତିରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବେ, ସେଥିରେ ଆଦୌ କୌଣସି ସନ୍ଦେହର ଅବକାଶ ନାହିଁ। ସେହି ଅନାମଙ୍କର ଏକ ବର୍ଣ୍ଣନାରୁ ଆମେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମହାନ୍ତିଙ୍କର ହୁଏତ ବେଶ୍ ଏକ ଧାରାକ୍ରମରେ ପରିଚୟଟିଏ ପାଇ ମଧ୍ୟ ପାରିବା: "ଇନ୍‌କମ୍ ଟିକସ୍ ଅଫିସର୍‌ରୁ କଟକ ହାଇକୋର୍ଟରେ ଓକିଲାତି। ନୀଳକଣ୍ଠ, ଗୋଦବରୀଶ, ରାଜେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ସିଂ ଦେଓ ଇତ୍ୟାଦିଙ୍କ ସହ 'ଗଣତନ୍ତ୍ର ପରିଷଦ'ର ସ୍ରଷ୍ଟା। 'ଜନତା' ଓ 'ଅବ୍‌ଜର୍‌ଭର୍' ନାମକ ଦୁଇଟି ଖବର କାଗଜର ସମ୍ପାଦକ ଓ ପ୍ରକାଶକ ଥିଲେ। ...ଏକାଧାରରେ ଲେଖକ, ସାମ୍ବାଦିକ ଓ ସମାଜସେବୀ। ଓଡ଼ିଶାରେ ରାଡ଼ିକାଲ୍ ହ୍ୟୁମାନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ସଭାପତି।" ପ୍ରସଙ୍ଗକ୍ରମେ ଆମେ ସମ୍ଭବତଃ ଜାଣିରଖିବା ଯେ, ପ୍ରଖ୍ୟାତ ରାଜନୀତିକ ନେତା ଓ ଯୋଦ୍ଧା ଏବଂ ରୁଷିଆରେ ଲେନିନ୍ ଓ ଷ୍ଟାଲିନ୍‌ଙ୍କ ପାର୍ଶ୍ୱବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ରହିଥିବା ଶ୍ରୀ ମାନବେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ରାୟ ରୁଷିଆରୁ ଭାରତବର୍ଷ ଆସି ଏଠାରେ ରାଡ଼ିକାଲ୍ ହ୍ୟୁମାନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ। ମଧୁ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ଜୀବନରେ ଆଉଜଣେ ଆଲୋଚକ ଚାରିଟି ଡାୟମେନ୍‌ସନ୍ ରହିଛି ବୋଲି ମତ ଦେଇଛନ୍ତି।

ଚାରିଟା ପ୍ରସ୍ତର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଥିବା ଏକାବେଳେକେ ଚାରିଟା ଦର୍ପଣ। ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛନ୍ତି: ଫ୍ରଏଡିଆନ ଯୌନକ୍ଷୁଧା, ନୀତ୍‌ଶୀଆନ୍ ପୌରୁଷ, ମାର୍କ୍‌ସୀଆନ୍ ଅର୍ଥଲୋଭ ଓ ଚୈତନ୍ୟମାର୍ଗୀ ବୈଷ୍ଣବଧର୍ମ। ଏହି ଚାରୋଟିଯାକ ଖୁମ୍ବ ଉପରେ ତାଙ୍କର 'ଜିନିଅସ୍' ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବୋଲି ଆଲୋଚକ ମତ ଦେଇଛନ୍ତି।

ପ୍ରକୃତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସାଂଘାତିକ ଜୀବନଟାଏ ହୋଇଥିବ। ଚାରିଟାଯାକ ଖୁମ୍ବ ସମ୍ଭବତଃ କ୍ୱଚିତ୍ ଏକତ୍ର ଛିଡ଼ାହୋଇ ଏକ ସମଗ୍ର structureର ପ୍ରତୀତି ଦେବାରେ ସମର୍ଥ ହେଉଥିବେ ଓ ଯାହିତାହି ହୋଇ ତିନିଟା ସିଧା ହେବାକୁ ମନ କଲାବେଳକୁ ଚତୁର୍ଥଟା ହୁଏତ ବଙ୍କାଇ ବି ଯାଉଥିବ। ଅନାମ ଗୋଷ୍ଠୀର 'ବାଇଆ'ମାନଙ୍କ ଉପରେ ସେହି ହରକତଟାର ମଧ୍ୟ କ'ଣ କିଛି ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଥିଲା ? ସେକାଳର ସେମାନେ ତ ବର୍ତ୍ତମାନ କେତେଭଳି ସାହୀରେ ବାଣ୍ଟି ହୋଇଗଲେଣି। ସେମାନଙ୍କୁ ଜଣଜଣ କରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଖାସ୍ ସନ୍ତକ ତଥା ନାମରେ ବି ବେଳେ ବେଳେ ଚିହ୍ନି ହୋଇଯାଉଛି। ସମ୍ଭବତଃ ପ୍ରଧାନତଃ ସେହି କାରଣରୁ ଅନାମମାନଙ୍କର ଆଉ କୌଣସି ମେଳଣ ଏବେ ବସୁନାହିଁ। ହଁ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ହୁଏତ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ଏକ ନିଜ ପରିଚୟରେ କିଛି କିଛି ଚିହ୍ନ ହେଉଛି ସିନା, କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଏକଦା ଯୋଡ଼ି ରଖିଥିବା ସୂତାଟା ପ୍ରାୟ ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁନାହିଁ। ବେକର ମାଳିଟିକୁ ସେମାନେ ଜାଣତ ବା ଅଜାଣତରେ କାହିଁକି ଯେ ଛିଣ୍ଡାଇ ଅନ୍ୟମନା ହୋଇ ବାହାରି ଆସିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଆପେ ମଧ୍ୟ ହୁଏତ ସେ କଥାଟିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିନାହାନ୍ତି। ହଁ, ପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାଶ ଶ୍ରୀ ମଧୁ ମହାନ୍ତିଙ୍କର ମାନସପିତା ଥିଲେ ବୋଲି ଏକ ମନ୍ତବ୍ୟ ବି ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଥାଏ। ଏହି ସବୁ ଯାବତୀୟ ମତୋକ୍ତିକୁ ସହାୟକ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ବାପା ମଧୁ ମହାନ୍ତିଙ୍କର 'ଅନାମ' ନାମକ ସେହି ଗୋଷ୍ଠୀରୂପ ଭାବସନ୍ତାନଟିର ଚରିତାଚାରଟିକୁ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଆମେ କିଞ୍ଚିତ୍ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଉଖାରି କରି ଅବଶ୍ୟ ଦେଖି ପାରିବା।

ଅନ୍ୟମାନେ ଏକଜୁଟ ହୋଇ ଆସୁ ଆସୁ ଏବଂ ଆଗକୁ ପାଦ ପକାଉ ପକାଉ କ'ଣ ଧାସ୍‌ଭିତରେ ପଡ଼ିଯାଇ ଆପଣାକୁ ଓଡ଼ିଆ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ। ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଛୁ, ଆମ ସାମୂହିକ ସତ୍ୟକଳ୍ପନା ତଥା ଜୀବନ ମୂଲ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେ ତାହାରି ସ୍ୱାଭାବିକ ଆହ୍ୱାନ ତଥା ପ୍ରେରଣାଗୁଡ଼ିକୁ ଶୁଣିବା ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ଏହି ଓଡ଼ିଶାରେ ହିଁ ବଞ୍ଚିବୁ, – ଏଥିଲାଗି ପୁଣି ଗୋଷ୍ଠୀ ଗଢ଼ି ବଜାରଟାଏ ବସାଇ ଘୋଷଣାଟାଏ ପୁଣି କାହିଁକି କରିବୁ ? ଏହି ଅତିସଚେତନତା ପଛରେ ଅନେକ ସ୍ଥଳରେ କିଛି ଅସ୍ୱାଭାବିକତା ମଧ୍ୟ ରହିଥାଏ କି ? ଯଦି ଆମେ ସାହିତ୍ୟକୁ ମନ କରିଥାଉ, ତେବେ ଏଠି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ହିଁ ଆମର ସର୍ବପ୍ରଥମ ଭାଷା ଓ ତେଣୁ ଆମର ସବୁଠାରୁ

ଅଧିକ ପ୍ରିୟ ଭାଷା ହୋଇ ରହିବ। ପରସ୍ପରକୁ କହିବା ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ମଞ୍ଚର କାହିଁକି ଆବଶ୍ୟକତା ରହିବ ? ଶ୍ରୀ ମଧୁ ମହାନ୍ତିଙ୍କର ଜୀବଦ୍ଦଶାରୁ ହିଁ ଭାବପ୍ରେରଣାର ମସୀପାତ୍ରଟି ଏପରି ଏକପାଖିଆ ହୋଇ କାହିଁକି ଇଡ଼ିଯିବାକୁ ମନ କଲା କେଜାଣି ? ତାଙ୍କର ଶ୍ରାଦ୍ଧବାର୍ଷିକୀରେ ବ୍ରହ୍ମପୁରଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଅନାମ ମେଳଣରେ ସାଧାରଣ ଆଲୋଚନା ନିମନ୍ତେ "ଅବକ୍ଷୟୀ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଆଧୁନିକ ଦରବାରୀ ସାହିତ୍ୟର ରୂପରେଖ" ନାମକ ବିଷୟଟିଏ ରଖା ଯାଇଥିଲା। ଅନାମଙ୍କର ପତ୍ର (ବସନ୍ତ, ୧୯୯୩, ପୃଷ୍ଠା-୪)ରେ ତାଙ୍କ ଗୋଷ୍ଠୀର କାବ୍ୟ-ଆନ୍ଦୋଳନଟିର ବିଶେଷ ପରିଚୟଟିଏ ପ୍ରଦାନ କରି ଶ୍ରୀ କୁମାର ମହାନ୍ତି ମଧ "ସମସ୍ତ ଭାବ-ବ୍ୟଞ୍ଜନାର ମାଧ୍ୟମ କେବଳ ଛନ୍ଦ, ଏବଂ ଛନ୍ଦ ଛଡ଼ା କଳା ଅସ୍ତିତ୍ୱହୀନ" ବୋଲି କହିଛନ୍ତି। ଏକଥା ଗୁଡ଼ିକୁ ଅଲବତ୍ ବୁଝି ହେଉଛି। ଏହି ସବୁକିଛି ଏକ ସାହିତ୍ୟିକ ଦୃଷ୍ଟିର କଥା, ଏକ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁସ୍ଥ ରୁଚି ବା ଅରୁଚିର ବିଷୟଟିଏ। କିନ୍ତୁ ଜଣେ ସତୀର୍ଥ ଅନାମଙ୍କ ପାଖକୁ ଲିଖିତ ଗୋଟିଏ ଚିଠିରେ ଶ୍ରୀ କୁମାର ମହାନ୍ତି An Oriya Principle of Criticism ବୋଲି କଥାଟିଏ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି। କଥାଟିକୁ ବୁଝିବା ନିମନ୍ତେ ମଥା ହିଁ ପାଉ ନାହିଁ। ଏସବୁ ଗହନ ଭିତରେ ପଶି ସଂପୃକ୍ତ ପଥଚାରୀମାନେ ଆପଣାର ଅସଲ ଆବେଦନ ଜଗତଟିକୁ ମାରା କରିଦେବାକୁ ମନ କଲେ କାହିଁକି କେଜାଣି ? ଆଉ ଗୋଟିଏ ଚିଠିରେ ସିଏ social satire ଓ ଶାଣିତ ବ୍ୟଙ୍ଗ ସମ୍ପର୍କରେ ମଧ କହିଛନ୍ତି। ଏସବୁକୁ ସାହିତ୍ୟରେ ଏବେ ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେଇଛନ୍ତି। ତାହାର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝିବାରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ହେଉନାହିଁ। ଅନାମ ପାଖରେ ସତକୁ ସତ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇ ଆସିବାକୁ ମଧ ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି।

ତଥାପି, ଆଉ ଏକ ଅବକାଶରେ ସିଏ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ସଂଜ୍ଞା କ'ଣ ହେବ ବୋଲି ପ୍ରଶ୍ନ କରିଛନ୍ତି। ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ସମାଲୋଚନାର ମାନଦଣ୍ଡ କ'ଣ ହେବ ବୋଲି ଜାଣିବାକୁ ଅଡ଼ି ବସିଛନ୍ତି। ସାହିତ୍ୟର ଯେକୌଣସି ମଞ୍ଚରେ ଏଇଟି ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ସାଂଘାତିକ କଥା, ବସ୍ତୁତଃ ଏକ ଅସାହିତ୍ୟିକ କଥା। ଭିତରେ କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଅସହିଷ୍ଣୁତାକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦିଆଯାଇ ନଥିଲେ କୌଣସି ସମୀକ୍ଷାଦୃଷ୍ଟି ସେପରି ଆଦୌ ଦାବି କରିବାଲାଗି ମନ ବଳାଏ ନାହିଁ। ଏହି ମୂଳ ଉତ୍ତାପଟିରୁ ମଞ୍ଜି ଉଡ଼ି ଅନାମମାନେ କିଞ୍ଚିତ୍ ଶବ୍ଦ ବୈପୁଲ୍ୟର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇ ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ ଓ ଉତ୍କଳ ସଂସ୍କୃତିର ଚର୍ଚ୍ଚାଟାଏ ମଧ ଆଣି ବାଡ଼ିଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି। ସେହି ସନ୍ଦର୍ଭରେ ପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଣ୍ଠଙ୍କର ଆର୍ଯ୍ୟ-ଜୀବନ ତଥା କଳିଙ୍ଗ-ସଭ୍ୟତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକଆଖିଆ ଉତ୍ସାହପୂର୍ଣ୍ଣ ଉଦ୍‌ଗାରଗୁଡ଼ାକ ମଧ ମନେ ପଡ଼ିଯାଉଛି ଏବଂ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିନାମକ ଉଲ୍ଲାସଧର୍ମୀ mythଟାକୁ ଚକଚକ

କେତନଟାଏ ପରି ଉଡ଼ାଇବାକୁ ମନ କଲାମାତ୍ରକେ ଜଗନ୍ନାଥ ଯେ ତତ୍କ୍ଷଣାତ ଟଣା ହୋଇ ଆସିଯିବେ, ସେଥିରେ ଆଚମ୍ବିତ ହେବାର କୌଣସି କାରଣ ରହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ। ଜଗନ୍ନାଥ ଯେ ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ କ୍ରମଶଃ କେତେକ ଚକ୍ରାନ୍ତରେ ପଡ଼ି ଏକ ଗୃହସମ୍ପତ୍ତିରେ ପରିଣତ ହେଲେଣି ଓ ଆମେ କତିପୟ ତାଙ୍କୁ ଅତିଶ୍ରଦ୍ଧାରେ 'ଆମର' ବୋଲି କହିଲୁଣି, ତାହାକୁ ସଂପୃକ୍ତ ସେହିମାନଙ୍କର ଅନ୍ଦାଜକ୍ଷେତ୍ରଟାର ଏକ ଶୋଚନୀୟ diminishment ବୋଲି ହୁଏତ କୁହାଯିବ। ଆମେ-ଦେଖିବାକୁ ପାଉଛୁ, ସେହି ୧୯୭୩ ମସିହାରୁ ହିଁ 'ଅନାମ' ପତ୍ରିକାଟିକୁ "ଜଗନ୍ନାଥ ମୈତ୍ରୀଚେତନା-ଭିତ୍ତିକ ଅନାମ-ସାହିତ୍ୟିକଙ୍କର ଏକ ସଂକଳନ" ବୋଲି ଲିଖିତ ଭାବରେ ଘୋଷଣା କରାଯାଇଛି। ସେହି ସଂଖ୍ୟାଟିରେ ହିଁ 'ବୁଧେ ଭାବିବେ କି?' ନାମକ କୋଠିଟି ମଧ୍ୟରେ ଏପରି ବିଜ୍ଞାପନଟିଏ ଦିଆଯାଇଛି! "ଓଡ଼ିଶାରେ ତିନୋଟି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ। କୌଣସି ଗୋଟିକରେ ଯଦି Jagannath-chairଟିଏ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇ ଓଡ଼ିଶାର ସଂସ୍କୃତି, ଭାଷା, ଧର୍ମ, ଦର୍ଶନ ଓ ସମାଜତତ୍ତ୍ୱ (ଯାହା ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଗଢ଼ିଉଠିଛି), ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟରେ ଗବେଷଣା ହୁଅନ୍ତା, – ତା'ହେଲେ ଓଡ଼ିଶାର ଜ୍ଞାନ ଦିଗନ୍ତ ପ୍ରସାରିତ ହୁଅନ୍ତା, – ଓଡ଼ିଆଏ ଆତ୍ମାଭିମାନୀ ହୁଅନ୍ତେ ଏବଂ ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀକୁ ଏକ ପ୍ରାଣବନ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରିବାର ଅହମିକା ପାଆନ୍ତା।"

କବି କୁମାର ମହାନ୍ତିଙ୍କର କୃତିରେ "ଭୀମ ଭୋଇଙ୍କର ପ୍ରଗାଢ଼ ମାନବବାଦୀ ସଂବେଦନଶୀଳତା ସାମ୍ପ୍ରତିକତାର ପୁଟ ଦିଆଯାଇ କେବଳ ଅଧିକ ତତ୍ତ୍ୱଗମ୍ଭୀର ନୁହେଁ, ଆହୁରି ବର୍ଣ୍ଣାଢ଼୍ୟ ତଥା ମର୍ମସ୍ପର୍ଶୀ ହୋଇପାରିଛି ବୋଲି ତାଙ୍କର ସ୍ତୁତିଚାରଣା କରି ଆଉଜଣେ ଅନାମ ଲେଖିଛନ୍ତି। ସାହିତ୍ୟକୁ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ତରଣସମର୍ଥ କରି ପାରିଥିବା ସଂସାର ଭିତରର ଭୀମ ଭୋଇ ଆପଣାର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ମଧ୍ୟରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଯେଉଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିନ୍ୟାସ ଆଣି ଦେଇଥିଲେ, ଅନାମମାନେ ବି ତାହାର ଆଲୋଚନା କରି ପାରିଥାଆନ୍ତେ, ତେବେ ହୁଏତ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାବରେ ବୁଝି ହୋଇଥାନ୍ତା। ଅନାମଗୋଷ୍ଠୀ ତାହା କଲେନାହିଁ ଓ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଏପରି ଭାବନାମର ନିରଙ୍କୁଶତା ସହିତ ଯାବୁଡ଼ି ଧରିଲେ ଯେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଆହୁରି କିଛି ଆଗକୁ ଆସି ଏବର ଏହି ଅଗାଡ଼ି-ଯୁଗଟାରେ ଜଗନ୍ନାଥ ପ୍ରେରଣାର ସମଗ୍ରାୟତନଟିରେ ଯାବତୀୟ ଅର୍ଥରେ ଏକ ଅବମୂଲ୍ୟାୟନ ହିଁ ଘଟିଲା। ସେହି ସମ୍ପତ୍ତିକରଣର ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିରେ ଅନାମମାନେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଏକ ସହାୟତା କଲେ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ କି? ଏବଂ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର ମହିମା ମଧ୍ୟରେ ତଥାକଥିତ ଓଡ଼ିଆତ୍ୱର ବହଳ ବିଡ଼ମ୍ବନାଗୁଡ଼ିକୁ ଏକାଠି ଭରିଦେଇ ସ୍ୱୟଂ ଅନାମଚେତନାଟା ବି ଆଖିର କୋଉଠି ଆସି ପହଞ୍ଚିଛି, ଥରେ ଥୟ ହୋଇ

ଦେଖିଲେ ! ସତକୁ ସତ ନିଜର ଭୂମିଟିକୁ ଭଲ ପାଇଲେ ଏବଂ ତାହାରି ନିମନ୍ତେ ନିଜକୁ ସତକୁ ସତ ତିଆରି ଆଣିବାକୁ ମନ କଲେ ଆମକୁ ଓଡ଼ିଶା କେଡ଼େ ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ ମହିମାମୟ ତଥା ଆହ୍ୱାନପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଦିଶିପାରନ୍ତା ! ପୁନଶ୍ଚ ଆଧାତ୍ମ ପଛକେ ପଛକୁ ଥାଉ, ପୂର୍ଣ୍ଣତଃ ସାହିତ୍ୟର ସମଗ୍ର ପ୍ରସ୍ଥଟି ଦେଇ ଦେଖିଲେ ମଧ୍ୟ ଜଗନ୍ନାଥ ମଧ୍ୟ କେତେ ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଅନ୍ତେ ଏବଂ ଆମଲାଗି ବହୁ ବିମୋଚନର କାରଣ ହୁଅନ୍ତେ । ସାରଳା ଦାସଙ୍କ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସାଲବେଗଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଭୂମିର ଯେଉଁ ସ୍ମରଣୀୟ ପ୍ରେରଣା ପିଣ୍ଡମାନେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ରଚନାଚୟରେ ପରିଚିତ କରାଇଛନ୍ତି, ସେମାନେ କେହି ତାଙ୍କୁ ଜାତିତ୍ୱର ଅଡ଼ାଟା ଭିତରେ ଆଣି ଭର୍ତ୍ତି କରିଦେବାର କୌଣସି ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇ ନାହାନ୍ତି । ଆମେ ଏବର ଆଗ୍ରହୀମାନେ କ'ଣ ସେମାନଙ୍କୁ ନିର୍ବୋଧ ବୋଲି ହିଁ କହିବା ?

ବ୍ରହ୍ମପୁର ସହରକୁ ଡକା ଯାଇଥିବା 'ଅନାମ ମେଳଣ-୧୯୯୦'ର ସୂଚନା ଦେଇ ଯେଉଁ ବୃତ୍ତପତ୍ରଟି ଡାକଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରଣ କରାଯାଇଥିଲା, ସେଥିରେ ଏଥର ମେଳଣଟିରେ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିତ୍ୱର ଏକ ବିଧିବଦ୍ଧ ଚିହ୍ନଟ ପାଇଁ ମିଳିତ ଭାବରେ ଚିନ୍ତା କରାଯିବ ବୋଲି ଆଭାସ ରହିଥିଲା । "ଓଡ଼ିଆ କିଏ ? କେଉଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୁଣ ବା ଚିହ୍ନଟ ଲାଗି ଆମେ ଅନ୍ୟଙ୍କ ଠାରୁ ଭିନ୍ନ ? ଆମର ସ୍ୱକୀୟତା କ'ଣ ? ଆମର ସ୍ୱକୀୟ ଇତିହାସ କାହିଁ ?" – ଇତ୍ୟାଦି, ଇତ୍ୟାଦି । ମଣିଷମାତ୍ରକେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ପରସ୍ପର ଠାରୁ କେତେ ଅଭିନ୍ନ, ନ୍ୟାୟତଃ ସବାଆଗ ସେଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ସୁସ୍ଥ ସଚେତନ ହୋଇ ପାରିଲେ, ତା'ପରେ ଯାଇ ଅଧିକ ସୁସ୍ଥ ଭାବରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଜାତି ହିସାବରେ ଆମେ ପରସ୍ପର ଠାରୁ କେତେ ଭିନ୍ନ ବା ଅନନ୍ୟଟିର ହୁଏତ ବିଚାରଟିଏ କରିହୁଏ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ସମାନ୍ତର ମତଟିଏ ପୃଥିବୀରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବିଳ କରି ଖାଲି ନୁହେଁ, ତଥାକଥିତ ସମଷ୍ଟିଟାକୁ କରି ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ ଚମତ୍କାର ପଦ୍ଧତିରେ ଏକ କାଳିସୀତତ୍ତ୍ୱ ଅବଶ୍ୟ ତିଆରି କରାଯାଇ ପାରିବ । ଆମ ଅନାମେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ପରିଚୟର ସେହି ଅନ୍ୟ ସନ୍ତକଟିକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଇ କିଞ୍ଚିତ୍ ଉତ୍ସାହାତିଶଯ୍ୟରେ ସେହି ଅନ୍ୟଟିର ଆବର୍ତ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ଯାଇ ପଡ଼ିଗଲେ ଓ ତା'ପରେ ଛିନ୍ନଛତ୍ର ମଧ୍ୟ ହୋଇଗଲେ ! ସେହି ବିଜ୍ଞପ୍ତି ପତ୍ରରେ ଠାଏ ଏପରି ଆଉକିଛି ଅଭିପ୍ରାୟର ଶକୁନଟିଏ ବହନ କରୁଥିବାର ଏକ ଆଭାସ ବି ହୁଏତ ରହିଥିଲା; "ଭାରତୀୟ ସଂଘୀୟ ସଂବିଧାନରେ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାଷାଭାଷୀ ଓ ସଂସ୍କୃତି ସଂପନ୍ନ ଏକ ଭୌଗୋଳିକ ଅବସ୍ଥିତି । ...ଆଜି ଆମ ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱରେ ବହୁ ଅଣଓଡ଼ିଆ ଓ ବିଦେଶୀ ଅନୁପ୍ରବେଶକାରୀ ତଥା ଶରଣାର୍ଥୀ । ଏମାନଙ୍କ କୁପ୍ରଭାବ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ଜାତୀୟ ଚରିତ୍ରକୁ ନଷ୍ଟ କରୁଛି । ଓଡ଼ିଶାରେ କଳକାରଖାନା ବସାଇବା

ବାହାନାରେ ଆମେ ବହୁ ଅଣଓଡ଼ିଆଙ୍କୁ ସ୍ଥାପିତ କରିବାରେ ଲାଗିଛୁ ଏବଂ ବିଦେଶୀ ମୁଦ୍ରା ଅର୍ଜନ ବାହାନାରେ ଆମର ମାଟି, ପାଣି ଓ ପବନକୁ ଖୋଳି ତାଡ଼ି ସୁନ୍ଦର ପରିବେଶକୁ କଦାକାର କରୁଛୁ ଓ ଭବିଷ୍ୟତକୁ ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ କରୁଛୁ।" ଏବଂ, ମନେ ମଧ୍ୟ ରହିବା ଉଚିତ ଯେ ଏହି ବିଜ୍ଞପ୍ତିପତ୍ରଟି "ଶୃଣ୍ୱନ୍ତୁ ବିଶ୍ୱେ ଅମୃତସ୍ୟ ପୁତ୍ରାଃ" ନାମକ ସେହି ଉପନିଷଦୀୟ ବାକ୍ୟଟିକୁ ଶୀର୍ଷକ ରୂପେ ବହନ କରିଥିଲା।

– ୩ –

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଆଧୁନିକ ଯୁଗ କହିଲେ ମତଭେଦରେ ତିନୋଟି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସମୟକୁ ବୁଝାଇ ଆସିଛି। ସତେଅବା ତିନି କିସମର ମତଲବରେ ତିନୋଟି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପର୍ଯ୍ୟାୟକୁ ଠାବ କରାଯାଇଛି। ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ବିଷୟରେ ପ୍ରାୟ ସର୍ବପ୍ରଥମ ମନ୍ଥନଟିକୁ କରିଥିବା ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନଟବର ସାମନ୍ତରାୟ ଭୂରି ଭୂରି ତଥ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦ୍ୱାରା ରାଧାନାଥ, ମଧୁସୂଦନ ଓ ସମକାଳୀନ ଆଉମାନଙ୍କୁ ଘଟଣାପ୍ରକରଣର ବହୁ ବ୍ୟବଚ୍ଛେଦର ମାଧ୍ୟମରେ ସ୍ୱନିବନ୍ଧଟିରେ ଉପସ୍ଥାପନା କରିଛନ୍ତି। ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ସେହି ଉଦ୍‌ବେଳନ-କାଳଟିକୁ ଆମେ ଓଡ଼ିଶାର ରେନେସାଁସ ବୋଲି କହୁଛୁ ଏବଂ ଇଉରୋପୀୟ ଇତିହାସରୁ ରେନେସାଁସ୍ ନାମକ ଆମର ଧାରଣା ପୁଞ୍ଜିକୁ ଧରି କଲିକତା ବାଟ ଦେଇ ସିଧା ଆସି ଓଡ଼ିଶାର ଉପକୂଳରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଛୁ। ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ତୃତୀୟ ଦଶକରେ ଆଉଏକ ବନ୍ଧୁଗୋଷ୍ଠୀ 'ଆଧୁନିକ' ନାମରେ ସତକୁ ସତ ପତ୍ରିକାଟିଏ ବାହାର କରିବାରେ ବ୍ରତୀ ବି ହୋଇଥିଲେ। ସେମାନେ ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପଦିନ ପାଇଁ ଖୁଡ଼୍‌ଖାଡ଼୍ ହୋଇଥିଲେ ସତ, ମାତ୍ର ସାହିତ୍ୟର ସଂଜ୍ଞାରେ ଏକ ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରସାର ତଥା ଆବେଦନ ଆଣି ଦେଇଥିଲେ। ତେଣୁ, ହୁଏତ ସେମାନେ ସିନା ଭାରି ଶୀଘ୍ର ତମ୍ବୁ ଭାଙ୍ଗି ଚାଲିଗଲେ ବୋଲି ସେତେବେଳେ ଲାଗିଲା, – ମାତ୍ର ଆବେଦନଟି ପରବର୍ତ୍ତୀ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ସ୍ଥାୟୀ catalyst ହୋଇ ରହିଗଲା, – ସେହି ଶ୍ରଦ୍ଧାଟିର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଥିବା ଖାସ୍ କବି ଓ ଲେଖକମାନେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି; ସମୁଦାୟ ବିଶ୍ୱସାହିତ୍ୟରେ ଅଛନ୍ତି, ତେଣୁ ଭାରତୀୟ ଅନ୍ୟ ସକଳ ଭାଷା ସାହିତ୍ୟ ସମେତ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି; ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟର ତୃତୀୟ ନମୁନାଟିକୁ ଆମେ ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧ ପରେ ହିଁ ଭେଟିବା। ତୁଳନାତ୍ମକ ଭାବରେ ଅବଲୋକନ କଲେ ଖାସ୍ ଓ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଆମ କବିତାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାହାକୁ ଭେଟି ପାରିବା। ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ତ ଆଗରୁ ଅମାର, ଅମାର କବିତା ରହିଥିଲା ଓ ସେହି ମୁତାବକ କେତେ ନା କେତେ କବି ରହିଥିଲେ। କିନ୍ତୁ, ଏହି ଯେଉଁ ନୂଆ ମୁଥଟି ଇହାଦେ ବାହାରିଗଲେ,

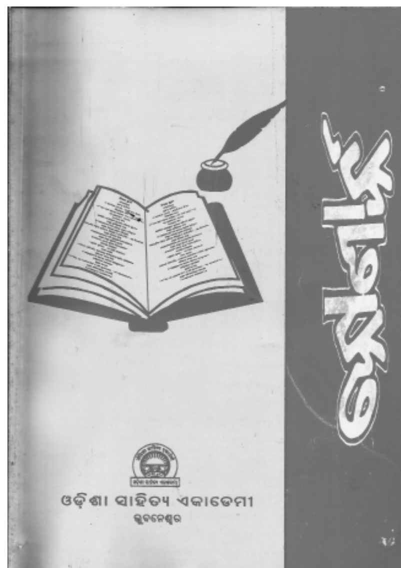
ଏମାନଙ୍କର ସେଗୁଡ଼ିକ ସହିତ କୌଣସି ଖିଅ ଲାଗିନଥିଲା। ସତେଅବା ଆଉ ଏକ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷରୁ ଏମାନେ ଚରୁଭକ୍ଷି ଆମ ଚଉପାହୀ ଗୁଡ଼ାକୁ ମାଡ଼ିବସିଲେ ଏବଂ ସେମାନେ ଯେଉଁ ନିତାନ୍ତ ଅଭିନବଟିକୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ଆସିଛନ୍ତି, ତା'ତୁଳନାରେ ଆଗରୁ ଗଚ୍ଛିତ ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଡ଼ାକ ମୋଟେ ପାସଙ୍ଗରେ ପଡ଼ିବନାହିଁ ବୋଲି ଆମକୁ କେଡ଼େ ବାଗରେ ବୁଝାଇ ବି ଦେଇଥିଲେ। ଭାରତବର୍ଷ ସେତେବେଳେ ନୂଆ ହୋଇ ରାଜନୀତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ କରିଥାଏ; ନୂଆ କେତେ କ'ଣ ଖୋଜିବ ସୃଜିପାରିବ ବୋଲି ସରଳ ମନଟିଏ ନେଇ ସଜ ହେଉଥାଏ। ଅମାପ ସ୍ୱପ୍ନ ଓ ଜିଜ୍ଞାସା ସହିତ ସଂକଳ୍ପମାନଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାରେ ତା'ର ଇପ୍ସିତ ମହନୀୟ ସଂପର୍କଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଇ ଏକ ନୂତନ ଦେଶର ନିର୍ମାଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ ରାଜି ହୋଇ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାଏ। ତା' ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ତାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ବୋଲି ଅପେକ୍ଷା ରଖିଥାଏ। ସେତିକିବେଳେ ଏହି ତୃତୀୟ ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟର ପର୍ଯ୍ୟାୟଟି ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା। ମୁଖ୍ୟତଃ କବିତାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆସିଥିଲା।

ବର୍ତ୍ତମାନ ପଛକୁ ଅନାଇ ଆଧୁନିକ ଏଇଟିର ଅନୁରକ୍ତି ଓ ଆନୁଗତ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଓଲଟପାଲଟ କରି ଦେଖିବସିଲେ ଭାରି ଧରା ପଡ଼ିଯିବ ଯେ ଏହି କବିମାନେ ପ୍ରାୟ ଏକ ମତଲବୀ ପ୍ରୀତିରେ ଇଂରାଜୀ ସାହିତ୍ୟକୁ ନିଜର ଖାମିନ୍ଦ ଭଳି ମାନି ନେଇଥିଲେ। ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର ଆହ୍ୱାନ ଓ ଉଦ୍‌ବେଳନଗୁଡ଼ିକରେ ସତେଅବା ଆଦୌ କୌଣସି ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ସେମାନେ ଯେପରି କରିଥିଲେ କି? ଉଚ୍ଚ ଚାକିରିରେ ଥିଲେ ଏବଂ ସେହି ପୁରୁଣା ମଙ୍ଗରାଜିଆ ଅମଲଟାକୁ ହିଁ ଦେଶର ଶାସନ ତଥା ଦେଶର ସଂସ୍କୃତିରେ ଦୋରସ୍ତ କରି ରଖି ଆପଣାକୁ ଭଳି ଭଳି professional ସିଦ୍ଧି ମଧ୍ୟରେ ସତେଅବା ଆଏବା ଆଉ କେତେଟା ପୁରୁଷପାଇଁ ନିରଙ୍କୁଶ ଭାବରେ ବାଟ ଛାଡ଼ିଦେବେ ବୋଲି ପଣ କରିଥିଲେ କି? ତେଣିକା ଶୈଳୀରେ କବିତା ଲେଖୁଥିଲେ, ଗପ ଲେଖୁଥିଲେ। ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଅଧିକାଂଶ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ଅଧ୍ୟାପନା କରୁଥିଲେ। ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଭାରତୀୟ ଭାଷାଗୁଡ଼ିକ ନିତାନ୍ତ ଅସମର୍ଥ ବୋଲି ହାଓ୍ୱାଟାଏ ସୃଷ୍ଟି ବି କରିଥିଲେ। ଓଡ଼ିଆ କବିତାଗୁଡ଼ିକୁ ଇଂରାଜୀ ଢଙ୍ଗରେ ଲେଖିଲେ ଏବଂ ସୁଯୋଗ ପାଇବା ମାତ୍ରକେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଇଂରାଜୀରେ ଅନୁବାଦ କରି ତେଣେ ପଠାଇ ଦେଉଥିଲେ। ତଥାକଥିତ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷାଟା ଅଧିକତର ଅର୍ଥରେ ସେହିମାନଙ୍କର ବରାଦ ଅନୁସାରେ ଚାଲୁଥିଲା ଏବଂ ତେଣୁ ସାହିତ୍ୟର ଅଳିନ୍ଦଟାରେ

ମଧ୍ୟ ସେହିମାନେ ହିଁ ଅର୍ବାଚୀନମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଅସଲ ସାହେବଙ୍କ ପରି ଦେଖାଗଲେ। ତୃତୀୟ ବିଶ୍ୱଟିକୁ ଉପନିବେଶବାଦୀଙ୍କ ପରାକ୍ରମ ଭିତରେ ବେହେରାଣିଆ ବିଚରାଟିଏ ପରି ଦେଖାଯିବା ଭଳି ସବୁମନ୍ତେ ବରାଦ ଯେ କରା ଯାଉଥିଲା, ସେଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନଥିଲା। ଦେଶଟାଯାକ ସବୁକିଛି ଶୁଖି ଶୁଖି ହିଁ ଯାଉଥିଲା, ତଥାପି ଏହି ମାର୍କାର ଆଧୁନିକମାନେ କବିସତ୍ୟ ବୋଲି ଗୋଟାଏ ପୂରା ମିଠା ଟାକୁଆକୁ ଉଲ୍ଲସିତ ଭାବରେ ଚୁଷିବାରେ ଲାଗିଥିଲେ। ଆପଣାର ଯୁକ୍ତିମାନ ଦେଇ ସେମାନେ ଜୀବନସତ୍ୟଟାକୁ ଏହି ତଥାକଥିତ କବିସତ୍ୟଠାରୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଦୋସରା ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ।

ଏହି ପୂର୍ଣ୍ଣ ପର୍ଯ୍ୟାୟଟିରେ ବ୍ୟତିକ୍ରମମାନେ ରହିଥିଲେ ସତ, ମାତ୍ର ପ୍ରତାପୀମାନଙ୍କର ଝିଲିମିଲି ଭିତରେ ବାହାରକୁ ଆପଣାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତିଭାରେ ପ୍ରବେଶ କରିପାରୁ ନଥିଲେ। ସମ୍ଭବତଃ ଉଧେଇ ପାରୁ ନଥିଲେ। ଉଢୁଆଳ ହୋଇ ରହି ଯାଉଥିଲେ। ଏହି ବେଳଗୁଡ଼ିକର ସେମାନଙ୍କୁ ଠାବ କରିବାକୁ ଯାଇ ଆମର ଦୁର୍ଗାଚରଣ ପରିଡ଼ା, ଗିରିଜା ବଳିଆରସିଂହ, ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ ଦାସ, ପ୍ରସନ୍ନ ମିଶ୍ର, ଶ୍ରୀନିବାସ ଉଦ୍‌ଗାତା ଏହିପରି କେତେ କେତେ ନାମ ମନେ ପଡ଼ିଯିବେ, ତଥା ଆଉ ଗୋଟାଏ ପଲା ଭିତରେ ବ୍ରଜ ରଥ ଓ ତାଙ୍କରି ସରିସା ଆଉମାନେ ବି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବାର ମଧ୍ୟ ଦିଶି ଯାଉଥିବ। କିନ୍ତୁ ହାଉଆଗୁଡ଼ାକୁ ଏପରି ଭାବରେ ଏକମଣ କରି ରଖା ଯାଇଥିଲା ଯେ, ଆଧୁନିକତାର ପ୍ରାୟ ସବୁଯାକ ମୁକାମକୁ ସେହି ପାଟମାନେ ହିଁ ମାରି ନେଉଥିଲେ। କବିତାର ପରଖହାଟରେ ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ଜଣେ ଜଣେ ସାହୁକାରର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ପାଉଥିଲେ, ପତ୍ରିକାମାନଙ୍କରେ ଏବଂ କବିତା ହାଟଟାରେ ସେହିମାନଙ୍କର କବିତା ସର୍ବାଗ୍ରରେ ରହୁଥିଲା, କବିତା ପାଠୋତ୍ସବମାନଙ୍କରେ ସବାଆଗ ସେହିମାନଙ୍କୁ ଡାକରା ହେଉଥିଲା। ସେହିମାନେ ହିଁ ସାହିତ୍ୟ ପୁରସ୍କାରର କଚେରୀମାନଙ୍କରେ ସବାଆଗ ସିଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ ହେଉଥିଲେ। ତଥାପି କ୍ରମେ ବୟସ ବଢ଼ିଲା, ଉଚ୍ଚ ପଦଗୁଡ଼ାକରୁ ବି ବାହାରି ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିଲା। ସମ୍ଭବତଃ ସେହି ଅନ୍ୟବେଳଟି ଆସିବାରୁ ଉଢୁଆଳରେ ରହିଥିବା ସେହି ଅନ୍ୟମାନେ କ୍ରମେ ଅଧିକ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହୋଇ ଆସୁଛନ୍ତି। ଅଧିକ ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାଜନ ହେଉଛନ୍ତି ଏବଂ ଓଡ଼ିଆ ଆଧୁନିକ କବିତା ତଥା ଆଧୁନିକ ଗଳ୍ପର ଏକ ଅନ୍ୟ ପାବଚ୍ଛ ପଡ଼ି ଆସୁଥିବା ପରି ଅନୁଭବ ହେଉଛି। ଏକା ଏକା ଧୁରୀଣମାନଙ୍କ ସାମନାରେ ସମ୍ଭବତଃ ପାରି ହେବନାହିଁ ବୋଲି ଏକଦା ଅନାମମାନେ ମୂଳରୁହିଁ ମେଳଟିଏ ଗଢ଼ି ବାହାରିଥିଲେ କି ? ମେଳଟି ରହିଲା ନାହିଁ ଏବଂ ବିଶେଷତଃ ଶ୍ରୀ ମଧୁ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରୟାଣ ପରେ ତାହା ଅନ୍ୟମନସ୍କ

ହୋଇ ଯାଉଥିବା ପରି ଉତ୍ସାହରେ ଏଇଟା କିମ୍ବା ସେଇଟା ମଧ୍ୟକୁ ହାମୁଡ଼େଇ ପଡ଼ିବାଲାଗି ମନ କଲା ସିନା, ତଥାପି କ୍ରମେ ଆବେଦନଗୁଡ଼ିକ ଧର୍ମତଃ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ହେଲେ । କୁମାର ମହାନ୍ତି କ'ଣ ସେହି ମୂଳରୁ ହିଁ ସକଳ ମାପର ମୂଲ୍ୟାୟନରେ ନିଆରା ବି ଶୁଭୁଥିଲେ, ନିଆରା ପରିଚୟଟିଏ ଦେଉଥିଲେ ଏବଂ ମେଳ ଭିତରେ ସର୍ବଦା ଏକ ଅଲଗା ଚାହାଣି ରୂପେ ବାରି ହୋଇ ପଡୁଥିଲେ କି ? ଭାରି କହିବାକୁ ମନ ହେଉଛି, କୁମାର ମହାନ୍ତି ଆହୁରି ଅଧିକ ବର୍ଷ ବଞ୍ଚି ଥାଆନ୍ତେ, କବିତାକୁ ମାଧ୍ୟମ କରି ଆମକୁ ଆହୁରି କେତେ କେତେ ଦୂର ତଥା ନିକଟର ନିବିଡ଼ ପରିଚୟମାନ ଦେଇଥାଆନ୍ତେ । ନାମଟିଏ ହୋଇ ଅନାମର ପରିଚର୍ଯ୍ୟା କରିଥାଆନ୍ତେ ଏବଂ ଅନାମ ନାମକ ମେଳରେ ଥାଇ ଆମ ଆଗରେ ତଥାପି ଅନନ୍ୟ ଏକ ଆତ୍ମୀୟତାର ମୂର୍ତ୍ତ ପ୍ରତିନିଧି ହୋଇ ଦିଶିଦିଶି ବି ଯାଉଥାଆନ୍ତେ ।

ଏହି ଆଲୋଚନାଟି ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ, ଓଡ଼ିଶା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ
'କୋଣାର୍କ' ୧୨୯ ସଂଖ୍ୟା (ମେ-ଜୁଲାଇ, ୨୦୦୩) ପୁସ୍ତିକାରୁ ସଂଗୃହୀତ ହୋଇଅଛି ।

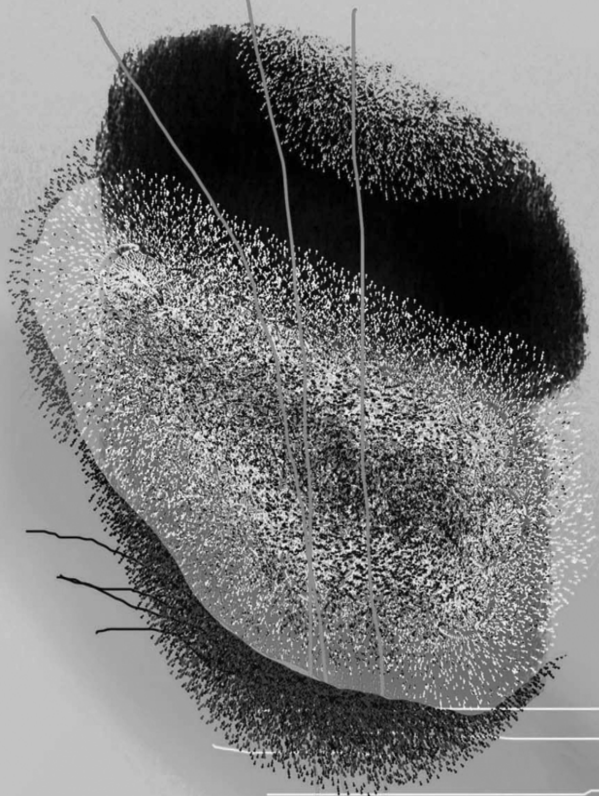

‘ଧଉଳି ବୁକ୍ସ’ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବହି:

ଚିତ୍ତରଂଜନ ଦାସଙ୍କ ଆଲୋଚନା ସହିତ

ଅନାମ ବାୟାର ଗୀତ

ଡ. କଇଳାଶ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ପୃଷ୍ଠବନ୍ଧ ସହିତ

ଅନନ୍ୟ ସ୍ୱପ୍ନ ପୁରୁଷ

କୁମାର ମହାନ୍ତି

ସଂପାଦନା

ମନୁ ଦାଶ

ଅନାମ ଅଣଚାଣ

ମନୁ ଦାଶ

ଅନାମ ମଠର ଚେଲା
- ବୃତ୍ତାନ୍ତ -
ମନୁ ଦାଶ

ଅନାମ ଏକତ୍ର

କବିତା

ସମ୍ପାଦନା

ମନୁ ଦାଶ

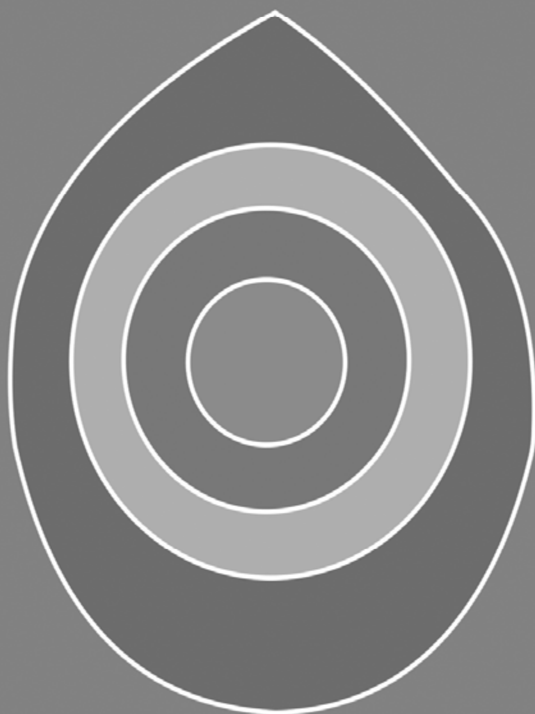

ଅନାମ କାବ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ

ବୃତ୍ତାନ୍ତ । ବିବେଚନା । ସୃଷ୍ଟି । ଆଳାପ

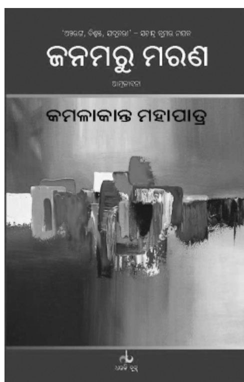
ସଂପାଦନା

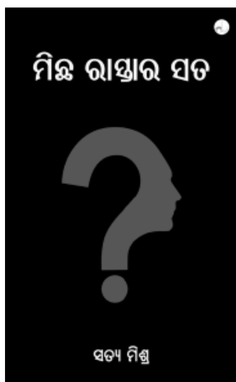
ମନୁ ଦାଶ

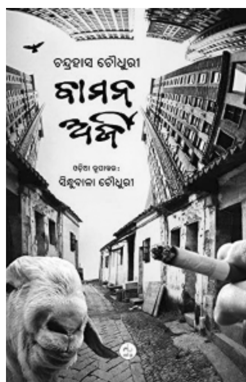

DHAULI BOOKS

‘ଧଉଳି ବୁକ୍ସ’ ପ୍ରକାଶିତ କିଛି ସ୍ମରଣୀୟ ବହି

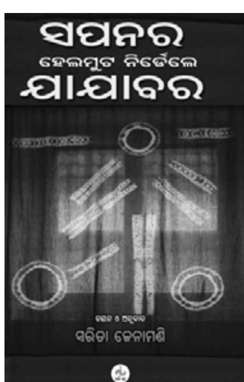

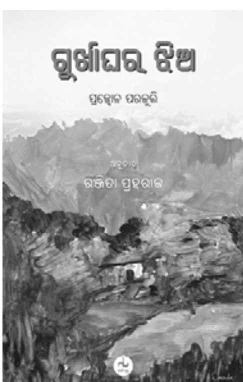

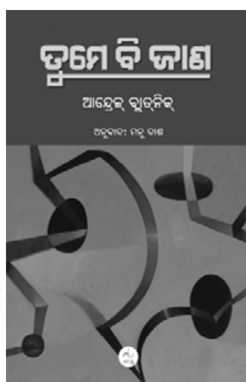

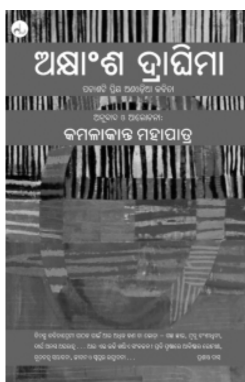

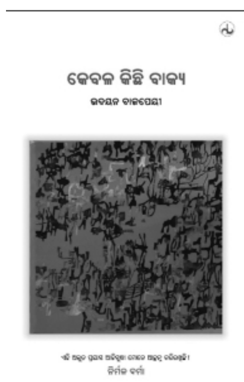

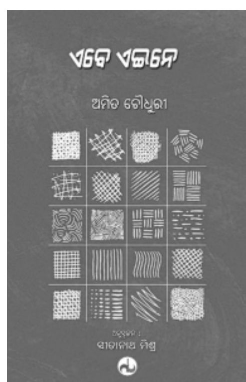

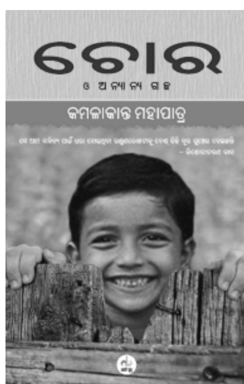
www.dhaulibooks.com

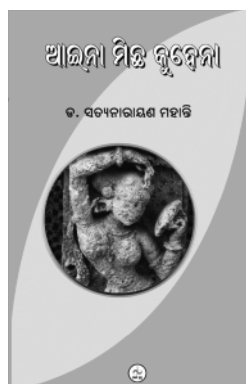

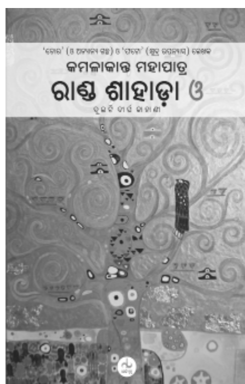

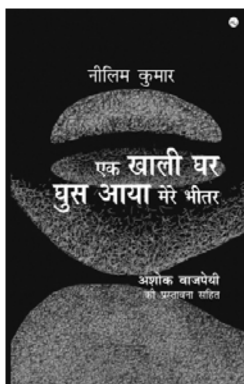

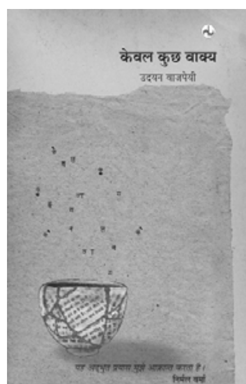

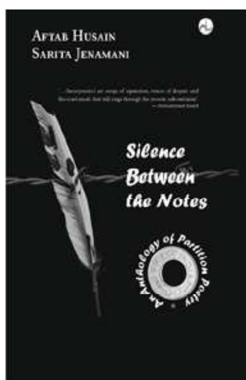

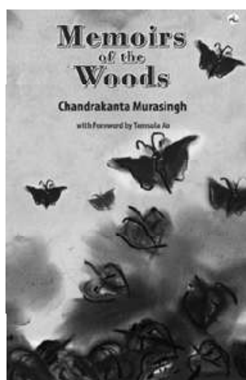

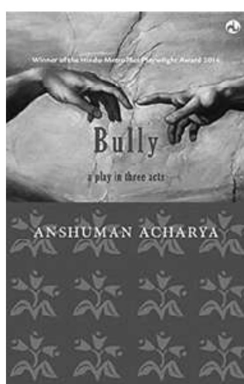
www.dhaulibooks.com

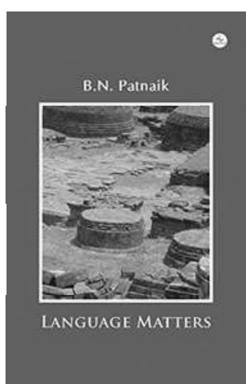

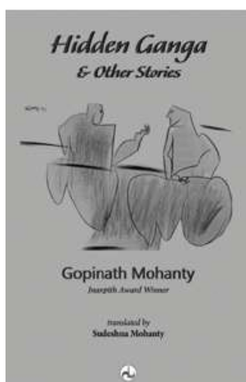

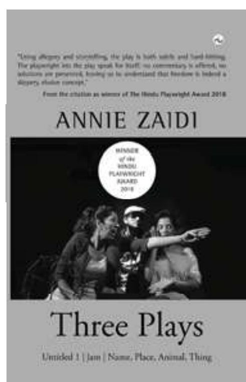

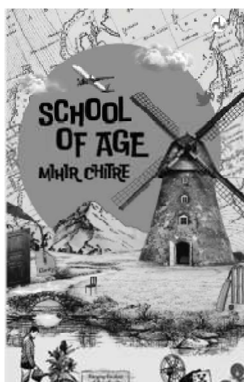

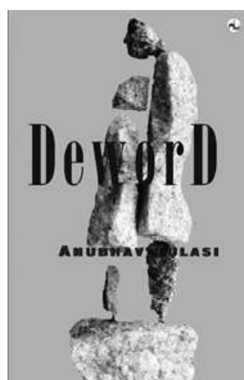

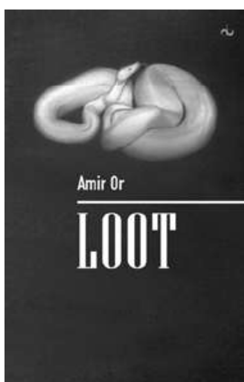

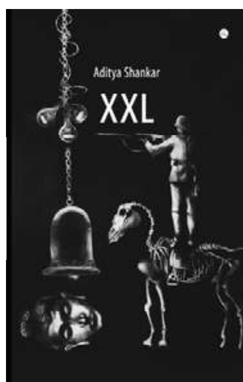
www.dhaulibooks.com

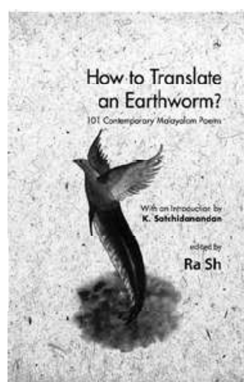

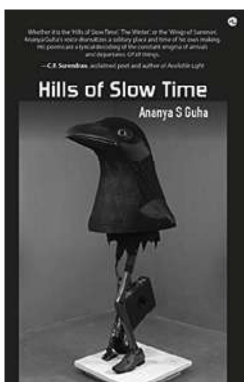

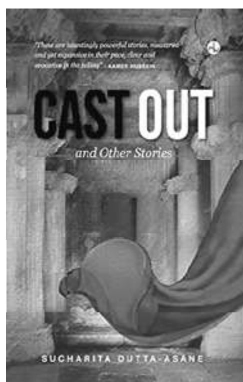

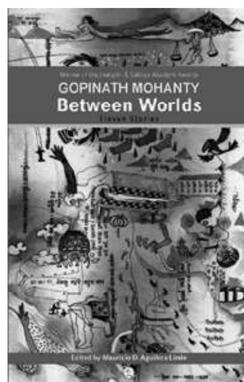

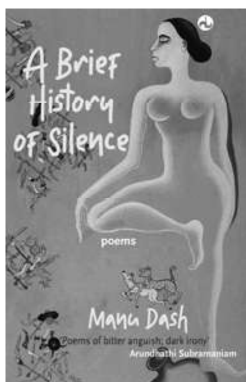

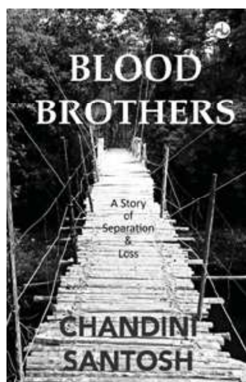

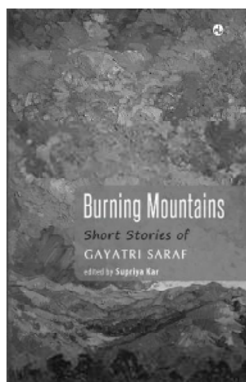

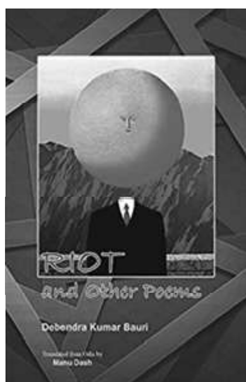
www.dhaulibooks.com

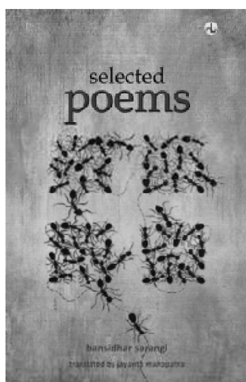

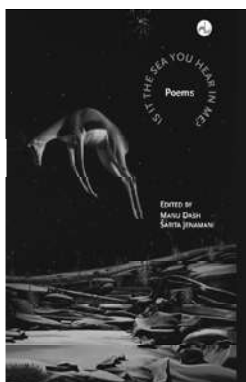

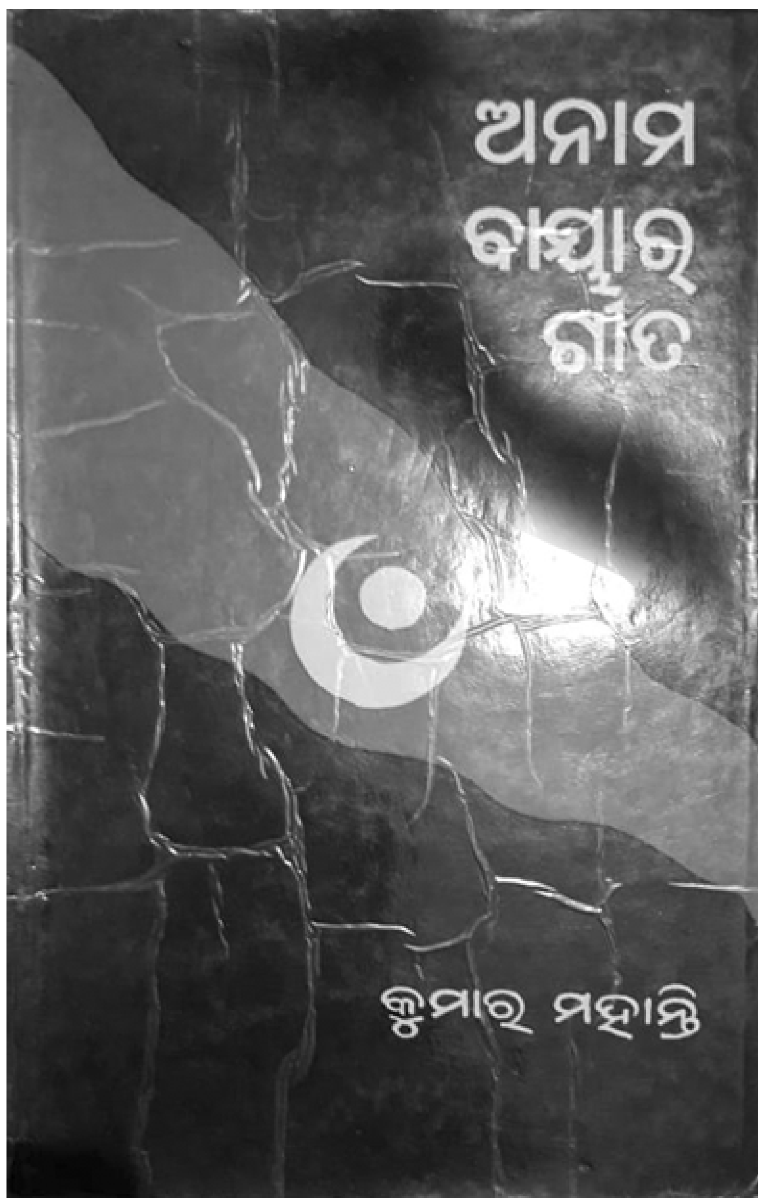

www.dhaulibooks.com

ପ୍ରଜ୍ଞାଲୋକ, ପୁରୀ, ୧୯୯୪
ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ କୁମାର ମହାନ୍ତିଙ୍କ ଦୁଇଖଣ୍ଡ ପୁରୁଣା ବହିର ପ୍ରଚ୍ଛଦ:

ଅନାମ ଛନ୍ଦ

ଅନ୍ଧକାର କଳା କଳା
ଅଲୌକିକ ରହସ୍ୟ-ମେଖଳା
ତା' ଭିତରେ ଶବ ନାହିଁ
ରକ୍ତ ସୁଅ ଛାପ ନାହିଁ,
ଶାନ୍ତ ଧରିତ୍ରୀ ଏବଂ
ଯୋଗୀଙ୍କର ଚିହ୍ନ ନାହିଁ ।

କିଏ ମୃତ, କିଏ ସେ ଜୀବିତ
କିଏ ବସ୍ତୁ, କିଏ ବା ଅବସ୍ତୁ
ସବୁ କିଛି ଏକତାଳ
ସବୁ କିଛି ସମତଳ
ସତ୍ୟ ଯେ ରହସ୍ୟ ପୁଣି
ରହସ୍ୟ ହିଁ ଅନ୍ଧକାର ।

ମୁଁ ଭାସୁଛି ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ
ଅନ୍ଧାରକୁ ଛୁଇଁ ପାରୁନାହିଁ
ଅନ୍ଧାର ମୋ ଭିତରେ ବାହାରେ
ଆପେ କିନ୍ତୁ ବୁଝିପାରୁ ନାହିଁ ।
ଅନୁଭବ କରୁଛି ଯା' ସତ୍ତା ଖାଲି
ନିତ୍ୟ-ସ୍ପନ୍ଦନର
ଭୋଗିଲିଣି ଯଥେଷ୍ଟ ଜନ୍ମ ଯନ୍ତ୍ରଣା
ଆଲୋକ ଦେଖାଅ ହେ ଅନାମ !
ପୃଥ୍ୱୀ ଦିଅ ମୋର ।

: ଅନାମ ମୁଁ ଅନାମ ମୁଁ
ସର୍ଜନାର ପ୍ରଥମ ଓ ଅନ୍ତିମ ଅନାମ
ରୂପ ନାହିଁ, ରଙ୍ଗ ନାହିଁ
ଯୌବନ ଓ ଜରା ନାହିଁ ମୋର
ଶବ୍ଦରୁ ଆରମ୍ଭ ଏବଂ ଶବ୍ଦେ ଅନ୍ତ ମୋର
ମୁଁ ମୋ ଦର୍ଶନ ଅବା ମାନସ ଗୋଚର ।

କୁମାର ମହାନ୍ତି

ଗତ ଶତାବ୍ଦୀର ଷଷ୍ଠ ଦଶକରେ ଓଡ଼ିଆ କବିତା ଯେତେବେଳେ ନିଜେ ଖୋଳିଥିବା ଗାତରେ ପଡ଼ି ପଥହରା, ଠିକ୍ ସେତିକି ବେଳେ କୁମାର ମହାନ୍ତି ଏକ ବିକଳ୍ପ ପଥର ସନ୍ଧାନ ଦେଇଥିଲେ ଓଡ଼ିଆ କବିତାରେ । — ହୃଷୀକେଶ ମଲ୍ଲିକ

ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଗର୍ଭ ବେଦନାଠାରୁ ଦୂରରେ ରହି 'ଅନାମ' ଭୂମିର ଐତିହ୍ୟ ଓ ଆତ୍ମାକୁ ଖୋଜିବାର ପ୍ରୟାସ କରିଥିଲା ଓ ଆପଣାର ନିଜସ୍ୱ ଛନ୍ଦରେ ମଣିଷକୁ ମଣିଷ ସହିତ ଯୋଡ଼ିବାର ଉଦ୍ୟମ କରିଥିଲା । — ଗୌତମ ଜେନା

ଏକ ବିରଳ କବି ପ୍ରତିଭା ଶ୍ରୀ କୁମାର ମହାନ୍ତି । ତାଙ୍କ କବିତାରେ ରହିଛି ଛାତିକୁ ଉଖାରିଦେବାର ଭାବ, ରହିଛି ଅପୂର୍ବ ଜୀବନୀଶକ୍ତି ଓ ଅଭୂତପୂର୍ବ କାବ୍ୟିକ ପ୍ରେରଣା ।

— ଡଃ ଶୁକମୁନି ମେହେର

. . . ତେବେ ଏହି କବିତା ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କଲାପରେ ଆପଣ ମଣିଷ ଓ ମଣିଷପଣିଆକୁ ଯେ ଭେଟିବେ, ଏହା ନିଃସନ୍ଦେହ । — ଡଃ ଦେବାଶିଷ ପାତ୍ର

. . . ଅନାମ ଏକ ନବୀନ ପରମ୍ପରା । ଏଇ ପରମ୍ପରାର ଜଣେ ଅଫ୍‌ବିଟ୍ ବାହକ ଭାବରେ ଅନାମ ବାୟା କୁମାର ମହାନ୍ତିଙ୍କ କାବ୍ୟିକ ସମ୍ପୃକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଧାରାର ପରିଚାୟକ । — ଡଃ ରବୀନ୍ଦ୍ର କୁମାର ଦାସ

ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ସତୁରି ଦଶକରେ ସ୍ୱାଧୀନୋତ୍ତର ସ୍ୱପ୍ନଭଙ୍ଗ ଓ ଜରୁରୀକାଳିନ ପରିସ୍ଥିତି ଭିତରେ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରୟୋଗବାଦୀ କାବ୍ୟପରମ୍ପରାର ଅନ୍ୟତମ ନୀରବ ପ୍ରବହମାନ କାବ୍ୟଧାରାଟି ହେଉଛି ଅନାମ କାବ୍ୟସ୍ୱର । — ଡଃ ରୁଦ୍ରନାରାୟଣ ମହାପାତ୍ର

କୁମାର ମହାନ୍ତି ଅନାମ ଆନ୍ଦୋଳନର ସର୍ଦ୍ଦାର । ଇଏ ଥିଲେ ଏମିତି ସର୍ଦ୍ଦାର ଯିଏ, ସବୁ ମଠ ଓ ସବୁ ପରମ୍ପରାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି କବିର ପ୍ରତିବାଦୀ ସତ୍ତାକୁ ଗୋଟେ ନୂଆ ପରିଚୟ ଦେଲେ ।

— କେଦାର ମିଶ୍ର

'ଅନାମ ଛନ୍ଦ'ର କବିତାଗୁଡ଼ିକ ଉପଭୋକ୍ତାବାଦ, ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଅବକ୍ଷୟ ପୁଣି ରାଷ୍ଟ୍ରତନ୍ତ୍ରର ନିପୀଡ଼ନ ବିରୁଦ୍ଧରେ କ୍ଷୋଭର ସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗ । — ପବିତ୍ର ମୋହନ ଦାଶ

www.dhaulibooks.com

ISBN 978-93-89382-35-8

Poetry ₹ 295.